

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ**

**КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВ ГРБ”**

Для освітньо-професійної програми «Менеджмент» спеціальності 073
«Менеджмент»

Автор: к.е.н., доцент Горбашевська М.О.

Затверджено на засіданні кафедри менеджменту протокол №9 від 26 лютого
2019 року

МАРІУПОЛЬ - 2019

МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач кафедри менеджменту

_____ В.Я.Омельченко

“26” _____ лютого _____ 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПП 2.2.10 Економіка підприємств ГРБ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Освітньо-професійна програма «Менеджмент»

спеціальність _____ 073 «Менеджмент»

спеціалізація Менеджмент готельно-ресторанного бізнесу

факультет _____ Економіко-правовий

Робоча програма Економіка підприємств ГРБ
(назва навчальної дисципліни)
для студентів ОПП (назва/назви) Менеджмент

Спеціальністю (напрямом підготовки) 073 «Менеджмент»

Розробники:

Горбашевська Марина Олексіївна, к.е.н., доцент кафедри менеджменту

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри менеджменту

Протокол від “26” лютого 2019 року № 9

Завідувач кафедри менеджменту

_____
(підпис)

(Омельченко В.Я.)
(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ОС	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань: <u>07 «Управління та адміністрування»</u> ОПП: <u>«Менеджмент»</u> Спеціальність: <u>073 «Менеджмент»</u>	<u>за вибором</u>	
Модулів – 2		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		3-й	3-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання Курсова робота		Семестр	
Загальна кількість годин - 120		6-й	6-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента-4	ОС: <u>Бакалавр</u>	20 год.	- год.
		Практичні, семінарські	
		20 год.	- год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		65 год.	- год.
		Індивідуальні завдання	
15 год.	- год.		
		Вид контролю: <u>екзамен</u>	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 33% до 77%

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання дисципліни “Економіка підприємств ГРБ” є формування у студентів економічного мислення і системи спеціальних економічних знань в галузі управління господарсько-фінансовою діяльністю підприємств готельного господарства та туризму, опанування необхідними практичними навичками економічного обґрунтування управлінських рішень.

У процесі вивчення дисципліни передбачається вирішення конкретних **завдань**:

- визначення ролі і місця готельного господарства та туризму у економічному комплексі та в системі ринкового господарства України;
- визначення особливостей фінансово-господарського механізму суб'єктів господарської діяльності підприємств готельного господарства та туризму;
- управління ресурсним потенціалом підприємств готельного господарства та туризму;
- управління обсягами діяльності підприємств готельного господарства та туризму;
- управління фінансовими результатами підприємств готельного господарства та туризму;
- обґрунтування ефективності інвестиційної діяльності підприємств готельного господарства та туризму;

- розробка і обґрунтування економічної стратегії підприємств готельного господарства та туризму.

Місце навчальної дисципліни в освітній програмі. Навчальна дисципліна «Економіка підприємств ГРБ» спрямована на опанування наступних компетентностей:

- Розв'язання складних непередбачуваних завдань і проблем у спеціалізованих сферах управлінської діяльності, що передбачає збирання та інтерпретацію інформації, вибір методів та інструментальних засобів, застосування інноваційних підходів.
- Уміння використовувати проектний підхід до управління: формулювати мету, завдання, обґрунтовувати ресурсне забезпечення проекту, обмеження по ризикам.
- Здатність до аналізу і синтезу соціально значущих управлінських проблем і процесів, використовувати історичний досвід у вирішенні актуальних завдань розвитку організації.
- Мати системні знання принаймні з однієї спеціалізованої тематичної області (готельно-ресторанний бізнес, туристична індустрія, регіональне управління).
- Володіти сучасним рівнем інформаційної та комп'ютерної культури, мати практичні навички роботи на сучасній комп'ютерній техніці.
- Уміння будувати комунікаційну мережу для обміну інформацією та налагодження зворотного зв'язку в мікро- та макросередовищі організації.
- Уміння критично оцінювати явища, ситуації спираючись на отриманні знання, а також організувати процес виконання завдань у відповідності до принципів «точно встрок».

Дисципліна використовується для формування наступних програмних результатів навчання, передбачених освітньо-професійною програмою підготовки бакалавра за спеціальністю 073 «Менеджмент» (ОПП «Менеджмент») у Маріупольському державному університеті:

- Вміння використовувати інструменти аналізу макро- і мікросередовища, здійснення моніторингу внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства.
- Здатність організувати роботу зі збирання, систематизації й вивчення статистичної інформації, що характеризує показники виробничо-господарської діяльності підприємства та його підрозділів, а також підприємств на світових ринках.
- Вміння збирати і систематизувати інформацію про стан виконання планових завдань з діяльності по структурних підрозділах підприємств і установ в цілому.
- Здатність відстежувати, уточнювати, комбінувати, розраховувати основні показники діяльності підприємства (підрозділу).

Передумови для вивчення дисципліни: дисципліна «Економіка підприємств ГРБ» вивчається після вивчення дисциплін «Офісний менеджмент», «Менеджмент», «Зовнішньоекономічна діяльність підприємств» та ін.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні

знати: категорії управління обсягами господарської діяльності підприємств готельного господарства і туризму, зміст процесів управління економічними ресурсами підприємств готельного господарства і туризму, сутність управління фінансово-господарською діяльністю підприємств готельного господарства і туризму.

вміти: компетентно і ефективно управляти економічною діяльністю підприємств готельного та туристичного бізнесу, проводити економічний аналіз на підприємстві туристичної індустрії, приймати економічно обґрунтовані ефективні рішення, що забезпечують конкурентоспроможність підприємств на ринку готельних та туристичних послуг.

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

Тема 1. Підприємництво – основа туристичного та готельно-ресторанного бізнесу

Сутність і склад пропозиції та обсягу реалізації туристичного продукту в туристичних підприємствах. Показники оцінки обсягу пропозиції послуг туристичних підприємств. Основні фактори, що визначають обсяги та структуру обсягу пропозиції послуг туристичних підприємств. Цілі та завдання управління обсягом реалізації послуг у туристичних підприємствах. Порядок і методика економічного аналізу обсягу реалізації туристичного продукту в туристичних підприємствах. Методика розробки продуктової програми в туристичних підприємствах на плановий період.

Тема 2. Місце економічної стратегії в управлінні готельним господарством

Економічна сутність і види товарообороту в закладах ресторанного господарства та підприємствах торгівлі на ринку туристичних послуг. Поняття, склад і структура продукції та товарообороту закладів ресторанного господарства в готельних та туристичних комплексах на ринку туристичних послуг. Склад і структура роздрібного товарообороту підрозділів торгівлі готельних та туристичних комплексів на ринку туристичних послуг. Основні фактори, що визначають обсяги, структуру показників виробничої програми й товарообороту закладів ресторанного господарства та підприємств торгівлі. Стратегія управління товарооборотом в закладах ресторанного господарства та підприємствах торгівлі на ринку туристичних послуг. Методичний інструментарій та порядок проведення аналізу динаміки та структури роздрібного товарообороту. Методика розробки виробничої програми закладів ресторанного господарства. Методика обґрунтування плану товарообороту в закладах ресторанного господарства та підприємствах торгівлі, що обслуговують туристів.

Тема 3. Управління матеріальними ресурсами в підприємствах готельного господарства та туризму

Поняття ресурсного потенціалу підприємств готельного господарства та туризму. Сутність матеріальних ресурсів підприємств готельного господарства та туризму. Класифікація і склад основних фондів підприємств готельного господарства та туризму. Оцінка та відтворення основних фондів підприємств готельного господарства та туризму. Матеріальні оборотні фонди та фонди обертання підприємств готельного господарства та туризму, особливості їх складу. Цілі та завдання управління матеріальними ресурсами підприємств готельного господарства та туризму. Методичний інструментарій і порядок проведення економічного аналізу стану та ефективності використання основних фондів підприємств готельного господарства та туризму. Методика обґрунтування потреби в прирості основних фондів підприємств готельного господарства та туризму. План розвитку матеріально-технічної бази готельного господарства та туризму.

Тема 4. Управління трудовими ресурсами в підприємствах готельного господарства та туризму

Соціально-економічна сутність і особливості праці в підприємствах готельного господарства і туризму. Поняття трудових ресурсів підприємств туристичної індустрії, їх класифікація. Ефективність та продуктивність праці в підприємствах готельного господарства та туризмі: поняття, показники оцінки, методи визначення. Цілі та завдання управління трудовими ресурсами підприємств готельного господарства та туризму. Методичний інструментарій та порядок проведення економічного аналізу формування та використання трудових ресурсів в готельному господарстві та туризмі. Фактори зростання продуктивності праці та підвищення ефективності використання трудових ресурсів у підприємствах туристичної індустрії. Організація матеріального стимулювання працівників у підприємствах туристичної індустрії. Розробка плану з праці та заробітної плати в підприємствах готельного господарства та туризму. Планування потреби в трудових ресурсах в підприємстві готельного господарства та туризму.

Тема 5. Управління фінансовими ресурсами в підприємствах готельного господарства та туризму

Поняття фінансових ресурсів підприємств туристичної індустрії, їх склад та характеристика, структура активів і пасивів балансу підприємства. Джерела та порядок формування фінансових ресурсів підприємств туристичної індустрії. Показники оцінки ефективності використання фінансових ресурсів підприємств готельного господарства та туризму. Фінансові фонди підприємств

туристичної індустрії, порядок їх формування і напрямки використання. Цілі та завдання управління фінансовими ресурсами підприємств готельного господарства та туризму. Методичний інструментарій та порядок проведення економічного аналізу формування та використання фінансових ресурсів в готельному господарстві та туризмі. Методи визначення потреби у фінансових ресурсах в готельному господарстві та туризмі.

Тема 6. Ціна туристичного продукту та ціноутворення на окремі види готельних і туристичних послуг

Економічна природа та роль ціни туристичних послуг. Види цін на товари і послуги туристичного попиту. Основи державного регулювання цін на послуги підприємств туристичної індустрії. Механізм формування ринкових цін на послуги підприємств туристичної індустрії. Фактори відхилення ринкових цін від ринкової вартості товарів і послуг туристичного попиту на національному та міжнародному туристичному ринку. Структура ціни на послуги туристичного попиту. Особливості формування цін на тури і туристичні послуги. Особливості формування та методика калькулювання цін на продукцію підрозділів ресторанного господарства. Особливості формування цін на послуги розміщення в підприємствах готельного господарства. Цінова політика підприємств туристичної індустрії на національному та міжнародному туристичному ринку.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

Тема 7. Управління прибутком та рентабельністю в підприємствах туристичної індустрії

Економічна природа і функції прибутку підприємств. Джерела утворення прибутку в підприємствах туристичної індустрії, їх види. Порядок розрахунку, розподілу і використання прибутку підприємств. Рентабельність підприємств та показники, що її характеризують. Фактори, що впливають на формування прибутку підприємств туристичної індустрії. Цілі та завдання управління прибутком (фінансовим результатом) підприємств туристичної індустрії. Методичний інструментарій та порядок проведення аналізу фінансового результату підприємств туристичної індустрії.

Методичні підходи до розробки плану (прогнозу) формування фінансового результату (прибутку) підприємств туристичної індустрії. Порядок планування розподілу планового чистого прибутку підприємств туристичної індустрії.

Тема 8. Управління інвестиційною діяльністю та бізнес-планування на підприємствах туристичної індустрії

Поняття інвестиційної діяльності та інвестиційних ресурсів підприємств туристичної індустрії. Інвестиційна програма та порядок її розробки в підприємствах туристичної індустрії. Аналіз та планування реальних інвестицій підприємств у формі капітальних вкладень. Сутність грошових інвестицій та принципи їх здійснення. Поняття інноваційних інвестицій підприємства та їх види. Поняття бізнес-плану інвестиційного проекту підприємств туристичної індустрії. Цілі і завдання бізнес-плану. Зміст і структура бізнес-плану. Особливості розробки бізнес-плану створення нового чи розвитку діючого підприємства туристичної індустрії.

Тема 9. Управління ризиком у підприємницькій діяльності та шляхи запобігання банкрутства підприємств туристичної індустрії

Суть та основні види господарського ризику в діяльності підприємств готельного господарства та туризму. Класифікація підприємницьких рішень. Оцінка рівня господарського ризику і можливих фінансових втрат. Форми внутрішнього та зовнішнього страхування господарського ризику та оцінка їх ефективності. Методичні підходи до виявлення ризикових подій та видів ризику, що притаманні діяльності підприємств туристичної індустрії. Методичний інструментарій оцінки рівня ризиків підприємств туристичної індустрії. Головні шляхи зменшення господарського ризику в підприємствах туристичної індустрії. Суть і головні причини банкрутства підприємств туристичної індустрії, форми його регулювання. Санація підприємства туристичної індустрії та умови її проведення. Форми санації підприємств туристичної індустрії. Головні шляхи запобігання банкрутству підприємств туристичної індустрії.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усьо го	у тому числі					усьо го	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р		л	п	лаб	інд	с.р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовний модуль 1. Управління економічними ресурсами підприємств готельно-ресторанного бізнесу												
Тема 1. Підприємництво – основа туристичного та готельно-ресторанного бізнесу	11	2	2	-	-	7	-	-	-	-	-	-
Тема 2. Місце економічної стратегії в управлінні готельним господарством	11	2	2	-	-	7	-	-	-	-	-	-
Тема 3. Управління матеріальними ресурсами в підприємствах готельного господарства та туризму	11	2	2	-	-	7	-	-	-	-	-	-
Тема 4. Управління трудовими ресурсами в підприємствах готельного господарства та туризму	11	2	2	-	-	7	-	-	-	-	-	-
Тема 5. Управління фінансовими ресурсами в підприємствах готельного господарства та туризму	11	2	2	-	-	7	-	-	-	-	-	-
Тема 6. Ціна туристичного продукту та ціноутворення на окремі види готельних і туристичних послуг	14	2	4	-	-	8	-	-	-	-	-	-
Разом за змістовим модулем 1	69	12	14	-	-	43	-	-	-	-	-	-
Змістовний модуль 2. Управління фінансово-господарською діяльністю підприємств готельно-ресторанного бізнесу												
Тема 7. Управління прибутком і рентабельністю в підприємствах готельного господарства та туризму	11	2	2	-	-	7	-	-	-	-	-	-
Тема 8. Управління інвестиційною діяльністю та бізнес-планування на підприємствах туристичної індустрії	11	2	2	-	-	7	-	-	-	-	-	-
Тема 9. Управління ризиком у підприємницькій діяльності та шляхи запобігання банкрутств підприємств туристичної індустрії	14	4	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-
Разом за змістовим модулем 2	36	8	6	-	-	22	-	-	-	-	-	-
Разом	105	20	20	-	-	65	-	-	-	-	-	-
Модуль 2												
ІНДЗ	15	-	-	-	-	15	-	-	-	-	-	-
Усього годин	120	20	20	-	-	15	65	-	-	-	-	-

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Підприємництво – основа туристичного та готельно-ресторанного бізнесу	2
2	Місце економічної стратегії в управлінні готельним господарством	2
3	Управління матеріальними ресурсами в підприємствах готельного господарства та туризму	2
4	Управління трудовими ресурсами в підприємствах туризму.	2
5	Управління фінансовими ресурсами в підприємствах туризму.	2
6	Ціна туристичного продукту та ціноутворення на окремі види готельних і туристичних послуг.	4
7	Управління прибутком і рентабельністю в підприємствах готельного господарства та туризму	2
8	Управління інвестиційною діяльністю та бізнес-планування на підприємствах туристичної індустрії	2
9	Управління ризиком у підприємницькій діяльності та шляхи запобігання банкрутства підприємств туристичної індустрії	2
Разом		20

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Разом		

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Разом		

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Підприємництво – основа туристичного та готельно-ресторанного бізнесу	7
2	Місце економічної стратегії в управлінні готельним господарством	7
3	Управління матеріальними ресурсами в підприємствах готельного господарства та туризму	7
4	Управління трудовими ресурсами в підприємствах туризму.	7
5	Управління фінансовими ресурсами в підприємствах туризму.	7
6	Ціна туристичного продукту та ціноутворення на окремі види готельних і туристичних послуг.	8
7	Управління прибутком і рентабельністю в підприємствах готельного господарства та туризму	7
8	Управління інвестиційною діяльністю та бізнес-планування на підприємствах туристичної індустрії	7
9	Управління ризиком у підприємницькій діяльності та шляхи запобігання	8

банкрутства підприємств туристичної індустрії	
Разом	65

9. Індивідуальні завдання

Тематика курсових робіт

1. Прогнозування попиту споживачів на послуги підприємств готельно-ресторанного бізнесу
2. Ефективність функціонування суб'єктів малого підприємництва в готельно-ресторанному бізнесі
3. Організаційно-економічні особливості та ефективність функціонування відкритих акціонерних товариств у готельно-ресторанному бізнесі
4. Економічна оцінка конкурентоспроможності підприємств готельно-ресторанного бізнесу / туризму.
5. Оцінка конкурентної позиції підприємства на ринку послуг підприємств готельно-ресторанного бізнесу / туризму.
6. Ефективність функціонування приватних підприємств готельно-ресторанного бізнесу / туризму.
7. Ефективність функціонування спільних підприємств готельно-ресторанного бізнесу / туризму.
8. Формування економічної стратегії розвитку підприємства готельно-ресторанного бізнесу / туризму.
9. Розробка стратегічного плану економічного розвитку підприємства готельно-ресторанного бізнесу / туризму.
10. Ефективність використання ресурсного потенціалу підприємств готельно-ресторанного бізнесу / туризму та шляхи її підвищення.
11. Ефективність використання виробничого потенціалу підприємств готельно-ресторанного бізнесу / туризму та шляхи її підвищення.
12. Ефективність використання основних фондів підприємств готельно-ресторанного бізнесу / туризму та шляхи її підвищення.
13. Обґрунтування напрямів раціоналізації експлуатації основних фондів у підприємствах готельно-ресторанного бізнесу / туризму та шляхи її підвищення.
14. Аналіз оборотних фондів підприємств готельно-ресторанного бізнесу / туризму.
15. Планування оборотних фондів підприємств готельно-ресторанного бізнесу / туризму.
16. Планування матеріально-технічного забезпечення експлуатаційної діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу / туризму.
17. Ефективність використання матеріально-технічної бази на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу та шляхи її підвищення.
18. Планування розвитку матеріально-технічної бази на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу / туризму.
19. Оптимізація запасів матеріальних ресурсів на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу / туризму.
20. Аналіз джерел формування та підвищення ефективності використання майна підприємств готельно-ресторанного бізнесу / туризму.
21. Ефективність використання трудових ресурсів на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу / туризму та шляхи її підвищення.
22. Ефективність праці працівників підприємств готельно-ресторанного бізнесу / туризму та шляхи її підвищення.
23. Аналіз і планування чисельності та складу працівників підприємств готельно-ресторанного бізнесу / туризму.
24. Продуктивність праці працівників підприємств готельно-ресторанного бізнесу / туризму та резерви її підвищення.
25. Удосконалення системи матеріального стимулювання працівників підприємств готельно-ресторанного бізнесу.
26. Удосконалення форм і систем оплати праці на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу / туризму.
27. Аналіз і планування фонду оплати праці підприємств готельно-ресторанного бізнесу / туризму.
28. Управління складом витрат на оплату праці працівників підприємств готельно-ресторанного бізнесу / туризму.

29. Підвищення ефективності використання фонду оплати праці на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу / туризму.
30. Економічне обґрунтування ефективності ремонтних робіт на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу / туризму.
31. Управління обсягами господарської діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу / туризму.
32. Ефективність виробничо-експлуатаційної діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу / туризму та шляхи її підвищення.
33. Обґрунтування виробничо-експлуатаційної програми на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу / туризму.
34. Асортиментна політика підприємств готельно-ресторанного бізнесу / туризму та шляхи її оптимізації.
35. Обґрунтування обсягу пропозиції послуг на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу / туризму.
36. Ефективність виробничої діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу та шляхи її підвищення / туризму.
37. Обґрунтування виробничої програми підприємств готельно-ресторанного бізнесу / туризму.
38. Асортиментна політика підприємств готельно-ресторанного бізнесу / туризму та шляхи її оптимізації.
39. Аналіз і планування основних та додаткових послуг підприємств готельно-ресторанного бізнесу / туризму.
40. Резерви збільшення товарообороту в закладах ресторанного господарства / готелях (туристичних підприємствах).
41. Аналіз і планування товарного забезпечення плану товарообороту та випуску продукції в закладах ресторанного господарства / готелях / туристичних підприємствах.
42. Оптимізація товарообороту закладами торгівлі / ресторанного господарства в готелях / туристичних підприємствах.
43. Управління обсягом та асортиментною структурою товарообороту закладів торгівлі / ресторанного господарства при готелях / туристичних підприємствах.
44. Підвищення ефективності використання товарно-сировинних ресурсів у закладах ресторанного господарства / готелях туристичних підприємствах.
45. Планування роздрібного товарообороту в закладах ресторанного господарства / готелях туристичних підприємствах.
46. Аналіз та планування товарного забезпечення плану товарообороту та випуску продукції у закладах ресторанного господарства / готелях туристичних підприємствах.
47. Удосконалення аналізу та планування виробничої програми закладів ресторанного господарства / готелів туристичних підприємствах.
48. Управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу / туризму
49. Удосконалення управління доходами на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу / туризму.
50. Удосконалення формування і використання доходів від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу / туризму.
51. Аналіз і планування доходів від реалізації додаткових послуг на підприємствах готельно-ресторанного господарства / туризму.
52. Резерви збільшення доходів від основної діяльності на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу / туризму.
53. Планування доходів підприємств готельно-ресторанного бізнесу / туризму від фінансової та інвестиційної діяльності.
54. Розробка системи моніторингу доходів підприємств готельно-ресторанного бізнесу / туризму.
55. Розробка систем стратегічного та оперативного контролю за доходами на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу / туризму.
56. Аналіз і планування операційних витрат підприємств готельно-ресторанного бізнесу / туризму.
57. Управління фінансовими витратами на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу / туризму.

58. Аналіз та планування витрат на збут на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу / туризму.
59. Оптимізація поточних витрат підприємств готельно-ресторанного бізнесу / туризму.
60. Механізм формування та резерви зниження собівартості готельно-ресторанного бізнесу / туризму.
61. Аналіз і планування собівартості додаткових послуг на підприємствах готельного господарства.
62. Механізм формування та резерви зниження собівартості продукції та послуг у закладах ресторанного господарства.
63. Удосконалення управління собівартістю та цінами в готельно-ресторанного бізнесу / туризму.
64. Удосконалення управління прибутком підприємств готельно-ресторанного бізнесу / туризму.
65. Політика формування та використання прибутку підприємств готельно-ресторанного бізнесу / туристичних підприємств від операційної діяльності.
66. Удосконалення аналізу та планування прибутку на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу / туризму.
67. Планування фінансових результатів від операційної діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу / туризму.
68. Планування фінансових результатів від фінансової та інвестиційної діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу / туризму.
69. Резерви підвищення рентабельності господарської діяльності на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу / туризму.
70. Механізм ціноутворення та економічне обґрунтування цін на продукцію і послуги закладів ресторанного господарства.
71. Удосконалення механізму ціноутворення та економічне обґрунтування цін на основні послуги підприємств готельного господарства / туризму.
72. Удосконалення механізму ціноутворення на додаткові послуги на підприємствах готельного господарства.
73. Економічне обґрунтування політики ціноутворення у підрозділах ресторанного господарства готельних комплексів.
74. Підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу / туризму.
75. Аналіз і планування показників діяльності закладів побутового обслуговування в готелях.
76. Аналіз і планування основних показників господарської діяльності закладів розваг у готелях.
77. Система оподаткування та підвищення ефективності податкової політики підприємств готельно-ресторанного бізнесу / туризму.
78. Управління податковими платежами на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу / туризму.
79. Планування обсягу податкових платежів на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу.
80. Удосконалення системи та порядку оподаткування підприємств готельно-ресторанного бізнесу.
81. Розробка політики сплати податкових платежів на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу та обґрунтування резервів скорочення їх обсягів.
82. Механізм формування та ефективність використання обігових активів підприємств готельно-ресторанного бізнесу.
83. Планування розвитку активів підприємств готельно-ресторанного бізнесу.
84. Діагностика фінансового стану підприємств готельно-ресторанного бізнесу та обґрунтування пропозицій щодо його покращання.
85. Аналіз платоспроможності підприємства готельно-ресторанного бізнесу.
86. Методи оцінки фінансової стійкості підприємств готельно-ресторанного бізнесу та напрями їх вдосконалення.
87. Розробка політики формування фінансових ресурсів підприємств готельно-ресторанного бізнесу.
88. Аналіз і планування фінансових фондів підприємств готельно-ресторанного бізнесу.
89. Обґрунтування загальної потреби капіталу підприємств готельно-ресторанного бізнесу.
90. Управління акціонерним капіталом на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу.

91. Розробка політики формування власних фінансових ресурсів підприємств готельно-ресторанного бізнесу.
92. Аналіз та планування інвестиційної діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу.
93. Ефективність інвестиційної діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу.
94. Аналіз господарсько-фінансової Діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу з точки зору інвестиційної привабливості.
95. Розробка інвестиційної політики підприємств готельно-ресторанного бізнесу.
96. Аналіз та планування грошових потоків підприємств готельно-ресторанного бізнесу.
97. Управління економічним ризиком господарської діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу та методи запобігання банкрутства.
98. Аналіз ризик-позицій підприємств готельно-ресторанного бізнесу.
99. Особливості розробки бізнес-плану будівництва нового підприємства готельно-ресторанного бізнесу.
100. Розробка бізнес-плану реального інвестиційного проекту підприємства готельно-ресторанного бізнесу.
101. Методологічні підходи до розробки бізнес-плану розвитку послуг підприємства готельно-ресторанного бізнесу.
102. Стратегічне планування розвитку послуг підприємств готельно-ресторанного бізнесу.
103. Діагностика антикризового стану та загрози банкрутства підприємств готельно-ресторанного бізнесу.

10. Методи навчання

Основними формами навчання є лекції, семінарські заняття, самостійна та індивідуальна робота студентів. Велика роль, у вивчанні курсу, відводиться самостійній роботі студентів, що має на увазі роботу з першоджерелами, написання рефератів, повідомлень з викладом економічних теорій, а також рішення розрахункових завдань.

9. Критерії оцінювання

Оцінювання рівня опанування студентом матеріалу навчальної дисципліни проводиться шляхом поточного та підсумкового (семестрового) контролю.

Викладання навчального курсу дисципліни реалізується через змістові модулі. Змістових модулів в дисципліні «Економіка підприємств ГРБ» - 2, в них закладені основні теми дисципліни. За кожний змістовий модуль студент має набрати певну кількість балів, яка буде відображати його рівень та якість знань. Поточний контроль здійснюється у процесі вивчення дисципліни з метою виявлення ступеню розуміння студентом засвоєного навчального матеріалу та вміння застосовувати його у практичній роботі.

Поточний контроль здійснюється під час проведення навчальних занять та передбачає відпрацювання студентами матеріалу семінарського заняття за двома змістовими модулями, а також проведення контрольної роботи з кожного модуля. Індивідуальне навчально-дослідне завдання передбачає написання курсової роботи з подальшим захистом. Підсумковий контроль – екзамен. Максимальна кількість балів за вивчення дисципліни – 100 балів, де: 35 балів відводиться на змістові модулі, 15 балів – це індивідуальне завдання та 50 балів – екзамен. Загальні критерії оцінювання результатів поточного контролю з дисципліни:

45-50 балів	ЗВО виявив цілковите володіння навчальним матеріалом, вмів аргументовано його викладати під час усних опитувань та письмових відповідей. Усі виконані індивідуальні завдання продемонстрували здатність студента не тільки оперувати теоретичним матеріалом, але й застосовувати його на практиці, знаходити раціональні рішення проблемних ситуацій, його здатність до аналітичного та критичного мислення. Захист курсової роботи з презентацією та відповіддю на запитання.
39-44 бали	ЗВО в цілому достатньо повно володіє навчальним матеріалом, здатний демонструвати знання теоретичних і практичних питань корпоративної соціальної відповідальності. Водночас, під час усного та письмового викладення деяких питань студент допускає окремі неточності та незначні помилки. Виконані

	індивідуальні завдання показують, що студенту дещо не вистачає аргументованості при розв'язанні деяких проблемних ситуацій.
35-38 балів	ЗВО володіє навчальним матеріалом частково, демонструючи базові теоретичні знання. Усні та письмові питання розкрито частково, поверхово, недостатньо аргументовано. Реферат виконаний на достатньо низькому рівні; індивідуальне практичне завдання обґрунтовано.
0-34 бали	ЗВО не володіє або недостатньо володіє навчальним матеріалом, не розуміє змісту більшості теоретичних питань. Індивідуальні завдання не виконані.

Семестровий контроль проводиться у формі семестрового екзамену. Кожен екзаменаційний білет з дисципліни містить два теоретичних питань. Кожне запитання оцінюється максимум в 25 балів.

Таким чином студент може набрати сумарно 50 балів (2 запитання x 25 балів = 50 балів). За екзамен максимально студент може отримати 50 балів (2*25=50).

Критерії оцінювання теоретичних питань:

Максимальна кількість балів за відповідь на одне запитання	Критерії оцінювання
20-25	Теоретичне питання розкрито в повному обсязі, зроблено висновки
10-19	Теоретичне питання розкрито майже в повному обсязі, але недостатньо інформації щодо надання логічного висновку
5-9	Значна частина теоретичного питання не висвітлена
0-4	Питання або повністю не розкрито, або більша частина не була розкрита

12. Засоби оцінювання

Опитування та доповіді на семінарських заняттях, оцінка за курсову роботу, екзамен.

Питання до екзамену

- Соціально-економічне значення розвитку готельного господарства і туризму в Україні.
- Характеристика головних елементів туристського ринку та їх взаємозв'язок., інфраструктури туристичного ринку.
- Фактори формування попиту і пропозиції на ринку готельних та туристичних послуг.
- Сучасні тенденції розвитку готельного господарства в Україні.
- Сучасні тенденції розвитку туризму в Україні.
- Сучасні тенденції розвитку курортної справи в Україні.
- Характеристика підприємства туристичної індустрії як суб'єкту та об'єкту економічних відносин в системі ринкового господарства України.
- Організаційно-економічні умови та особливості утворення і функціонування підприємств туристичної індустрії. Їх класифікація за функціональною ознакою та формами власності.
- Сучасні організаційні структури, види господарських товариств та об'єднань підприємств туристичної індустрії в Україні. Їхня роль в підвищенні ефективності господарської діяльності підприємств готельного господарства і туризму.
- Економічний механізм державного регулювання діяльності підприємств туристичної індустрії в Україні.
- Економічна стратегія як програма діяльності підприємств туристичної індустрії. Особливості її розробки.
- Суттєвість та структура внутрішнього господарського механізму підприємств туристичної індустрії, його головні інструменти.
- Система показників економічного і соціального розвитку підприємств готельного господарства і туризму.
- Суть та зміст аналізу господарської діяльності підприємств туристичної індустрії. Характеристика головних методів аналізу та джерела його інформаційного забезпечення.
- Планування як інструмент обґрунтування економічної стратегії підприємств туристичної індустрії. Комплексне застосування методів планування та прогнозування господарської діяльності для забезпечення варіативності та оптимальності управлінських рішень.
- Характеристика складових елементів економічних ресурсів та ресурсного потенціалу підприємств туристичної індустрії.

- 17.17. Форми економічного взаємозв'язку окремих елементів ресурсного потенціалу, особливості використання ресурсів у підприємствах туристичної індустрії та їх підрозділах.
18. Методичні основи економічної оцінки сукупного ресурсного потенціалу підприємств туристичної індустрії та їх підрозділів.
19. Матеріально-технічна база і основні фонди підприємств готельного господарства і туризму : поняття, класифікація, склад та структура, стан і головні тенденції розвитку.
20. Вартісна оцінка та оцінка основних фондів підприємств туристичної індустрії.
21. Загальні та часткові показники ефективності використання основних фондів, методика їх розрахунку в окремих підрозділах підприємств туристичної індустрії.
22. Особливості оцінки одноразової місткості та пропускної спроможності засобів розміщення, окремих підрозділів готельних комплексів.
23. Оборотні фонди та матеріальні фонди обертання підприємств туристичної індустрії, визначення ефективності їх використання.
24. Джерела формування товарних ресурсів в підприємстві. Економічна суттєвість, класифікація і показники вимірювання товарних запасів.
25. Показники ефективності використання товарних запасів в торговельних підрозділах готельних та туристичних комплексів.
26. Соціально-економічна сутність і особливості праці у готельному господарстві і туризмі.
27. Поняття трудових ресурсів підприємств туристичної індустрії, їх класифікація, кадровий склад, джерела формування
28. Ефективність та продуктивність праці у готельному господарстві та туризмі: поняття, критерії, показники оцінки і методи визначення.
29. Фактори зростання продуктивності праці та підвищення ефективності використання трудових ресурсів в підприємствах туристичної індустрії.
30. Сутність і роль фінансів підприємств туристичної індустрії та їх зв'язок з державним фінансовим механізмом та з складовими фінансового ринку.
31. Поняття фінансових ресурсів підприємств туристичної індустрії, їх склад та характеристика, структура активів і пасивів балансу.
32. Джерела та порядок формування основних і обігових коштів підприємств туристичної індустрії, співвідношення внутрішніх та зовнішніх джерел їх формування.
33. Фінансові фонди підприємств туристичної індустрії, порядок їх формування і напрямки використання.
34. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів підприємств туристичної індустрії: показники, критерії, методи оцінки.
35. Сутність і склад обсягу пропозиції та реалізації туристичного продукту в підприємствах туризму.
36. Показники оцінки обсягу реалізації послуг в туристичних підприємствах різних типів та джерела формування інформаційної бази даних.
37. Порядок і методика проведення аналізу обсягу реалізації турпродукту в підприємствах туризму.
38. Методика обґрунтування обсягу реалізації послуг в туристичних підприємствах на плановий період.
39. Стратегії та порядок управління обсягом реалізації послуг в туристичних підприємствах.
40. Сутність та склад показників виробничо-експлуатаційної програми підприємств готельного типу.
41. Порядок методика проведення економічного аналізу показників виробничо-експлуатаційної програми та його інформаційне забезпечення.
42. Методика розробки виробничо-експлуатаційної програми готельного підприємства на плановий період.
43. Оптимізація виробничо-експлуатаційної програми у відповідності із стратегією розвитку підприємств.
44. Економічна сутність та види товарообороту в підприємствах торгівлі та ресторанного господарства на ринку туристичних послуг.
45. Склад та структура роздрібного товарообороту підрозділів торгівлі в готельних та туристичних комплексах.
46. Поняття продукції ресторанного господарства, характеристика складу і структури

товарообороту підприємств ресторанного господарства в готельних та туристичних комплексах.

47. Аналіз обсягу та структури товарообороту виробничої програми в підприємствах торгівлі та ресторанного господарства готельно-туристичних комплексів.
48. Кількісна оцінка факторів впливу на динаміку показників виробничої програми та товарообороту підприємств ресторанного господарства і торгівлі.
49. Методика розробки виробничої програми підприємств ресторанного господарства.
49. Методика обґрунтування плану товарообороту в підприємствах торгівлі і ресторанного господарства, що обслуговують різні категорії туристів.
50. Стратегії та порядок управління товарооборотом підприємств торгівлі і ресторанного господарства, що обслуговують туристів.
51. Аналіз стану, інтенсивності відтворення та ефективності використання основних фондів підприємств туристичної індустрії.
52. Кількісна оцінка впливу факторів на ефективність використання основних фондів підприємств.
53. Планування матеріально-технічної бази підприємств туристичної індустрії.
54. Аналіз оборотних фондів та матеріальної частини фондів обертання в підприємствах туристичної індустрії.
55. Планування та нормування виробничих запасів в підприємствах туристичної індустрії.
56. Планування та нормування запасів товарів і сировини в підприємствах торгівлі та ресторанного господарства.
57. Принципи організації матеріального стимулювання працівників в умовах ринкових відносин.
58. Форми державного регулювання заробітної плати працівників готельного господарства і туризму.
59. Система організації матеріального стимулювання працівників в підприємствах готельного господарства і туризму.
60. Показники плану з праці та заробітної плати, їх взаємозв'язок та взаємозалежність.
61. Аналіз планування чисельності працівників підприємств готельних і туристичних комплексів.
62. Аналіз і планування фонду оплати праці працівників готельних і туристичних комплексів.
63. Аналіз і планування продуктивності праці та середньої заробітної плати працівників готельних і туристичних комплексів.
64. Економічна сутність, види та джерела утворення доходів в підприємствах – основних складових туристичної індустрії.
65. Методичні основи аналізу доходів підприємств туристичної індустрії.
66. Напрямки оптимізації розміру доходів підприємств – основних складових туристичної індустрії.
67. Поняття поточних витрат та собівартості послуг підприємств готельного господарства і туризму, їх склад та структура.
68. Класифікація поточних витрат, що відносяться на собівартість послуг (продукції, робіт) в підприємствах туристичної індустрії.
69. Методичні основи аналізу поточних витрат в готельних і туристичних комплексах.
70. Фактори, що формують розмір поточних витрат в підприємствах готельного господарства і туризму методика їх кількісної оцінки.
71. Особливості формування та калькулювання цін на послуги розміщення та на додаткові послуги в підприємствах готельного господарства, на продукцію і послуги підрозділів ресторанного господарства.
72. Економічна природа і функції прибутку підприємств. Джерела утворення прибутку в підприємствах туристичної індустрії, їх види.
73. Порядок розрахунку, розподілу і використання прибутку підприємств туристичної індустрії.
74. Рентабельність підприємств та показники, що її характеризують в підприємствах туристичної індустрії.
75. Методичні основи аналізу прибутку підприємств готельного господарства і туризму.
76. Сутність та види прибутків підприємств готельного господарства і туризму.
77. Поняття системи оподаткування, склад та структура податкових платежів підприємств туристичної індустрії.
78. Суть та принципи розробки податкової політики підприємств туристичної індустрії.
79. Система податкових пільг та їх використання в процесі формування податкової політики

підприємств туристичної індустрії.

80. Методика оцінки ефективності здійснення податкової політики підприємств туристичної індустрії.
81. Поняття та джерела утворення фінансових ресурсів підприємства туристичної індустрії.
82. Оптимізація співвідношення внутрішніх і зовнішніх джерел фінансових ресурсів.
83. Поняття інвестиційної діяльності та інвестиційних ресурсів підприємств туристичної індустрії. Інвестиційна програма та порядок її розробки в підприємствах туристичної індустрії.
84. Сутність інвестицій, принципи їх здійснення. Оцінка ефективності інвестицій.
85. Суть та основні види господарського ризику в діяльності підприємств готельного господарства і туризму.
86. Головні шляхи зменшення господарського ризику та запобігання банкрутств підприємств туристичної індустрії.
87. Економічна природа, суть та склад ціни туристського продукту. Види цін на товари і послуги туристського попиту.
88. Цілі, завдання, зміст і структура бізнес-плану стратегічного розвитку підприємств туристичної індустрії.

13. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота											Курсова робота	Підсумковий тест (екзамен)	Сумма
Змістовий модуль №1							Змістовий модуль №2				15	50	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	МКР	T7	T8	T9	МКР			
2	2	3	3	3	3	5	3	3	3	5			

T1, T2 ... T14– теми змістових модулів

МКР – модульна контрольна робота

Оцінювання і захист курсової роботи

Якість викладу матеріалу, пропорційність змісту відповідно до плану теми	Ілюстративна частина	Захист роботи	Сума
До 5	До 5	До 5	15

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C	задовільно	
64-73	D		
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Рекомендована література

Основна:

1. Агафонова Л.Г. Туризм, готельний та ресторанний бізнес: ціноутворення, конкуренція, державне регулювання: Навч. посібник/ Л.Г. Агафонова, О.Є. Агафонова. –К.: Знання України, 2002.

2. Агеева О.А. Туризм и гостиничное хозяйство: Учебник для студ. вузов/Под ред. А.Д. Чудновского./ О.А. Агеева, Д.Н. Акуленок, Н.М. Васильев, Ю.Л. Васянин - М.:Тандем, Экмос, 2001.
3. Биржаков М. Б. Введение в туризм / Биржаков М. Б. – М.: Издат. торг. дом "Герда", 2002.
4. Буров В.П. Бизнес-план инвестиционного проекта / В.П. Буров, В.В. Галь. – М.: Альтпресс, 2004.
5. Василенко В.А. Стратегічне управління / В.А. Василенко, Т.І. Ткаченко.– К.: ЦУЛ, 2003
6. Горбылева З.М. Экономика туризма. Практикум: Учеб. пособие/ З.М. Горбылева. – Мн.: БГЭУ, 2002.
7. Горемыкин В.А. Бизнес-план: Методика разработки 25 реальных образцов бизнес- плана/ В.А. Горемыкин, А.Ю.. Богомолов. - М.:Ось-89,2003.
8. Гуляев В.Г. Налогообложение в туризме/ В.Г. Гуляев. – М.: ПРИОР, 1998.
9. Гуляева Н. М. Управління формуванням та використанням основних фондів торговельного підприємства: Навч. посіб/ Н. М. Гуляева . - К.: КНТЕУ, 2000.
10. Ефимова О.П. Экономика общественного питания, /Под ред. Н.И. Кабушкина / О.П. Ефимова. - Мн.: 000 “Новое знание”, 2000.
11. Ефимова О.П. Экономика общественного питания и гостиничного хозяйства / О.П. Ефимова, А.И. Ефимова. - Мн.: 000 “Новое знание”, 2003.
12. Зигель Э.С. Пособие по составлению бизнес-плана./ Пер. с англ / Э.С. Зигель. - М.:Сирин, 2002.
13. Зорин И.В., Туризм как вид деятельности / И.В. Зорин, В.А. Квартальнов, Е.Н. Ильина. – М.: Финансы и статистика, 2000.
14. Козырев В.М. Экономика туризма/ В.М. Козырев – М.: Финансы и статистика, 2003.
15. Лифиц И.М. Теория и практика оценки конкурентоспособности товаров и услуг / И.М. Лифиц. -М., 2001.
16. Лігоненко Л.О. Дивідендна політика підприємства: Навч.посібник / Л.О. Лігоненко, Л.В. Клоченок, Н.В.Юрчук .-К.:КНТЕУ, 2004
17. Митрофанов Г.В. Фінансовий аналіз:Навч.посібник/За ред. Г.В. Митрофанова/ Г.В. Митрофанов, Г.О. Кравченко, Н.С. Барабаш, О.Ю.Большакова.-К.:КНТЕУ,2002
18. Ткаченко Т.І. Економіка готельного господарства та туризму: Навч. посібник / Т.І. Ткаченко, С.П. Гаврилюк. – Київ: КНТЕУ, 2005.
19. Цал-Цалко Ю.С. Витрати підприємства: Навч.посібник / Ю.С Цалко.-Київ: ЦУЛ, 2002.
20. Филипповский Е.Е. Экономика и организация гостиничного хозяйстваЕ.Е.Филипповский, Л.В. Шмарова.-М.:Финансы и статистика, 2003.

Додаткова:

1. Альбеков А.У. Экономика коммерческого предприятия: Учеб. пособие / А.У. Альбеков, С.А. Согомонян.-Ростов на/Д:Феникс, 2002
2. Баканов М.И. Теория экономического анализа: Учебник для вузов. - изд. 4-е, доп. и перераб/ М.И. Баканов, А.Д. Шеремет.- М.: Финансы и статистика, 2001.
3. Балабанов И. Т. Финансовый анализ и планирование хозяйствующего субъекта / И. Т. Балабанов.- М.:Финансы и статистика, 2001.
4. Балабанов И.Т. Риск – менеджмент / И.Т. Балабанов. - М.;Финансы и статистика,2002.
5. Вітлінський В.В. Ризик у менеджменті / Вітлінський В.В., С.І.Наконечний. - К.: ТОВ “Борисфен-МЄ”, 2000.
6. Волков О.И. Экономика предприятия (фирмы): Учебник для студентов вузов/Под ред.О.И.Волкова,О.В.Девяткина.-3-е изд., перераб. и доп / О.И. Волков, О.В. Девяткин, Н.Б. Акуленко, В.Г. Слепухин.-М.:ИНФРА-М,2004
7. Грибов В.Д. Экономика предприятия: Учебное пособие. Практикум. – 3-е изд. перераб. и доп / В.Д. Грибов, В.П. Грузинов.– М.: Финансы и статистика. – 2003.
8. Коробков М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. для ВНЗ / М.Я. Коробков.- К., 2001.
9. Мельник Л.Г. Экономика информации и информационные системы предприятия: Учеб. пособие для студентов вузов / Л.Г. Мельник, С.Н. Ильяшенко, В.А. Касьяненко.- Сумы: Университетская книга, 2004.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. УПРАВЛІННЯ ОБСЯГАМИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИЗМУ

ТЕМА 1. РОЛЬ І МІСЦЕ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ТУРИЗМУ В ЕКОНОМІЧНОМУ КОМПЛЕКСІ ТА В СИСТЕМІ РИНКОВОГО ГОСПОДАРСТВА КРАЇНИ

Питання до розгляду:

1. Місце та соціально-економічне значення готельного господарства та туризму в системі ринкового господарства країни.
2. Інфраструктура ринку готельного господарства та туризму, характеристика її складових елементів, галузеві економічні відносини.
3. Фактори формування попиту і пропозиції на туристичному ринку.
4. Тенденції сучасного стану розвитку готельного господарства та туризму в Україні.

Зміст теми:

Місце та соціально-економічне значення готельного господарства та туризму в системі ринкового господарства країни. Система показників, що характеризують стан розвитку туризму та готельного господарства в Україні. Тенденції розвитку готельного господарства та туризму залежно від загальноекономічної ситуації. Поняття та характеристика головних елементів туристичного ринку, інфраструктури ринку та їх взаємозв'язок. Ємність ринку готельних та туристичних послуг: поняття, методика визначення. Фактори формування попиту і пропозиції на туристичному ринку. Методи вивчення і прогнозування попиту у ресторанному господарстві. Інфраструктура ринку готельного господарства та туризму, характеристика її складових елементів, галузеві економічні відносини.

Основні терміни та поняття:

Туристична індустрія, туризм, інфраструктура туристичного ринку, туристичний продукт, туристичний ринок, попит на туристичний продукт, пропозиція туристичного продукту.

ТЕМА 2. УПРАВЛІННЯ ОБСЯГОМ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОСЛУГ У ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Питання до розгляду:

1. Сутність і склад пропозиції та обсягу реалізації туристичного продукту в туристичних підприємствах.
2. Складові елементи туристичного продукту та їх економічна характеристика.
3. Показники оцінки обсягу реалізації туристичних послуг.
4. Порядок і методика економічного аналізу обсягу реалізації туристичного продукту в підприємствах туризму.
5. Методика розробки продуктової програми в туристичних підприємствах.
6. Аналіз ритмічності і сезонності реалізації туристичного продукту туристичного підприємства.

Зміст теми:

Сутність і склад пропозиції та обсягу реалізації туристичного продукту в туристичних підприємствах. Показники оцінки обсягу пропозиції послуг туристичних підприємств. Основні фактори, що визначають обсяги та структуру обсягу пропозиції послуг туристичних підприємств. Цілі та завдання управління обсягом реалізації послуг у туристичних підприємствах. Порядок і методика економічного аналізу обсягу реалізації туристичного продукту в туристичних підприємствах. Методика розробки продуктової програми в туристичних підприємствах на плановий період.

Основні терміни та поняття:

Пропозиція туристичного підприємства, показники пропозиції послуг туристичного підприємства, туристичний продукт; основні, додаткові та специфічні туристичні послуги; етапи економічного аналізу обсягу реалізації туристичного продукту, ритмічність та сезонність реалізації туристичних послуг, методи розрахунку продуктової програми в туристичних підприємствах на плановий період.

ТЕМА 3. УПРАВЛІННЯ ОБСЯГОМ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОСЛУГ В ПІДПРИЄМСТВАХ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Питання до розгляду:

Сутність та склад пропозиції та каналів збуту послуг в підприємствах готельного господарства.

2. Показники оцінки обсягу пропозиції та реалізації послуг підприємств готельного господарства.

3. Зміст та методика розрахунку показників виробничо-експлуатаційної програми підприємств готельного господарства.

4. Основні завдання та порядок проведення економічного аналізу показників виробничо-експлуатаційної програми підприємств готельного господарства.

5. Фактори впливу на показники виконання виробничо-експлуатаційної програми підприємств готельного господарства.

6. Методика розробки виробничо-експлуатаційної програми підприємств готельного господарства.

7. Показники обґрунтування надання послуг проживання підприємства готельного господарства

Зміст теми:

Сутність та склад пропозиції та обсягу реалізації послуг в підприємствах готельного господарства. Показники оцінки обсягу пропозиції та реалізації

підприємств готельного господарства. Сутність та методика розрахунку показників виробничо-експлуатаційної програми підприємств готельного господарства. Цілі та завдання управління обсягом реалізації підприємств готельного господарства. Методика економічного аналізу показників виробничо-експлуатаційної програми підприємств готельного господарства. Методика розробки виробничо-експлуатаційної програми підприємств готельного господарства.

Основні терміни та поняття:

Ринок підприємств готельної індустрії, пропозиція готельних послуг, готельний продукт, канал розподілу готельних послуг, прямий продаж, агентський продаж, корпоративний продаж, експлуатаційна діяльність, експлуатаційна програма, якісні показники пропозиції готельної послуги, кількісні показники пропозиції готельної послуги, одноразова місткість, пропускна спроможність, коефіцієнт завантаження номерного фонду, прямий метод розрахунку планових показників експлуатаційної програми, економіко-статистичний метод розрахунку планових показників експлуатаційної програми, факторно-аналітичний метод розрахунку планових показників експлуатаційної програми, програмно-цільовий метод розрахунку планових показників експлуатаційної програми, метод економіко-математичного моделювання.

ТЕМА 4. УПРАВЛІННЯ ТОВАРООБОРОТОМ І ВИРОБНИЧОЮ ПРОГРАМОЮ ПІДПРИЄМСТВ ЗАКЛАДІВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ТОРГІВЛІ

Питання до розгляду:

Економічна суть товарообороту підприємств торгівлі та закладів ресторанного господарства, його види, склад та структура.

2. Склад та структура продукції ресторанного господарства, характеристика її складових.

3. Методичний інструментарій та порядок проведення аналізу обсягу та структури роздрібного товарообороту в динаміці.

4. Фактори, що визначають обсяги, структуру та перспективи розвитку товарообороту закладу ресторанного господарства.

5. Планування товарообороту і реалізації продукції.

6. Методика розробки виробничої програми закладу ресторанного господарства.

7. Стратегія управління товарооборотом підприємств торгівлі та закладів ресторанного господарства, що обслуговують туристів.

Зміст теми:

Економічна сутність і види товарообороту в закладах ресторанного господарства та підприємствах торгівлі на ринку туристичних послуг. Поняття, склад і структура продукції та товарообороту закладів ресторанного господарства в готельних та туристичних комплексах на ринку туристичних послуг. Склад і структура роздрібного товарообороту підрозділів торгівлі готельних та туристичних комплексів на ринку туристичних послуг. Основні фактори, що визначають обсяги, структуру показників виробничої програми й товарообороту закладів ресторанного господарства та підприємств торгівлі. Стратегія управління товарооборотом в закладах ресторанного господарства та підприємствах торгівлі на ринку туристичних послуг. Методичний інструментарій та порядок проведення аналізу динаміки та структури роздрібного товарообороту. Методика розробки виробничої програми закладів ресторанного господарства. Методика обґрунтування плану товарообороту в закладах ресторанного господарства та підприємствах торгівлі, що обслуговують туристів.

Основні терміни та поняття:

Товарооборот, види товарообороту, роздрібний товарооборот, товарооборот ресторанного господарства, склад товарообороту, структура товарообороту,

товарооброт по продукції власного виробництва, товарооброт по покупних товарах, виробнича програма закладу ресторанного господарства.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИЗМУ

ТЕМА 5. УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ В ПІДПРИЄМСТВАХ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ТУРИЗМУ

Питання до розгляду:

1. Поняття ресурсного потенціалу підприємств готельно - ресторанного господарства та туризму, характеристика його складових елементів.

2. Сутність та склад матеріальних ресурсів підприємств готельного господарства та туризму.

3. Основні фонди підприємств готельного господарства та туризму: поняття, класифікація, склад, показники ефективності використання, стан та тенденції розвитку.

4. Особливості складу матеріальних оборотних фондів та фондів обертання в готельному та ресторанному господарстві, функції.

5. Методика обґрунтування плану розвитку матеріально-технічної бази готельного господарства та туризму.

Зміст теми:

Поняття ресурсного потенціалу підприємств готельного господарства та туризму. Сутність матеріальних ресурсів підприємств готельного господарства та туризму. Класифікація і склад основних фондів підприємств готельного господарства та туризму. Оцінка та відтворення основних фондів підприємств готельного господарства та туризму. Матеріальні оборотні фонди та фонди обертання підприємств готельного господарства та туризму, особливості їх складу. Цілі та завдання управління матеріальними ресурсами підприємств

готельного господарства та туризму. Методичний інструментарій і порядок проведення економічного аналізу стану та ефективності використання основних фондів підприємств готельного господарства та туризму. Методика обґрунтування потреби в прирості основних фондів підприємств готельного господарства та туризму. План розвитку матеріально-технічної бази готельного господарства та туризму.

Основні терміни та поняття:

Потенціал, ресурсний потенціал підприємства, економічний потенціал, ресурсний потенціал підприємства ресторанного господарства, туристичні ресурси, трудові ресурси, персонал підприємства, нематеріальні ресурси, інвестиційні ресурси, інвестиції, матеріальні ресурси, засоби праці, предмети праці, матеріальні ресурси основного виробництва, ресурси обслуговування основного виробництва, основні засоби, основні фонди, основний капітал, оборотний капітал, пасивні основні фонди, активні основні фонди, фізичний знос основних фондів, моральний знос основних фондів, первісна вартість основних фондів, відновна вартість основних фондів, залишкова вартість основних фондів, первісна вартість основних фондів, фондоддача, фондоємність, вибуття основних фондів, оновлення основних фондів, поточний ремонт, капітальний ремонт, експлуатаційна програма.

ТЕМА 6. УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМИ РЕСУРСАМИ В ПІДПРИЄМСТВАХ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ТУРИЗМУ

Питання до розгляду:

1. Соціально-економічна сутність і особливості праці в готельному господарстві і туризмі.
2. Поняття та склад трудових ресурсів підприємств готельного господарства та туризму.
3. Продуктивність та ефективність праці в готельному господарстві та туризмі: поняття, показники, методи оцінки.

4. Методичний інструментарій та порядок проведення економічного аналізу формування та використання трудових ресурсів в готельному господарстві та туризмі.

5. Методика планування чисельності та складу працівників в підприємствах готельного господарства та туризму.

6. Методика обґрунтування плану з праці та заробітної плати в підприємствах готельного господарства та туризму.

Зміст теми:

Соціально-економічна сутність і особливості праці в підприємствах готельного господарства і туризму. Поняття трудових ресурсів підприємств туристичної індустрії, їх класифікація. Ефективність та продуктивність праці в підприємствах готельного господарства та туризмі: поняття, показники оцінки, методи визначення. Цілі та завдання управління трудовими ресурсами підприємств готельного господарства та туризму. Методичний інструментарій та порядок проведення економічного аналізу формування та використання трудових ресурсів в готельному господарстві та туризмі. Фактори зростання продуктивності праці та підвищення ефективності використання трудових ресурсів у підприємствах туристичної індустрії. Організація матеріального стимулювання працівників у підприємствах туристичної індустрії. Розробка плану з праці та заробітної плати в підприємствах готельного господарства та туризму. Планування потреби в трудових ресурсах в підприємстві готельного господарства та туризму.

Основні терміни та поняття:

Праця, трудові ресурси, персонал, кадри, професія, спеціальність, колектив, продуктивність праці, ефективність праці, трудомісткість, середнє вироблення продукції в одиницю часу, комплексний показник динаміки ефективності праці, ефективність використання трудових ресурсів, планування чисельності та складу працівників, додаткова потреба в робочій силі, нормативний метод планування

показників з праці та заробітної плати, метод техніко-економічний, метод експертних оцінок, метод математичного моделювання.

ТЕМА 7. УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ В ПІДПРИЄМСТВАХ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ТУРИЗМУ

Питання до розгляду:

1. Сутність і роль фінансів підприємств готельного господарства та туризму.
2. Організація фінансової діяльності туристичного підприємства
3. Фінансові ресурси готельного та туристичного підприємств
4. Фінансові потоки готельного комплексу та в туризмі
5. Методичний інструментарій та порядок проведення економічного аналізу формування та використання фінансових ресурсів в готельному господарстві та туризмі.

Зміст теми:

Поняття фінансових ресурсів підприємств туристичної індустрії, їх склад та характеристика, структура активів і пасивів балансу підприємства. Джерела та порядок формування фінансових ресурсів підприємств туристичної індустрії. Показники оцінки ефективності використання фінансових ресурсів підприємств готельного господарства та туризму. Фінансові фонди підприємств туристичної індустрії, порядок їх формування і напрямки використання. Цілі та завдання управління фінансовими ресурсами підприємств готельного господарства та туризму. Методичний інструментарій та порядок проведення економічного аналізу формування та використання фінансових ресурсів в готельному господарстві та туризмі. Методи визначення потреби у фінансових ресурсах в готельному господарстві та туризмі.

Основні терміни та поняття:

Фінанси, фінанси туристичної фірми, фінанси готельного комплексу, фінансова діяльність, фінансові ресурси, власні фінансові ресурси, позикові фінансові ресурси, залучені фінансові ресурси, фінансовий потік, аналіз фінансового стану, аналіз ефективності управління фінансовою діяльністю, економічна ефективність, рентабельність, трудомісткість виробництва готельних послуг, коефіцієнт структури запозиченого капіталу, коефіцієнт структури довгострокових капіталовкладень, коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт періоду окупності основного капіталу, коефіцієнт місткості основного капіталу, прибуток на одне ліжко-місце, коефіцієнт сталості економічного зростання, коефіцієнт ефективності використання основного капіталу, рентабельність діяльності комплексу, рентабельність проданих послуг у готельному комплексі.

ТЕМА 8. ЦІНА ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ ТА ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ОКРЕМІ ВИДИ ГОТЕЛЬНИХ І ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

Питання до розгляду:

1. Економічна природа та роль ціни туристичних послуг. Види цін на товари і послуги туристичного попиту.
2. Механізм формування ринкових цін на послуги підприємств туристичної індустрії.
3. Структура ціни на послуги туристичного попиту. Особливості формування цін на тури і туристичні послуги.
4. Особливості формування та методика калькулювання цін на продукцію підрозділів ресторанного господарства.
5. Особливості формування цін на послуги розміщення в підприємствах готельного господарства.
6. Цінова стратегія готельних підприємств на національному та міжнародному туристичному ринку.

Зміст теми:

Економічна природа та роль ціни туристичних послуг. Види цін на товари і послуги туристичного попиту. Основи державного регулювання цін на послуги підприємств туристичної індустрії. Механізм формування ринкових цін на послуги підприємств туристичної індустрії. Фактори відхилення ринкових цін від ринкової вартості товарів і послуг туристичного попиту на національному та міжнародному туристичному ринку. Структура ціни на послуги туристичного попиту. Особливості формування цін на тури і туристичні послуги. Особливості формування та методика калькулювання цін на продукцію підрозділів ресторанного господарства. Особливості формування цін на послуги розміщення в підприємствах готельного господарства. Цінова політика підприємств туристичної індустрії на національному та міжнародному туристичному ринку.

Основні терміни та поняття:

Ціна, ціна туристичної послуги, тариф, оплата, передоплата, вхід, абонемент, членські внески, комісійні, акційна ціна, чайові (tips), прибуток, витрати, собівартість, надбавка, витрати, постійні витрати, змінні витрати, прямі витрати, непрямі витрати, комісійні, собівартість, цінова політика підприємства ресторанного господарства, калькуляція, методів ціноутворення, цінової політики, стратегія «зняття вершків», стратегія «проникнення на ринок», стратегія «престижних цін», стратегія орієнтації на цінового лідера, стратегія диференційованих (гнучких) цін, стратегія пільгових цін.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 3. УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИЗМУ

ТЕМА 9. УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ

Питання до розгляду:

1. Економічна сутність доходів, їх види та класифікація у підприємствах готельного господарства та туризму.
2. Джерела утворення доходів у підприємствах готельного господарства та туризму.
3. Фактори впливу на розмір та структуру доходів підприємств готельного господарства та туризму.
5. Методичний інструментарій та порядок проведення аналізу доходів підприємств готельного господарства та туризму.
6. Методи обґрунтування і порядок планування доходів підприємств готельного господарства та туризму.

Зміст теми:

Поняття, економічна сутність та джерела утворення доходів у підприємствах туристичної індустрії. Показники, що характеризують обсяг та рівень комерційних доходів від надання послуг та реалізації продукції (товарів) в підприємствах туристичної індустрії. Фактори, що впливають на розмір доходів та комерційних доходів підприємств туристичної індустрії. Цілі та завдання управління доходами підприємств туристичної індустрії. Методичний інструментарій та порядок проведення аналізу доходів підприємств туристичної індустрії. Методи обґрунтування планового обсягу доходів підприємств туристичної індустрії. Особливості управління формуванням інших видів доходів підприємств туристичної індустрії.

Основні терміни та поняття:

Дохід, валовий дохід, чистий дохід, капітал, коефіцієнт питомої ваги, екстенсивні та інтенсивні фактори впливу на розмір доходу, нормативно-планові; облікові; поза облікові джерела інформації для аналізу доходів п/п, метод прямого рахунку, аналітичний метод, метод суміщеного розрахунку.

ТЕМА 10. УПРАВЛІННЯ ПОТОЧНИМИ ВИТРАТАМИ ТА СОБІВАРТІСТЮ ПОСЛУГ В ПІДПРИЄМСТВАХ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ

Питання до розгляду:

1. Поняття, склад та структура поточних витрат та собівартості послуг туристичних підприємств.
2. Поняття, склад та структура експлуатаційних витрат у підприємствах готельного господарства.
3. Методичний інструментарій та порядок проведення аналізу поточних витрат підприємств готельного господарства та туризму.
4. Фактори формування розміру та структури поточних витрат у підприємствах готельного господарства та туризму.
5. Планування експлуатаційних витрат та витрат обертання.

Зміст теми:

Поняття поточних витрат та собівартості послуг підприємств готельного господарства та туризму, їх склад та структура. Класифікація поточних витрат, що відносяться на собівартість послуг у підприємствах туристичної індустрії. Поняття, склад та структура експлуатаційних витрат у підприємствах готельного господарства. Сутність та склад витрат виробництва та обігу в закладах ресторанного господарства, витрат обігу в торговельних підприємствах. Показники оцінки загального обсягу і рівня поточних витрат в підприємствах туристичної індустрії. Фактори, що формують розмір поточних витрат у підприємствах готельного господарства та туризму. Цілі та завдання управління поточними витратами в підприємствах туристичної індустрії. Методичний інструментарій та порядок проведення аналізу поточних витрат підприємств туристичної індустрії. Планування експлуатаційних витрат та витрат обертання, калькулювання собівартості послуг у готельному господарстві та туризмі.

Основні терміни та поняття:

Витрати, постійні витрати, змінні витрати, собівартість туристичного продукту, готельний тариф, повна собівартість, експлуатаційна собівартість, витрати виробництва, витрати обігу, витрати організації, аналіз витрат діяльності підприємства, планування витрат.

ТЕМА 11. УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ТА РЕНТАБЕЛЬНІСТЮ В ПІДПРИЄМСТВАХ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ

Питання до розгляду:

1. Економічна природа та джерела утворення прибутку в підприємствах готельного господарства та туризму.

2. Економічна сутність та характеристика мінімального, цільового, нормального та максимального прибутку підприємств готельного господарства та туризму, методичні підходи до оцінки їх розмірів.

3. Рентабельність підприємств готельного господарства та туризму, система показників, що її характеризують.

4. Методичний інструментарій та порядок проведення аналізу прибутку підприємств готельного господарства та туризму.

5. Методика розробки та обґрунтування плану формування і розподілу прибутку та рентабельності підприємств готельного господарства та туризму.

Зміст теми:

Економічна природа і функції прибутку підприємств. Джерела утворення прибутку в підприємствах туристичної індустрії, їх види. Порядок розрахунку, розподілу і використання прибутку підприємств. Рентабельність підприємств та показники, що її характеризують. Фактори, що впливають на формування прибутку підприємств туристичної індустрії. Цілі та завдання управління прибутком (фінансовим результатом) підприємств туристичної індустрії.

Методичний інструментарій та порядок проведення аналізу фінансового результату підприємств туристичної індустрії.

Методичні підходи до розробки плану (прогнозу) формування фінансового результату (прибутку) підприємств туристичної індустрії. Порядок планування розподілу планового чистого прибутку підприємств туристичної індустрії.

Основні терміни та поняття:

Прибуток, збиток, прибуток (збиток) від операційної діяльності, прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування, прибуток (збиток) від надзвичайних подій, прибуток, що підлягає оподаткуванню, чистий прибуток, номінальний прибуток, мінімальним прибутком, максимальний прибуток, цільовий прибуток, сума прибутку, рентабельність, рентабельність використання трудових ресурсів, рентабельність основних фондів, рентабельність капіталу підприємства, чистий оборотний капітал, розподіл прибутку.

ТЕМА 12. УПРАВЛІННЯ ПОДАТКОВОЮ ПОЛІТИКОЮ В ПІДПРИЄМСТВАХ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ

Питання до розгляду:

1. Поняття системи оподаткування, склад податкових платежів підприємств туристичної індустрії.
2. Суть та принципи розробки податкової політики підприємств туристичної індустрії.
3. Система податкових пільг та їх використання в процесі формування податкової політики підприємств туристичної індустрії.
4. Методика аналізу та планування податкових платежів підприємств готельного господарства та туризму.

Зміст теми:

Поняття системи оподаткування, склад податкових платежів підприємств туристичної індустрії. Суть та принципи розробки податкової політики підприємств туристичної індустрії. Система податкових пільг та їх використання в процесі формування податкової політики підприємств туристичної індустрії. Політика управління сплатою податкових платежів підприємств туристичної індустрії. Методичний інструментарій та порядок проведення аналізу сплати податкових платежів підприємств туристичної індустрії. Методика розробки податкової політики підприємств туристичної індустрії. Методика визначення планового обсягу сплати окремих видів податкових платежів підприємств туристичної індустрії.

Основні терміни та поняття:

Система оподаткування, податок на додану вартість, податковий кредит, податкове зобов'язання, податок на прибуток підприємства, плата (податок) за землю, збір на обов'язкове соціальне страхування, Збір на обов'язкове державне пенсійне страхування, плата за торговий патент на деякі види підприємницької діяльності, туристичний збір, податкові політика, податкові пільги, фінансові пільги, податкове планування, поточний податковий контроль, поточне податкове планування, стратегічне податкове планування.

ТЕМА 13. УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ТА БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ

Питання до розгляду:

1. Поняття інвестиційної діяльності та інвестиційних ресурсів підприємств готельного господарства та туризму.
2. Інвестиційна програма та порядок її розробки в підприємствах туристичної індустрії.
3. Політика управління реальними інвестиціями підприємства

4. Поняття інноваційних інвестицій підприємства та їх види.

5. Поняття, цілі і завдання бізнес-плану інвестиційного проекту підприємств готельного господарства та туризму.

6. Особливості розробки, характеристика основних елементів бізнес-плану створення нового чи розвитку діючого підприємства готельного господарства та туризму.

Зміст теми:

Поняття інвестиційної діяльності та інвестиційних ресурсів підприємств туристичної індустрії. Інвестиційна програма та порядок її розробки в підприємствах туристичної індустрії. Аналіз та планування реальних інвестицій підприємств у формі капітальних вкладень. Сутність грошових інвестицій та принципи їх здійснення. Поняття інноваційних інвестицій підприємства та їх види. Поняття бізнес-плану інвестиційного проекту підприємств туристичної індустрії. Цілі і завдання бізнес-плану. Зміст і структура бізнес-плану. Особливості розробки бізнес-плану створення нового чи розвитку діючого підприємства туристичної індустрії.

Основні терміни та поняття:

Інвестиційна діяльність, інвестиції, витрати, вигоди, ризик, ефект, ефективність інвестиційного портфеля, індекс дохідності, внутрішня норма дохідності.

ТЕМА 14. УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЗАПОБІГАННЯ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ

Питання до розгляду:

1. Сутність, основні види та класифікація ризиків в діяльності підприємств готельного господарства та туризму.

2. Управління ризиком в діяльності підприємств готельного господарства та туризму.

3. Методичний інструментарій оцінки рівня ризиків підприємств готельного господарства та туризму.

4. Суть та основні причини банкрутства підприємств готельного господарства та туризму. Діагностика банкрутства підприємств індустрії гостинності.

5. Розробка антикризової стратегії готельного підприємства.

Зміст теми:

Суть та основні види господарського ризику в діяльності підприємств готельного господарства та туризму. Класифікація підприємницьких рішень. Оцінка рівня господарського ризику і можливих фінансових втрат. Форми внутрішнього та зовнішнього страхування господарського ризику та оцінка їх ефективності. Методичні підходи до виявлення ризикових подій та видів ризику, що притаманні діяльності підприємств туристичної індустрії. Методичний інструментарій оцінки рівня ризиків підприємств туристичної індустрії. Головні шляхи зменшення господарського ризику в підприємствах туристичної індустрії. Суть і головні причини банкрутства підприємств туристичної індустрії, форми його регулювання. Санація підприємства туристичної індустрії та умови її проведення. Форми санації підприємств туристичної індустрії. Головні шляхи запобігання банкрутству підприємств туристичної індустрії.

Основні терміни та поняття:

Ризик-менеджмент, ризик, страхова компанія, дефляційний ризик, валютні ризики, ризик ліквідності, інвестиційні ризики, ризик упущеної вигоди, ризик зниження прибутковості, ризик прямих фінансових втрат, біржовий ризик, селективні ризики, ризики банкрутства, майнові ризики, ризик у туристичній діяльності, економічні ризики, політичні ризики, соціальні ризики, потенційні ризики, розмір імовірної втрати, імовірність ризику, рівень ризику, ступінь

ризик, ризик-рішення, лімітування, страхування, диверсифікація, самострахування, методи зниження ризику, управлінський ризик, дисперсія, коефіцієнт варіації, метод експертних оцінок, метод аналогій, метод доцільності витра, страхування, банкрутство, реальне банкрутство, технічне банкрутство, навмисне банкрутство, фіктивне банкрутство, коефіцієнт поточної ліквідності, модель Альтмана.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна:

1. Агафонова Л.Г. Туризм, готельний та ресторанний бізнес: ціноутворення, конкуренція, державне регулювання: Навч. посібник/ Л.Г. Агафонова, О.Є. Агафонова. –К.: Знання України, 2002.
2. Агеева О.А. Туризм и гостиничное хозяйство: Учебник для студ. вузов/ Под ред. А.Д. Чудновского./ О.А. Агеева, Д.Н. Акуленок, Н.М. Васильев, Ю.Л. Васянин - М.:Тандем, Экмос, 2001.
3. Балабанов И.Т. Экономика туризма: Учеб. Пособие/ Балабанов, И.Т., А.И. Балабанов.– М.: Финансы и статистика, 1999.
4. Биржаков М. Б. Введение в туризм / Биржаков М. Б. – М.: Издат. торг. дом "Герда", 2002.
5. Браймер Р.А. Основы управления в индустрии гостеприимства / Р.А. Браймер.-М.: Аспект Пресс, 1995.
6. Буров В.П. Бизнес-план инвестиционного проекта / В.П. Буров, В.В. Галь. – М.: Альтпресс, 2004.
7. Василенко В.А. Стратегічне управління / В.А. Василенко, Т.І. Ткаченко.– К.: ЦУЛ, 2003.
8. Воронцова М.Г. Экономика туризма/ М.Г Воронцова. – М.: Альтпресс, 2003.
9. Головань С.И. Бизнес-планирование. Учеб.пособие/ С.И.. Головань.- Ростов на/Д:Феникс,2002.
10. Горбылева З.М. Экономика туризма. Практикум: Учеб. пособие/ З.М. Горбылева. – Мн.: БГЭУ, 2002.
11. Горемыкин В.А. Бизнес-план: Методика разработки 25 реальных образцов бизнс-плана/ В.А Горемыкин, А.Ю.. Богомолов. - М.:Ось-89,2003.
12. Гуляев В.Г. Налогообложение в туризме/ В.Г. Гуляев. – М.: ПРИОР, 1998.

13. Гуляєва Н. М. Управління формуванням та використанням основних фондів торговельного підприємства: Навч. посіб/ Н. М. Гуляєва . - К.: КНТЕУ, 2000.
14. Ефимова О.П. Экономика общественного питания, /Под ред. Н.И. Кабушкина / О.П. Ефимова. - Мн.: 000 “Новое знание”, 2000.
15. Ефимова О.П. Экономика общественного питания и гостиничного хозяйства / О.П. Ефимова, А.И. Ефимова. - Мн.: 000 “Новое знание”, 2003.
16. Зигель Э.С. Пособие по составлению бизнес-плана./ Пер. с англ / Э.С. Зигель. - М.:Сирин, 2002.
17. Зорин И.В., Туризм как вид деятельности / И.В. Зорин, В.А. Квартальнов, Е.Н. Ильина. – М.: Финансы и статистика, 2000.
18. Козырев В.М. Экономика туризма/ В.М. Козырев – М.: Финансы и статистика, 2003.
19. Кравченко Н. И. Экономический анализ деятельности предприятий торговли и общественного питания / Н. И. Кравченко. - Мн.: Высш. шк., 1999.
20. Кузнецова Н.М. Основи економіки готельного та ресторанного господарства: Навч. посіб / Н.М. Кузнецова.– К.: ФПУІТ, 1997.
21. Лифиц И.М. Теория и практика оценки конкурентоспособности товаров и услуг / И.М. Лифиц. -М., 2001.
22. Лігоненко Л. О. Управління підприємницьким ризиком як елемент протидії банкрутству торговельного підприємства. Навчальний посіб / Л. О. Лігоненко. - К.: КДТЕУ, 1998.
23. Лігоненко Л.О. Дивідендна політика підприємства: Навч.посібник / Л.О. Лігоненко, Л.В. Ключенок, Н.В.Юрчук .-К.:КНТЕУ, 2004
24. Мазаракі А.А. Економіка торговельного підприємства: Підруч. для вузів. / За ред. проф.Н.М. Ушакової / А.А. Мазаракі, Л.О. Лігоненко, Н.М. Ушакова.-К.: Хрещатик, 1999.
25. Митрофанов Г.В. Фінансовий аналіз:Навч.посібник/За ред. Г.В. Митрофанова/ Г.В. Митрофанов, Г.О. Кравченко, Н.С. Барабаш, О.Ю.Большакова.-К.:КНТЕУ,2002

26. Смолін І. В. Стратегія розвитку торговельного підприємства в ринкових умовах: Навч. посіб / І. В. Смолін, Н.М. Лещук .- К.: КДТЕУ, 1998.

27. Сухова Л.Ф. Практикум по разработке бизнес-плана и финансовому анализу предприятия / Л.Ф. Сухова, Н.А. Чернова. - М.: Финансы и статистика, 2001.

28. Ткаченко Т.І. Економіка готельного господарства та туризму: Навч. посібник / Т.І. Ткаченко, С.П. Гаврилюк. – Київ: КНТЕУ, 2005.

29. Ушакова Н.М. Економічна стратегія діяльності торговельного підприємства в умовах ринкової економіки / Н.М. Ушакова, Л.О. Кукурудза.–К.: УкрИНТЭИ, 1993.

30. Ушакова Н.М. Методи оцінки рівня господарського ризику // Підприємництво у торгівлі: 36. наук. Праць / Н.М. Ушакова, Л. О.. Кукурудза.-К.: КДТЕУ, 1995.

31. Ушакова Н.М. Управління прибутком торговельного підприємства / Н.М. Ушакова, Л. О. Кукурудза .-К.: КТЕІ, 1993.

32. Ушакова Н.М. Фінанси підприємства. Опорний конспект лекцій / Н.М. Ушакова, Л.О. Лігоненко.- К.: КНТЕУ, 1998 р.

33. Ушакова Н.Н. Инвестирование, финансирование, кредитование: Монография / Н.Н. Ушакова, Т.Е. Унковская, Н.Н. Гуляева, Н.А. Гринюк.- К.:КДТЕУ, 1997.

34. Цал-Цалко Ю.С. Витрати підприємства: Навч.посібник / Ю.С Цалко.- Київ: ЦУЛ, 2002.

35. Филипповский Е.Е. Экономика и организация гостиничного хозяйства/ Е.Е. Филипповский, Л.В. Шмарова.-М.:Финансы и статистика, 2003.

Додаткова:

1. Альбеков А.У. Экономика коммерческого предприятия: Учеб.пособие / А.У. Альбеков, С.А. Согомонян.-Ростов на/Д:Феникс, 2002

2. Баканов М.И. Теория экономического анализа: Учебник для вузов. - изд. 4-е, доп.и перераб/ М.И. Баканов, А.Д. Шеремет.- М.: Финансы и статистика, 2001.

3. Балабанов И. Т. Финансовый анализ и планирование хозяйствующего субъекта / И. Т. Балабанов.- М.:Финансы и статистика, 2001.

4. Балабанов И.Т. Риск – менеджмент / И.Т. Балабанов. - М.;Финансы и статистика, 2002.

5. Бланк И.А. Управление прибылью: Для руководителей, менеджеров, преподавателей и студентов экон. Вузов / И.А. Бланк.- К.: Ника-Центр, 1998.

6. Бланк І.О. Управління оборотним капіталом: Навч.-практ. посіб / І.О. Бланк, Є.С. Стоянова, Є.В. Викова.-М.: Перспектива, 1998,

7. Вітлінський В.В. Ризик у менеджменті / Вітлінський В.В., С.І.Наконечний.- К.: ТОВ “Борисфен-МЄ”, 2000.

8. Волков О.И. Экономика предприятия (фирмы):Учебник для студентов вузов/Под ред.О.И.Волкова,О.В.Девяткина.-3-е изд., перераб. и доп / О.И. Волков, О.В. Девяткин, Н.Б. Акуленко, В.Г. Слепухин.-М.:ИНФРА-М,2004

9. Грибов В.Д. Экономика предприятия: Учебное пособие. Практикум. – 3-е изд. перераб. и доп / В.Д. Грибов, В.П. Грузинов.– М.: Финансы и статистика. – 2003.

10. Коробков М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. для ВНЗ / М.Я. Коробков.- К., 2001.

11. Котляров Д.Л. Управление затратами: Краткий курс / Д.Л. Котляров. - СПб., 2001.

12. Мельник Л.Г. Экономика информации и информационные системы предприятия:Учеб. пособие для студентов вузов / Л.Г. Мельник, С.Н. Ильяшенко, В.А. Касьяненко.-Сумы:Университетская книга, 2004

13. Рощин С.Ю., Разумова Т.О. Экономика труда: Учеб. пособие для студ. вузов/ С.Ю. Рощин, Т.О. Разумова.- М.: ИНФРА - М., 2000.

14. Хасси Д.А. Стратегия и планирование: Учеб. пособие для вузов / Д.А. Хасси. - ОПБ.,2001.
15. Царев В.В. Внутрифирменное планирование/ В.В. Царев . - СПб.: Питер, 2002.
16. Чавкин А.М. Методы и модели рационального управления в рыночной экономике: разработка управленческих решений: Учеб. пособие для вузов / А.М.Чавкин.-М., 2001.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. УПРАВЛІННЯ ОБСЯГАМИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИЗМУ

ТЕМА 1. РОЛЬ І МІСЦЕ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ТУРИЗМУ В ЕКОНОМІЧНОМУ КОМПЛЕКСІ ТА В СИСТЕМІ РИНКОВОГО ГОСПОДАРСТВА КРАЇНИ

Ключові терміни та поняття

Туристична індустрія, туризм, інфраструктура туристичного ринку, туристичний продукт, туристичний ринок, попит на туристичний продукт, пропозиція туристичного продукту.

Контрольні питання

1. Місце та соціально-економічне значення готельного господарства та туризму в системі ринкового господарства країни.
2. Інфраструктура ринку готельного господарства та туризму, характеристика її складових елементів, галузеві економічні відносини.
3. Фактори формування попиту і пропозиції на туристичному ринку.
4. Тенденції сучасного стану розвитку готельного господарства та туризму в Україні.

Проблемні питання

1. Дайте визначення поняттю "туризм" як діяльності з організації дозвілля.
2. Дайте визначення поняттю "туризм" як галузі економіки.
3. Дайте визначення поняття "характерні туристичні послуги та товари".
4. Дайте визначення поняттю "супутні туристичні послуги та товари".
5. Розкрийте соціально-економічний ефект від розвитку туризму.
6. Розкрийте сутність та складові туристичного ринку.
7. Визначте специфіку попиту та пропозиції на туристичні послуги.

8. Назвіть основні фактори формування попиту на ринку туристичних послуг.

9. Охарактеризуйте основні фактори формування пропозиції на ринку туристичних послуг.

10. Назвіть показники, за якими аналізують стан і розвиток готельного господарства та туризму в Україні.

11. Проаналізуйте сучасні тенденції розвитку туристичної індустрії на сучасному етапі.

Тестові завдання

1. Які функції не виконує міжнародний туризм в Україні?

а) є джерелом валютних надходжень для країн і засобом для забезпечення зайнятості

б) розширює вкладення у платіжний баланс і ВВП країни

в) сприяє диверсифікації економіки, створюючи галузі, які обслуговують сферу туризму

г) знижує потребу у професійних кадрах з туристичної індустрії

2. На які сектори економіки не впливає туризм?

а) транспорт

б) зв'язок

в) будівництво

г) промисловість

3. _____ вплив готельної індустрії на економіку держави буде справлятися тільки в тому випадку, якщо вона розвиватиметься всебічно, тобто не перетворюючи економіку країни в економіку послуг.

а) позитивний

б) негативний

в) вплив незмінний

4. Хто з наведених вчених визначив структуру туристичної індустрії?

а) Кіне

- б) Сміт
- в) Уокер
- г) Маршал

5. Конференції, виставки та зустрічі відносяться до_____.

- а)подорожей
- б)мешкання
- в)харчування
- г)дозвілля

6. Діттмер та Гриффін –

- а) вивчали індустрію гостинності
- б) вивчали індустрію дозвілля
- в) вивчали індустрію туризму
- г) немає вірної відповіді

7. За Торкільдсеном індустрія дозвілля поділяється на

- а) комерційний, державний, окраїнний сектор
- б) волонтерський, саме туристичний, комерційний сектор
- в) державний, окраїнний, додатковий туристичний сектор
- г) немає вірної відповіді

8. Всесвітня туристична організація поділяє їх на три основні групи, а

саме:

- а) економічні
- б) суспільно-психологічні
- в) пропозиційні
- г) відповіді а і в
- д) відповіді а і б
- е) відповіді а, б і в

9. Якщо національний дохід має низьке значення, то туристичний попит

_____?

- а) відсутній або виникає у елітарних суспільних групах
- б) високий та виникає в усіх шарах населення

в) немає вірної відповіді

10. До суспільно-психологічних чинників відносять

а) вільний час

б) культурні чинники

в) чинники урбанізації

г) усі відповіді вірні

11. Для забезпечення туристичної діяльності необхідна наявність

а) природно-рекреаційних ресурсів

б) історико-культурних ресурсів

в) соціально-економічних ресурсів

г) усі відповіді вірні

12. Завдяки чому Україна стала привабливою для інвесторів у галузі

гостинності?

а) Чемпіонат Європи з футболу

б) Євробачення

г) завдяки туристичному потенціалу

д) немає вірної відповіді

13. Твердження вірне? «Більшість найбільш дорогих проектів великих чотирьох - п'ятизіркових готелів сьогодні реально здійснювати лише з іноземними інвестиціями»

а) так

б) ні

14. Співвіднесіть

Індустрія	Складові
1. Індустрія туризму	а) Комерційний, волонтерський, державний сектор
2. Індустрія дозвілля	б) Туріндустрія у власному розумінні, додаткова тур індустрія, окраїнна туриндустрія
3. Індустрія гостинності	в) Гостинність та подорожі і туризм

15. Співвіднесіть

1. Попит	а) Заощадження населення
	б) Політична стабільність

	в)Кредитна політика
2. Пропозиція	г)Ціна
	д)Розвиток інфраструктури
	е)Демографічні чинники

Методичні рекомендації

Визначити місце та соціально-економічне значення готельного господарства та туризму в системі ринкового господарства країни. Проаналізувати систему показників, що характеризують стан розвитку туризму та готельного господарства в Україні. Визначити тенденції розвитку готельного господарства та туризму в Україні та в світі. Дослідити складові інфраструктури ринку готельного господарства та туризму. Охарактеризувати головні елементи туристичного ринку, інфраструктури ринку та їх взаємозв'язок. Визначити фактори формування попиту і пропозиції на туристичному ринку.

ТЕМА 2. УПРАВЛІННЯ ОБСЯГОМ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОСЛУГ У ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Ключові терміни і поняття

Пропозиція туристичного підприємства, показники пропозиції послуг туристичного підприємства, туристичний продукт; основні, додаткові та специфічні туристичні послуги; етапи економічного аналізу обсягу реалізації туристичного продукту, ритмічність та сезонність реалізації туристичних послуг, методи розрахунку продуктової програми в туристичних підприємствах на плановий період.

Контрольні питання

1. Сутність і склад пропозиції та обсягу реалізації туристичного продукту в туристичних підприємствах.
2. Складові елементи туристичного продукту та їх економічна характеристика.
3. Показники оцінки обсягу реалізації туристичних послуг.

4. Порядок і методика економічного аналізу обсягу реалізації туристичного продукту в підприємствах туризму.

5. Методика розробки продуктової програми в туристичних підприємствах.

6. Аналіз ритмічності і сезонності реалізації туристичного продукту туристичного підприємства.

Проблемні питання

1. В чому заключається туристична пропозиція?

2. Охарактеризуйте складники туристичної пропозиції.

3. Розкрийте сутність обсягу пропозиції туристичного продукту.

4. Дослідіть систему показників пропозиції послуг туристичного підприємства.

5. Дайте визначення туристичного продукту.

6. Назвіть складові елементи туристичного продукту.

7. Визначте основні завдання економічного аналізу обсягу реалізації туристичного продукту в туристичних підприємствах.

8. Назвіть показники оцінки обсягу реалізації туристичного продукту.

9. Охарактеризуйте етапи економічного аналізу обсягу реалізації туристичного продукту в підприємствах туризму.

10. Визначте джерела інформаційної бази даних для економічного аналізу обсягів реалізації туристичного продукту на підприємстві.

11. Розкрийте сутність методів розрахунку показників продуктової програми туристичного продукту на плановий період.

12. Наведіть алгоритм розрахунку показників продуктової програми (обсягу реалізації) туристичного продукту методом прямих економічних розрахунків.

13. Наведіть алгоритм розрахунку показників продуктової програми туристичного продукту методом економіко-статистичних розрахунків.

14. Наведіть алгоритм розрахунку показників продуктової програми (обсягу реалізації) туристичного продукту програмно-цільовим методом.

15. В чому заключається аналіз ритмічності і сезонності реалізації туристичного продукту туристичного підприємства.

Тестові завдання

1. Згідно з С. Водейко туристична пропозиція це - ...

а) сукупність дій суб'єктів господарювання, які провадять діяльність щодо задоволення попиту туристів.

б) прийняте відношення між кількістю благ, яку виробники можуть запропонувати у певному часовому періоді, та ціною, за умови, що інші процеси і явища на туристичному ринку не змінюються;

в) кількість туристичного продукту, який запропонований для реалізації при визначеній ціні у даний період;

г) немає вірної відповіді.

2. Що належить до первинної пропозиції:

а) загальна інфраструктура, заклади розміщення, мова;

б) натуральні туристичні цінності, народні традиції, транспорт;

в) пам'ятки архітектури, підприємства туристичної інфраструктури, комунальне господарство;

г) народні традиції, туристичне посередництво, інституції туристичної інфраструктури.

3. Валовий показник діяльності туристичного підприємства, який характеризує масштаби його діяльності на локальному видовому ринку – це ...

а) обсяг реалізації туристичного підприємства;

б) дохід (виручка) від реалізації туристичного продукту;

в) кількість реалізованих турів;

г) усі відповіді вірні;

д) немає вірної відповіді.

4. Згідно з Міждержавним стандартом (ГОСТ 28681.0) туристична послуга – це...

а) послуги суб'єктів туристичної діяльності щодо розміщення, харчування, транспортного, інформаційно-рекламного обслуговування, а також послуги закладів культури, спорту, побуту, розваг тощо, спрямовані на задоволення потреб туристів;

б) продукт, у якому домінують нематеріальні елементи і присутні також окремі матеріальні складові;

в) результат діяльності туристичного підприємства по задоволенню відповідних потреб туристів;

г) сукупність цілеспрямованих дій у сфері обслуговування, які орієнтовані на забезпечення і задоволення потреб туриста або екскурсанта.

5. Що входить до складу туристичного пакету?

а) послуги розміщення;

б) шведський стіл;

в) тур;

г) трансфер;

д) відповіді а і г

е) відповіді б і в

ж) усі відповіді вірні.

6. Співвіднесіть поняття і характеристику:

Поняття	Характеристика
1. пекидж-тур	а) обслуговування по єдиному для всіх клієнтів меню без права вибору;
2. «табль дот»	б) тільки частина туристичного продукту, точніше обов'язкова частина туру, який може бути більшим або рівним тур пакету;
3. туристичний пакет	в) комплексна туристична послуга, яка містить в собі розміщення, харчування, екскурсійне обслуговування, транспортні, побутові, спортивно-оздоровчі та інші послуги;
4. туристична послуга	г) результат діяльності туристичного підприємства по задоволенню відповідних потреб туристів;
	д) це конкретний готель, який пропонується туристу в

7. Який аналіз вважається першочерговим при проведенні оцінки рентабельності продукції?

- а) аналіз виконання виробничої програми за асортиментом;
- б) аналіз виробництва і реалізації;
- в) оцінка точки беззбитковості підприємства;
- г) аналіз динаміки випуску валової і товарної продукції;
- д) немає вірної відповіді.

8. Оцінка виконання плану по асортименту ґрунтується на ...

- а) зіставленні планового і фактичного випуску продукції;
- б) на зіставленні планового і фактичного випуску за основними видами продукції, включеним в номенклатуру;
- в) зіставленні фактичного і планового випуску продукції;
- г) зіставленні фактичного і планового випуску за основними видами продукції, включеним в номенклатуру.

9. Метод прямого рахунку по всіх виробках зі зміни питомої ваги кожного виробу в загальному випуску використовується для ...

- а) розрахунку найменшого відсотка виконання плану по конкретному виробу;
- б) розрахунку виконання плану по асортименту;
- в) розрахунку впливу структурних зрушень та усунення їх впливу на економічні показники;
- г) усі відповіді вірні;
- д) немає вірної відповіді.

10. Хто зазначив: «Якщо товар не в змозі задовольнити покупця і його потреби, то ніякі додаткові витрати і зусилля, пов'язані з використанням інших елементів маркетингу, не зможуть поліпшити позиції підприємства на ринку»?

- а) С. Водейко;
- б) Ф. Тейлор;
- в) Г. Грант;
- г) С. Маджаро.

11. Продуктова стратегія – це річний план виробництва продукції та використання ресурсів, який встановлює обсяг і терміни поставки продукції по всьому асортименту.

а) так;

б) ні.

12. Що є завданням продуктової стратегії?

а) оптимізація структури пропонованих продуктів та розробка і впровадження на ринок продуктів-новинок;

б) визначення стратегії поведінки фірми на ринку;

в) організація та вдосконалення системи й методів збуту продукції;

г) виявлення існуючих і потенційних бажань споживачів та попиту на товар і на цій основі обґрунтування доцільності їх виробництва.

13. Перелік найменувань виробів і їх кодів, встановлених для відповідних видів продукції у загальному класифікаторі - це...

а) номенклатура;

б) асортимент;

14. Виконання плану за асортиментом означає...

а) виробництво всієї продукції, яка була запланована;

б) виробництво різних видів продукції;

в) виробництво продукції у певному речовому складі;

г) немає вірної відповіді.

15.Співвіднесіть:

Назва показника	Формула
1. середньоквадратичне відхилення	а)
2. коефіцієнт варіації	б) $v = \frac{r \times 100}{\sigma_p}$
3. коефіцієнт ритмічності	в) $r = \sqrt{\frac{(\sigma_{pi} - \sigma_p)^2}{n}}$
4. абсолютний діапазон коливань туристичного продукту від середньої величини	г) $i_c = \frac{\sigma_{pi}}{\sigma_p}$

Методичні рекомендації

Охарактеризувати сутність і склад пропозиції та обсягу реалізації туристичного продукту в туристичних підприємствах. Визначити показники оцінки обсягу пропозиції послуг туристичних підприємств. Розглянути основні фактори, що визначають обсяги та структуру обсягу пропозиції послуг туристичних підприємств. Дослідити цілі та завдання управління обсягом реалізації послуг у туристичних підприємствах. Приділити увагу порядку і методиці економічного аналізу обсягу реалізації туристичного продукту в туристичних підприємствах. Розкрити методику розробки продуктової програми в туристичних підприємствах на плановий період.

ТЕМА 3. УПРАВЛІННЯ ОБСЯГОМ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОСЛУГ В ПІДПРИЄМСТВАХ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Ключові терміни та поняття

Ринок підприємств готельної індустрії, пропозиція готельних послуг, готельний продукт, канал розподілу готельних послуг, прямий продаж, агентський продаж, корпоративний продаж, експлуатаційна діяльність, експлуатаційна програма, якісні показники пропозиції готельної послуги, кількісні показники пропозиції готельної послуги, одноразова місткість, пропускна спроможність, коефіцієнт завантаження номерного фонду, прямий метод розрахунку планових показників експлуатаційної програми, економіко-статистичний метод розрахунку планових показників експлуатаційної програми, факторно-аналітичний метод розрахунку планових показників експлуатаційної програми, програмно-цільовий метод розрахунку планових показників експлуатаційної програми, метод економіко-математичного моделювання.

Контрольні питання

1. Сутність та склад пропозиції та каналів збуту послуг в підприємствах готельного господарства.
2. Показники оцінки обсягу пропозиції та реалізації послуг підприємств готельного господарства.
3. Зміст та методика розрахунку показників виробничо-експлуатаційної програми підприємств готельного господарства.
4. Основні завдання та порядок проведення економічного аналізу показників виробничо-експлуатаційної програми підприємств готельного господарства.
5. Фактори впливу на показники виконання виробничо-експлуатаційної програми підприємств готельного господарства.
6. Методика розробки виробничо-експлуатаційної програми підприємств готельного господарства.
7. Показники обґрунтування надання послуг проживання підприємства готельного господарства

Проблемні питання

1. Визначте сутність та особливості послуг готельного господарства.
2. Охарактеризуйте канали розподілу готельних послуг.
3. Якими показниками характеризується пропозиція в готельному господарстві?
4. Дослідіть показники обсягу реалізації послуг ПГГ.
5. Розкрийте сутність виробничої (операційної) діяльності ПГГ.
6. Дайте визначення виробничо-експлуатаційної програми підприємства готельного господарства.
7. Назвіть показники виробничо-експлуатаційної програми готелю та одиниці їх вимірювання.
8. Розкрийте методику економічного аналізу показників виробничо-експлуатаційної програми готелю.

9. Дайте характеристику зовнішнім і внутрішнім факторам впливу на показники виконання виробничо-експлуатаційної програми ПГГ.

10. Назвіть основні джерела формування бази даних для аналізу показників виробничо-експлуатаційної програми ПГГ.

11. Дайте характеристику основним методам розрахунку показників виробничо-експлуатаційної програми підприємств готельного господарства на плановий період.

12. Назвіть часткові показники обґрунтування обсягів надання послуг проживання у плановому періоді, розкрити методику їх розрахунку.

13. Визначте напрями оптимізації виробничо-експлуатаційної програми ПГГ.

Тестові завдання

1. Учасники ринкового каналу розподілу готельних послуг виконують таку функцію:

а) визначення причин зміни показників, їх невідповідності планових завдань і розробленої економічної стратегії, кількісна оцінка впливу зовнішніх внутрішніх факторів;

б) формування і пристосування пропозиції до потреб клієнтури, включаючи надання додаткових послуг, узгодження термінів перебування;

в) розробка заходів по оптимізації використання планової пропускної здатності готелю і задоволення попиту населення в комплексному готельному продукті;

г) квотування;

д) правильні відповіді б,г

є) правильні відповіді а,б.

2. Співвіднести вид каналу розподілу з його характеристикою:

Назва каналу розподілу	Характеристика
1. Агентський продаж	а) Поселення туристів безпосередньо, але при цьому можливе попереднє бронювання розміщення через відділ продажів.
2. Прямий продаж	б) Отримання заявок від торгових компаній,

	банків, промислових та інших організацій і підприємств для розміщення їхніх співробітників
3. Корпоративний продаж	в) Ситуація, коли одна сторона зобов'язується за винагороду здійснювати за дорученням іншої сторони (принципала) дії, спрямовані на продаж готельної послуги від свого імені, але за рахунок принципала або від імені та за рахунок принципала.

3. Для активізації _____ багато готелів мають договірні відносини з різними клубами, члени яких мають дисконтні картки, що дають їм певні знижки в період перебування в цих готелях.

- а) прямих продаж;
- б) агентських продаж;
- в) корпоративних продаж;
- г) правильні відповіді а,б;
- д) правильні відповіді б,в

4. Виберіть правильні відповіді: пропозиція готельних послуг характеризується різноманітністю по:

- а) типам засобів розміщення;
- б) матеріальним можливостям споживача;
- в) віку;
- г) ціновим параметрам;
- д) за рівнем якості пропонованих послуг;
- є) ціннісним орієнтирам

5. До кількісних показників пропозиції послуг готельного підприємства можна віднести:

- а) класифікацію номерів;
- б) якість обслуговування клієнтів;
- в) асортимент номерів;
- г) номенклатуру готельних послуг

6. До плану експлуатаційної діяльності готелю відносять:

- а) план доходів від експлуатаційної діяльності;

- б) план розходів від експлуатаційної діяльності;
- в) план доходів від основних та додаткових послуг

7. Співвіднести показник та його призначення:

Показник	Характеристика
1. Можлива пропускна спроможність	а) Дозволяє визначити чисельність гостей, що можуть бути обслужені в готелі з урахуванням простоїв, пов'язаних із капремонтom і реконструкцією готелю
2. Коефіцієнт використання пропускної спроможності	б) Ступінь використання номерного фонду готелю за певний період
3. Планова пропускна спроможність	в) Дозволяє визначити чисельність гостей, що можуть бути обслужені в готелі з урахуванням кількості інвентарних місць за певний період у відсутності простоїв
	г) Дозволяє визначити чисельність гостей, що можуть бути обслужені в готелі з урахуванням планових простоїв з об'єктивних причин (обсяг надання послуг за планом)

8. _____ - кількість місць (номерів), які надаються для проживання гостям в плановому періоді з урахуванням середнього терміну проживання гостей (або оборотності одного місця) в готелі.

- а) пропозиція готельного підприємства;
- б) експлуатаційна діяльність готельного підприємства;
- в) експлуатаційна програма готельного підприємства;
- г) попит на готельні послуги

9. Тризірковий готель "Гостинний двір" прийняв за 2013 рік 500 чол. і продало 245 номерів. Готуючись до сертифікації послуг, підприємству необхідно з'ясувати середню кількість гостей, що в середньому обслуговано за рік на одному місці.

- а) 5 осіб;
- б) 5 людино-днів;
- в) 2 особи;
- г) 2 людино-днів

10. Відновити порядок проведення економічного аналізу показників виробничо-експлуатаційної програми підприємств готельного господарства:

№	Характеристика
---	----------------

етапу	
	аналіз динаміки загального обсягу та зміни структури наданих готелем послуг за 3-5 років;
	кількісна оцінка факторів, що обумовлюють зміну обсягу та структури реалізації готельних послуг;
	аналіз ступеня виконання виробничо-експлуатаційної програми готелю у звітному періоді та ефективності використання наявної матеріально-технічної бази;
	оцінка порогу безпечності та запасу фінансової стійкості, обсягів реалізації готельних послугу критичних точках діяльності;
	визначення розмірів збільшення обсягів реалізації готельних послуг та оптимізації використання номерного фонду
	формування інформаційної бази даних;
	аналіз сезонності реалізації готельних послуг;

11. Інвестиційна політика держави, що направлена на розвиток готельного бізнесу в країні є :

- а) внутрішнім фактором;
- б) зовнішнім фактором;
- в) всі відповіді вірні

12. Розробка заходів щодо оптимізації використання планової пропускної здатності готелю і задоволення попиту населення в комплексному готельному продукті – це одне з завдань економічного аналізу показників:

- а) експлуатаційної діяльності готелю;
- б) маркетингової діяльності готелю;
- в) фінансової діяльності готелю;
- г) експлуатаційної програми готелю

13. Тризірковий готель «Галицька корона» прийняв за 2013 рік 470 чол. при цьому середня тривалість перебування гостя дорівнює 5 дням. Необхідно визначити фактично надану кількість людино-діб у готелі «Галицька корона» за 2013 рік.

- а) 569 людино-діб;
- б) 94 людино-доби;
- в) 2350 людино-діб;
- г) всі відповіді невірні

14. Співвіднести методи розрахунку планових показників експлуатаційної програми підприємств готельного господарства з їх характеристиками

Метод	Характеристика
1. Прямий	а) Передбачає розрахунок обсягу надання основних послуг готельного господарства (проживання) з урахуванням їх зміни за рахунок впливу основних факторів у плановому періоді
2. Економіко-статистичний	б) Розрахунок обсягу реалізації основних послуг з урахуванням впливу сукупності найбільш вагомих факторів у плановому періоді
3. Факторно-аналітичний	в) Розрахунок обсягу реалізації основних послуг, що дозволяє отримати цільовий прибуток
4. Програмно-цільовий	г) Передбачає розрахунок обсягу надання основних послуг готельного господарства з урахуванням пропускної спроможності готелю та планового коефіцієнта завантаження окремих типів номерів готелю
5. Економіко-математичного моделювання	д) Передбачає розрахунок обсягу надання основних послуг готельного господарства (проживання) з урахуванням тенденцій їх зміни у попередньому періоді

15. Для обґрунтування надання послуг розміщення на плановий період розраховуються показники:

а) плановий коефіцієнт завантаження номерного фонду; звітний коефіцієнт завантаження номерного фонду (місць) за певний період

б) поріг безпечності господарської діяльності; запас фінансової стійкості підприємства;

в) коефіцієнт використання пропускної спроможності; середню місткість

Методичні рекомендації

Охарактеризувати сутність та склад пропозиції та обсягу реалізації послуг в підприємствах готельного господарства. Дослідити показники оцінки обсягу

пропозиції та реалізації підприємств готельного господарства. Розглянути сутність та методика розрахунку показників виробничо-експлуатаційної програми підприємств готельного господарства. Визначити цілі та завдання управління обсягом реалізації підприємств готельного господарства. Приділити увагу методиці економічного аналізу показників виробничо-експлуатаційної програми підприємств готельного господарства. Охарактеризувати методику розробки виробничо-експлуатаційної програми підприємств готельного господарства.

ТЕМА 4. УПРАВЛІННЯ ТОВАРООБОРОТОМ І ВИРОБНИЧОЮ ПРОГРАМОЮ ЗАКЛАДІВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Ключові терміни та поняття

Товарооборот, види товарообороту, роздрібний товарооборот, товарооборот ресторанного господарства, склад товарообороту, структура товарообороту, товарооборот по продукції власного виробництва, товарооборот по покупних товарах, виробнича програма закладу ресторанного господарства.

Контрольні питання

1. Економічна суть товарообороту підприємств торгівлі та закладів ресторанного господарства, його види, склад та структура.
2. Склад та структура продукції ресторанного господарства, характеристика її складових.
3. Методичний інструментарій та порядок проведення аналізу обсягу та структури роздрібного товарообороту в динаміці.
4. Фактори, що визначають обсяги, структуру та перспективи розвитку товарообороту закладу ресторанного господарства.
5. Планування товарообороту і реалізації продукції.
6. Методика розробки виробничої програми закладу ресторанного господарства.

7. Стратегія управління товарооборотом підприємств торгівлі та закладів ресторанного господарства, що обслуговують туристів.

Проблемні питання

1. Дайте визначення товарообороту як економічної категорії та економічного показника.

2. Охарактеризуйте види товарообороту роздрібною торгівлі та ресторанного господарства.

3. Дайте характеристику складу товарообороту закладу ресторанного господарства.

4. Що таке продукція власного виробництва закладів ресторанного господарства?

5. Розкрийте поняття "покупні" товари закладів ресторанного господарства.

6. Визначте фактори, що впливають на зміну обсягу і структури товарообороту ресторанного господарства.

7. Розкрийте етапи економічного аналізу товарообороту підприємств торгівлі та закладів ресторанного господарства.

8. Охарактеризуйте методику розрахунків плану товарообороту закладів ресторанного господарства за різними методами.

9. Сформулюйте сутність стратегії управління товарооборотом у підприємствах торгівлі та закладах ресторанного господарства, що обслуговують туристів.

10. Розкрийте принципи управління товарооборотом.

Тестові завдання

1. Товарооборот поділяється на:

а) роздрібний та підприємств харчування

б) оптовий та роздрібний

в) оптовий та підприємств роздрібною торгівлі

г) немає вірної відповіді

2. Продаж товарів на борту літаків та в пасажирських поїздах враховується в роздрібному товарообороті магазину, складу на момент _____

а) продажу

б) замовлення

в) здачі виручки

г) немає правильної відповіді

3. Твердження вірне? «Продаж роздрібними торговельними підприємствами населенню проїзних квитків та талонів на всі види міського пасажирського транспорту, лотерейних квитків відноситься до роздрібногo товарообороту.»

а) так

б) ні

4. Сировину і продукти, що пройшли кулінарну обробку і що отримали вигляд кулінарійного виробу відносять до _____

а) купівельних товарів

б) продукції власного виробництва

в) обідньої продукції

г) усі відповіді вірні

5. Питома вага реалізації окремих товарів чи товарних груп у загальному обсязі товарообороту – це?

а) об'єм товарообороту

б) склад товарообороту

в) структура товарообороту

г) немає вірної відповіді

6. Аналіз роздрібногo товарообороту за асортиментом товарів проводять

за

а) перший квартал

б) перше півріччя

в) перші 9 місяців

г) перший рік

д) усі відповіді вірні

7. Твердження вірне? «Для аналізу роздрібного товарообороту достатньо використати лише статистичну, бухгалтерську і оперативну звітність»

а) так

б) ні

8. План товарообороту окремого закладу встановлюється на основі даних про

а) контингент відвідувачів

б) потужність підприємства, з врахуванням нормативів відвідувачів на одне місце

в) відповіді а і б

г) немає вірної відповіді

9. Якщо потужність кухні не використовується повністю, то необхідно

а) збільшити виробітку кулінарних і кондитерських виробів, напівфабрикатів тощо

б) збільшити пропускну спроможність ресторану

в) зменшити виробітку кулінарних і кондитерських виробів, напівфабрикатів тощо

г) зменшити пропускну спроможність ресторану

10. Що визначає асортимент і обсяг виготовленої продукції за робочу зміну?

а) товарооборот

б) виробнича програма

в) меню

г) немає вірної відповіді

11. Виробнича потужність вимірюється

а) лише у натуральних показниках

б) в грошових показниках

в) в умовно-натуральних показниках

г) відповіді а і б

д) відповіді а і в

12. Співвіднесіть

Тип продукції	Продукція
1.Купівельна продукція	а) Цукерки «Рафаелло»
	б) Лазан'я класична з м'ясом
	в) Коктейль «Леди Чаттерлей»
2.Продукція власного виробництва	г) Вино «Шато Шант Люазо»
	д) Пиво «Kasztelan»
	е) Хліб
	є) Фрукти, овочі, ягоди

13. Співвіднесіть

Група факторів	Фактор
1.Фактори внутрішнього середовища	а)Стан конкуренції на регіональному видовому ринку товарів та послуг
	б)Цінову та маркетингову політику
2.Фактори зовнішнього середовища	в)Місцезнаходження підприємства
	г)Тип та клас закладу ресторанного господарства

14. Співвіднесіть

Метод прогнозування товарообороту	Його сутність
1.Метод варіантних наближень	а) базується на використанні збалансованих раціонів харчування, різних соціально-вікових і професійних груп населення.
2.Нормативний метод	б)розробка прогнозу на основі індивідуального чи колективного опитування спеціалістів
	в) розробляється декілька варіантів розрахунків, їх вивчення і всебічне врахування конкретних соціально-економічних умов є основою вибору оптимального варіанту

15. Встановіть послідовність етапів аналізу обсягу та структури роздрібного товарообороту в динаміці

Етап	аналіз динаміки загального обсягу товарообороту протягом певного аналітичного	вивчення факторів, що мали вплив в звітному періоді на його	аналіз товарногрупової структури товарообороту торговельного
------	---	---	--

	періоду	обсяг та структуру	підприємства за звітний період та в динаміці
Номер етапу в послідовності			

Практичне завдання

1. Заповнити таблицю:

Назва страв	Кількість відвідувачів	Коефіцієнт споживання страв	Кількість страв
Холодні закуски		1,3	
Супи		0,5	
Другі страви		1,4	
Солодкі страви		0,3	
Разом		3,5	

Якщо середня оборотність місць за день – 5, кількість місць – 160.

Методичні рекомендації

Розглянути економічну сутність і види товарообороту в закладах ресторанного господарства та підприємствах торгівлі на ринку туристичних послуг. Дослідити поняття, склад і структура продукції та товарообороту закладів ресторанного господарства в готельних та туристичних комплексах на ринку туристичних послуг. Визначити склад і структура роздрібного товарообороту підрозділів торгівлі готельних та туристичних комплексів на ринку туристичних послуг. Розглянути основні фактори, що визначають обсяги, структуру показників виробничої програми й товарообороту закладів ресторанного господарства та підприємств торгівлі. Приділити увагу стратегії управління товарооборотом в закладах ресторанного господарства та підприємствах торгівлі на ринку туристичних послуг. Визначити методичний інструментарій та порядок проведення аналізу динаміки та структури роздрібного товарообороту. Дослідити методику розробки виробничої програми закладів ресторанного господарства. Розглянути методику

обґрунтування плану товарообороту в закладах ресторанного господарства та підприємствах торгівлі, що обслуговують туристів.

5. МОДУЛЬ 2. УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА І ТУРИЗМУ

ТЕМА 5. УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ В ПІДПРИЄМСТВАХ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ТУРИЗМУ

Ключові терміни та поняття

Потенціал, ресурсний потенціал підприємства, економічний потенціал, ресурсний потенціал підприємства ресторанного господарства, туристичні ресурси, трудові ресурси, персонал підприємства, нематеріальні ресурси, інвестиційні ресурси, інвестиції, матеріальні ресурси, засоби праці, предмети праці, матеріальні ресурси основного виробництва, ресурси обслуговування основного виробництва, основні засоби, основні фонди, основний капітал, оборотний капітал, пасивні основні фонди, активні основні фонди, фізичний знос основних фондів, моральний знос основних фондів, первісна вартість основних фондів, відновна вартість основних фондів, залишкова вартість основних фондів, первісна вартість основних фондів, фондоддача, фондоємність, вибуття основних фондів, оновлення основних фондів, поточний ремонт, капітальний ремонт, експлуатаційна програма.

Контрольні питання

1. Поняття ресурсного потенціалу підприємств готельно - ресторанного господарства та туризму, характеристика його складових елементів.
2. Сутність та склад матеріальних ресурсів підприємств готельного господарства та туризму.

3. Основні фонди підприємств готельного господарства та туризму: поняття, класифікація, склад, показники ефективності використання, стан та тенденції розвитку.

4. Особливості складу матеріальних оборотних фондів та фондів обертання в готельному та ресторанному господарстві, функції.

5. Методика обґрунтування плану розвитку матеріально-технічної бази готельного господарства та туризму.

Проблемні питання

1. Дайте поняття ресурсного потенціалу підприємств туристичної індустрії.

2. Охарактеризуйте складові елементи ресурсного потенціалу підприємств готельного господарства та туризму.

3. Розкрийте поняття матеріальних ресурсів підприємств готельного господарства та туризму.

4. Наведіть ознаки класифікації основних фондів підприємств готельного господарства та туризму.

5. Розкрийте види оцінки основних фондів підприємств готельного господарства та туризму.

6. Наведіть показники для оцінки ефективності використання основних фондів та алгоритм їх розрахунку.

7. Наведіть алгоритм розрахунку показників інтенсивності відновлення основних фондів.

8. Розкрийте завдання та методичні підходи до аналізу обсягів та динаміки основних фондів.

9. Розкрийте завдання та методичні підходи до аналізу стану та складу основних фондів.

10. Дайте характеристику плану розвитку матеріально-технічної бази підприємства.

11. Назвіть резерви, які можна задіяти для підвищення ефективності використання основних фондів підприємств туристичної індустрії.

Тестові завдання

1. Коли був вперше сформульований ресурсний підхід до вивчення можливостей підприємства?

- а) 1973 р.;
- б) 1984 р.;
- в) 1899 р.;
- г) 1856 р.

2. Які існують підходи щодо визначення економічного потенціалу підприємства?

- а) структурний;
- б) доцільний;
- в) цільовий;
- г) ресурсний;
- д) науковий;
- е) відповіді а і г
- ж) відповіді а, в, г
- з) усі відповіді вірні.

3. Що не належить до ресурсного потенціалу ресторанного господарства?

- а) ринковий потенціал;
- б) фінансовий потенціал;
- в) кадровий потенціал;
- г) управлінський потенціал;
- д) відповіді б і г
- е) відповіді а, в.
- ж) немає вірної відповіді.

4. Які засоби виробництва цілком споживається у виробничому процесі впродовж одного циклу, а їх вартість повністю переноситься на готову продукцію?

- а) нематеріальні;
- б) виробничі;
- в) основні;
- г) оборотні.

5. Основні засоби – це економічна форма...

- а) предметів праці;
  - б) засобів праці;
  - в) відповіді а і б;
  - г) немає вірної відповіді.
- б) Співвіднесіть:

Поняття	Характеристика
1. основні засоби	а) повністю бере участь у виробництві життєвих благ та переносить свою вартість на новостворений продукт частинами, залежно від ступеня зношуваності;
2. основний капітал	б) засоби виробництва, які використовуються або можуть бути використані у виробничому процесі та формують його матеріально-речову базу;
3. оборотні засоби	в) беруть участь у створенні споживчої вартості;
4. матеріальні ресурси	г) цілком споживаються у виробничому процесі впродовж одного циклу, а їх вартість повністю переноситься на готову продукцію.

7. Співвіднесіть:

Вид вартісної оцінки	Характеристика
1. відновна вартість	а) розраховується з урахуваннями вартості нововведених і вибулих впродовж року основних фондів і термінів їх введення в дію та вибуття;
2. залишкова вартість	б) незмінна впродовж усього терміну служби основних засобів;
3. первісна вартість	в) різниця між первісною та відновною вартістю і сумою їхнього зносу.
4. середньорічна вартість	г) визначається при переоцінці основних фондів.

8. Завдяки чого відображається вартість зносу основних фондів?

- а) морального зносу;

- б) амортизаційних відрахуваннях;
- в) фізичного зносу;
- г) відповіді а і в;
- д) немає вірної відповіді.

9. Що показує фондівіддача?

- а) вартість основних фондів у розрахунку на одного працівника;
- б) характеризує вартість середньорічних основних фондів, що припадають на гривню обсягу реалізованих послуг;
- в) обсяг послуг на гривню основних фондів;
- г) немає вірної відповіді.

10. Який коефіцієнт характеризує величину прибутків на гривню основних фондів?

- а) коефіцієнт оновлення;
- б) коефіцієнт придатності;
- в) інтегральний показник використання основних фондів
- г) коефіцієнт ефективності використання.

11. – це відшкодування нормального фізичного спрацювання конструктивних елементів засобів праці та максимально-можливого відновлення їх первісних техніко-експлуатаційних параметрів.

- а) капітальний ремонт;
- б) поточний ремонт;
- в) розширене виробництво;
- г) просте відтворення.

12. Що належить до узагальнюючих показників оцінки ефективності використання основних фондів?

- а) коефіцієнт ефективності використання основних фондів, коефіцієнт придатності;
- б) фондівіддача, фондоемкість, рівень рентабельності;
- в) коефіцієнт оновлення.

13. Співвіднесіть:

Показник	Характеристика
1. коефіцієнт придатності	а) характеризує вартість середньорічних основних фондів, що припадають на гривню обсягу реалізованих послуг;
2. коефіцієнт оновлення	б) показує частку залишкової вартості основних фондів у первісній;
3. фондоємкість	в) показує обсяг послуг на гривню основних фондів;
4. фондівіддача	г) питому вагу нових основних фондів, що надійшли впродовж року до їхньої загальної кількості.

14. Оборотні кошти покликані обслуговувати тільки сферу виробництва.

а) так;

б) ні.

15. Натуральним показником експлуатаційної програми є....

а) кількість категорій номерів;

б) кількість місце-днів;

в) виручка (доход) від реалізації послуг з розміщення клієнтів;

г) кількість номерів, які пропонувалися для продажу.

Методичні рекомендації

Охарактеризувати поняття ресурсного потенціалу підприємств готельного господарства та туризму. Визначити сутність матеріальних ресурсів підприємств готельного господарства та туризму. Дослідити класифікацію і склад основних фондів підприємств готельного господарства та туризму. Приділити увагу оцінці та відтворенню основних фондів підприємств готельного господарства та туризму. Дослідити матеріальні оборотні фонди та фонди обертання підприємств готельного господарства та туризму, особливості їх складу. Розглянути цілі та завдання управління матеріальними ресурсами підприємств готельного господарства та туризму. Охарактеризувати методичний інструментарій і порядок проведення економічного аналізу стану та ефективності використання основних фондів підприємств готельного господарства та туризму. Дослідити методику обґрунтування потреби в прирості основних фондів підприємств готельного господарства та туризму.

Охарактеризувати план розвитку матеріально-технічної бази готельного господарства та туризму.

ТЕМА 6. УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМИ РЕСУРСАМИ В ПІДПРИЄМСТВАХ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ТУРИЗМУ

Ключові терміни та поняття

Праця, трудові ресурси, персонал, кадри, професія, спеціальність, колектив, продуктивність праці, ефективність праці, трудомісткість, середнє вироблення продукції в одиницю часу, комплексний показник динаміки ефективності праці, ефективність використання трудових ресурсів, планування чисельності та складу працівників, додаткова потреба в робочій силі, нормативний метод планування показників з праці та заробітної плати, метод техніко-економічний, метод експертних оцінок, метод математичного моделювання.

Контрольні питання

1. Соціально-економічна сутність і особливості праці в готельному господарстві і туризмі.
2. Поняття та склад трудових ресурсів підприємств готельного господарства та туризму.
3. Продуктивність та ефективність праці в готельному господарстві та туризмі: поняття, показники, методи оцінки.
4. Методичний інструментарій та порядок проведення економічного аналізу формування та використання трудових ресурсів в готельному господарстві та туризмі.
5. Методика планування чисельності та складу працівників в підприємствах готельного господарства та туризму.
6. Методика обґрунтування плану з праці та заробітної плати в підприємствах готельного господарства та туризму.

Проблемні питання

1. Розкрийте сутність та особливості праці в туристичній індустрії.
2. У чому полягає сутність трудових ресурсів підприємств готельного господарства і туризму?
3. Проведіть класифікацію трудових ресурсів у підприємствах туристичної індустрії.
4. Якими є джерела, форми та методи формування трудових ресурсів в туристичній індустрії?
5. Що таке продуктивність праці працівників підприємств туристичної індустрії? Назвати основні методи її вимірювання і розкрити їх зміст.
6. Що таке ефективність праці працівників підприємств готельного господарства та туризму та які критерії її характеризують?
7. Перерахуйте фактори впливу на продуктивність праці в підприємствах готельного господарства та туризму та розкрити методика їх кількісної оцінки.
8. Якими є основні резерви підвищення продуктивності праці в готельному господарстві та туризмі?
9. У чому полягає сутність матеріального стимулювання працівників у підприємствах туристичної індустрії?
10. Назвіть форми і системи оплати праці працівників у туристичній індустрії.
11. Розкрийте поняття та склад фонду оплати праці підприємств туристичної індустрії .
12. Назвіть показники оцінки руху, складу та укомплектованості персоналу підприємств туристичної індустрії.
13. Охарактеризуйте показники ефективності використання трудових ресурсів та фонду оплати праці підприємств готельного господарства і туризму.
14. Розкрийте методи планування трудових ресурсів та фонду оплати праці підприємств туристичної індустрії.

Тестові завдання

1. _____ - головна продуктивна сила суспільства, що включає працездатну частину населення країни, яка володіє фізичними та інтелектуальними можливостями для виробництва матеріальних благ і послуг. До _____ належать громадяни як зайняті в економіці, так і не зайняті, але здатні трудитися.

- а) кадри;
- б) трудові ресурси;
- в) економічно активне населення;
- г) персонал

2. Співвіднести поняття та їх характеристики:

Поняття	Характеристика
1. персонал	а) організаційно оформлена група працівників, створена для реалізації комплексу виробничих цілей.
2. кадри	б) частина населення, яка забезпечує пропозицію робочої сили для виробництва товарів і послуг
3. трудовий колектив	в) сукупність працівників різних професійно-кваліфікаційних груп, зайнятих на підприємстві і вхідних у його обліковий склад
	г) сукупність фізичних осіб, які перебувають з підприємством, як юридичною особою, у відносинах, регульованих договором найму.

3. Співвіднести поняття та їх характеристики:

Поняття	Характеристика
1. професія	а) стабільний комплекс обов'язків і прав, правове встановлення, орієнтоване на одну людину, яка має здійснювати частину роботи організації
2. спеціальність	б) рівень розвитку спеціальних здібностей суб'єкта (працівника), що дозволяє йому виконувати трудові функції певного ступеня складності в певному професійному праці.
3. кваліфікація	в) вид занять в рамках однієї професії, що спирається па споріднений вид дисциплін

	г) вид трудової діяльності людини, яка володіє комплексом теоретичних знань і практичних навичок, набутих в результаті спеціальної підготовки п досвіду роботи.
--	---

4. До зовнішніх служб готельного підприємства можуть бути віднесені:

а) служба громадського харчування, магазини та кіоски роздрібної торгівлі, сауни;

б) інженерно-технічна служба, бухгалтерія, відділ кадрів;

в) господарський відділ, бухгалтерія, плановий відділ, відділ кадрів, інженерно-технічна;

г) служба прийому і розміщення, служба громадського харчування

5. До внутрішніх служб готельного підприємства можуть бути віднесені:

а) служба громадського харчування, магазини та кіоски роздрібної торгівлі, сауни;

б) інженерно-технічна служба, бухгалтерія, відділ кадрів;

в) господарський відділ, бухгалтерія, плановий відділ, відділ кадрів, інженерно-технічна;

г) служба прийому і розміщення, служба громадського харчування

6. _____ - це ступінь ефективності доцільної діяльності людей, що відображає здатність виробляти за одиницю робочого часу певний обсяг споживчих вартостей.

а) ефективність праці;

б) результативність праці;

в) продуктивність праці;

г) трудомісткість праці

7. Чим _____ трудомісткість виготовлення одиниці продукції, тим вища продуктивність праці.

а) вище;

б) нижче

в) пропорційніше

8. Показник, що показує, скільки туристів обслуговує один середньосписковий працівник туристського підприємства – це:

- а) продуктивність праці у вартісній оцінці;
- б) показник динаміки ефективності праці;
- в) продуктивність праці в натуральному вираженні

9. Для проведення економічного аналізу формування та використання трудових ресурсів в готельному господарстві та туризмі можуть бути використані:

- а) Податковий кодекс України ;
- б) Трудовий кодекс України;
- в) Форма № 3 бухгалтерської звітності;
- г) бізнес-план підприємства

10. Співвіднести методи планування показників з праці та заробітної плати та їх характеристики:

Метод	Характеристика
1. Нормативний	а) За заданим алгоритмом здійснюється розрахунок фонду оплати праці і відрахувань до Пенсійного фонду, Фонд обов'язкового медичного страхування, Фонд соціального страхування, а також інші розрахунки;
2. Техніко-економічних розрахунків	б) Визначається залежність чисельності працівників від продуктивності праці, фондоозброєності та інших показників
3. Експертних оцінок	в) Розрахунок нормо-годин і норм виробітку для виробничого та обслуговуючого персоналу;
4. Математичного моделювання	г) На основі такого методу обґрунтовується зростання продуктивності праці з урахуванням фондоозброєності та інтенсивності праці та інші показники

11. Додаткова потреба в робочій силі виникає при:

- а) зміні форм організації виробництва туристського продукту;
- б) зміні обсягу виробництва;
- в) інтенсифікації галузі та науково-технічний прогрес в ній;
- г) зміні рівня продуктивності праці;
- д) правильні відповіді б,г;
- е) правильні відповіді а,в;
- ж) всі відповіді правильні

12. Керуючому готельного комплексу «Інтуризм» необхідно визначити вироблення працівників за останній місяць для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Відомо, що виручка від реалізації туристичного продукту склала в цьому місяці 158 тис.грн., а середньооблікова чисельність працівників – 15 чол.

- а) 10,5 тис.грн.;
- б) 2,4тис.грн.;
- в) 10,5 грн.;
- г) 2,4 тис.грн

13. _____ - процес вироблення заходів по оптимальному використанню трудових ресурсів з урахуванням їх кваліфікації та раціонального відтворення.

- а) бізнес-план;
- б) план по праці і заробітній платі;
- в) планування чисельності та складу працівників;
- г) планування показників по праці і заробітній платі

14. _____ - це ємний і структурований по розділах директивний документ, що розробляється не менше ніж на один рік і формує умови цілеспрямованого підбору кадрів, їх включення у виробничий і торговельний процес, організацію трудових відносин на взаємовигідних умовах.

- а) бізнес-план;
- б) план по праці і заробітній платі;
- в) планування чисельності та складу працівників;
- г) планування показників по праці і заробітній платі

15. Порівняння професійної структури працівників підприємства за тривалий період (ряд років), виявлення створених тенденцій і розповсюдження їх на майбутній період – це:

а) метод розрахунку перспективної структури працівників за професійними групами;

- б) метод розрахунку матриці переходів;
- в) метод екстраполяції

Методичні рекомендації

Розгляньте соціально-економічну сутність і особливості праці в підприємствах готельного господарства і туризму. Дослідіть поняття трудових ресурсів підприємств туристичної індустрії, їх класифікація. Приділіть увагу ефективності та продуктивності праці в підприємствах готельного господарства та туризмі: поняття, показники оцінки, методи визначення. Визначте цілі та завдання управління трудовими ресурсами підприємств готельного господарства та туризму. Розгляньте методичний інструментарій та порядок проведення економічного аналізу формування та використання трудових ресурсів в готельному господарстві та туризмі. Охарактеризуйте фактори зростання продуктивності праці та підвищення ефективності використання трудових ресурсів у підприємствах туристичної індустрії. Розгляньте організацію матеріального стимулювання працівників у підприємствах туристичної індустрії. Дослідіть розробку плану з праці та заробітної плати в підприємствах готельного господарства та туризму. Приділіть увагу плануванню потреби в трудових ресурсах в підприємстві готельного господарства та туризму.

ТЕМА 7. УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ В ПІДПРИЄМСТВАХ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ТУРИЗМУ

Ключові терміни та поняття

Фінанси, фінанси туристичної фірми, фінанси готельного комплексу, фінансова діяльність, фінансові ресурси, власні фінансові ресурси, позикові фінансові ресурси, залучені фінансові ресурси, фінансовий потік, аналіз фінансового стану, аналіз ефективності управління фінансовою діяльністю, економічна ефективність, рентабельність, трудомісткість виробництва готельних послуг, коефіцієнт структури запозиченого капіталу, коефіцієнт

структури довгострокових капіталовкладень:, коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт періоду окупності основного капіталу, коефіцієнт місткості основного капіталу, прибуток на одне ліжко-місце, коефіцієнт сталості економічного зростання, коефіцієнт ефективності використання основного капіталу, рентабельність діяльності комплексу, рентабельність проданих послуг у готельному комплексі.

Контрольні питання

1. Сутність і роль фінансів підприємств готельного господарства та туризму.
2. Організація фінансової діяльності туристичного підприємства
3. Фінансові ресурси готельного та туристичного підприємств
4. Фінансові потоки готельного комплексу та в туризмі
5. Методичний інструментарій та порядок проведення економічного аналізу формування та використання фінансових ресурсів в готельному господарстві та туризмі.

Проблемні питання

1. Розкрийте сутність і роль фінансів підприємств туристичної індустрії.
2. Визначте сутність фінансових ресурсів підприємств туристичної індустрії.
3. Яким є склад фінансових ресурсів підприємств готельного господарства і туризму?
4. Що таке активи підприємств туристичної індустрії? Якими є особливості їх складу у підприємств різних галузей туристичної індустрії?
5. Якими є джерела та порядок формування фінансових ресурсів туристичної індустрії?
6. Охарактеризуйте фінансові фонди підприємств туристичної індустрії, порядок їх формування і напрямки використання.

7. Якими є основні показники оцінки ефективності використання фінансових ресурсів підприємств туристичної індустрії?

Тестові завдання

1. У ході виробничо-обслуговуючого процесу туристичних фірм не виникають фінансові відносини:

- а) турагента з турагентом
- б) туроператора з туроператором
- в) туристичної фірми з бюджетом
- г) немає вірної відповіді

2. Твердження вірне? «Для великих готельних комплексів найбільш характерне відокремлення спеціальної служби фінансового директора, що, як правило, включає бухгалтерію і фінансовий відділ.»

- а) так
- б) ні

3. Фінанси готельного комплексу виконують такі функції:

а) формування, підтримання оптимальної структури і нарощування потенціалу готельного комплексу в наданні готельних послуг;
б) забезпечення поточної діяльності готельного комплексу;
в) забезпечення участі готельного комплексу в здійсненні соціальної політики

- г) усі відповіді вірні

4. Організація діяльності туристського підприємства неможлива без участі

- а) готелю
- б) комерційного банку
- в) аудиторських фірм
- г) немає вірної відповіді

5. Який рахунок для туристичної фірми найважливіший?

- а) депозитний

- б) благодійний
- в) поточний
- г) карт-рахунок

6. Твердження вірне? «Головний обов'язок фінансиста у туристичній галузі - приймати рішення в умовах нестабільності і невизначеності, оцінювати ступінь ризику, ризикувати і сприймати нове в швидкоплинній зовнішньому середовищі.»

- а) так
- б) ні

7. Основне джерело поповнення власних фінансових ресурсів туристичного або готельного підприємства це

- а) інвестиції
- б) прибуток
- в) кредити
- г) немає вірної відповіді

8. Всі фінансові потоки поділяються на

- а) позитивні й негативні
- б) доцільні та недоцільні
- в) вхідні і вихідні
- г) короткострокові, середньострокові, довгострокові

9. Потік коштів власникам готельного комплексу включає

- а) виплата дивідендів
- б) цільові відрахування готельного комплексу
- в) грошові кошти, що витрачаються на викуп цінних паперів у власників

готельного комплексу

- г) усі відповіді вірні
- д) відповіді А і Б
- е) відповіді Б і В

10. Гвозденко поділяє фінансові потоки в туризмі на такі:

а) фінансові потоки, зумовлені продажем туристичних продуктів, фінансові потоки, пов'язані з функціонуванням грошових фондів туристичної фірми

б) інвестиційні фінансові потоки, кредитні фінансові потоки

в) фінансові потоки між суб'єктами туристичної діяльності

г) немає вірної відповіді

д) усі відповіді вірні

11. Відносний показник, що порівнює отриманий ефект із витратами або ресурсами, використаними для досягнення цього ефекту – це

а) економічна ефективність

б) рентабельність

в) коефіцієнт сталості економічного зростання

г) немає вірної відповіді

12. Коефіцієнт, що показує кількість основного капіталу, що припадає на одиницю чистого прибутку – це

а) коефіцієнт періоду окупності основного капіталу

б) коефіцієнт фінансової залежності

в) коефіцієнт сталості економічного зростання

г) немає вірної відповіді

13. Коефіцієнт, що показує обсяг доходу від реалізації, що припадає на одиницю основного капіталу - це

а) рентабельність діяльності комплексу

б) Коефіцієнт місткості основного капіталу

в) Коефіцієнт періоду окупності основного капіталу

г) немає вірної відповіді

14. Співвіднесіть

Вид фінансових ресурсів	Характеристика
1.Власні фінансові ресурси	а) це кошти інших підприємств, які тимчасово перебувають в обороті в зв'язку з існуючою системою розрахунків
2.Позикові	б) короткострокові і довгострокові кредити банків,

фінансові ресурси	позики.
3.Залучені фінансові ресурси	в) це базова і основна частина всіх фінансових ресурсів підприємства, яка утворюється і знаходиться в їх розпорядженні. Ця частина називається статутним фондом. Основним джерелом його поповнення є прибуток

15. Співвіднесіть

Вид фінансового потоку	Приклад
1. Вхідні	а) дохід, що одержується за цінними паперами
	б) погашення кредиторської заборгованості по придбаних ТМР і послугах
2. Вихідні	в) податки
	г) грошові кошти, одержані у вигляді різного роду штрафів
	д) субсидії

Методичні рекомендації

Розгляньте поняття фінансових ресурсів підприємств туристичної індустрії, їх склад та характеристику, структуру активів і пасивів балансу підприємства. Дослідіть джерела та порядок формування фінансових ресурсів підприємств туристичної індустрії. Визначте показники оцінки ефективності використання фінансових ресурсів підприємств готельного господарства та туризму. Охарактеризуйте фінансові фонди підприємств туристичної індустрії, порядок їх формування і напрямки використання. Визначіть цілі та завдання управління фінансовими ресурсами підприємств готельного господарства та туризму. Приділіть увагу методичному інструментарію та порядку проведення економічного аналізу формування та використання фінансових ресурсів в готельному господарстві та туризмі. Дослідіть методи визначення потреби у фінансових ресурсах в готельному господарстві та туризмі.

ТЕМА 8. ЦІНА ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ ТА ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ОКРЕМІ ВИДИ ГОТЕЛЬНИХ І ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

Ключові терміни та поняття

Ціна, ціна туристичної послуги, тариф, оплата, передоплата, вхід, абонемент, членські внески, комісійні, акційна ціна, чайові (tips), прибуток, витрати, собівартість, надбавка, витрати, постійні витрати, змінні витрати, прямі витрати, непрямі витрати, комісійні, собівартість, цінова політика підприємства ресторанного господарства, калькуляція, методів ціноутворення, цінової політики, стратегія «зняття вершків», стратегія «проникнення на ринок», стратегія «престижних цін», стратегія орієнтації на цінового лідера, стратегія диференційованих (гнучких) цін, стратегія пільгових цін.

Контрольні питання

1. Економічна природа та роль ціни туристичних послуг. Види цін на товари і послуги туристичного попиту.
2. Механізм формування ринкових цін на послуги підприємств туристичної індустрії.
3. Структура ціни на послуги туристичного попиту. Особливості формування цін на тури і туристичні послуги.
4. Особливості формування та методика калькулювання цін на продукцію підрозділів ресторанного господарства.
5. Особливості формування цін на послуги розміщення в підприємствах готельного господарства.
6. Цінова стратегія готельних підприємств на національному та міжнародному туристичному ринку.

Проблемні питання

1. Що таке ціна на послугу?

2. Які є види цін на туристичні послуги?
3. Поясніть зміст методів ціноутворення на туристичні послуги.
4. Які елементи входять до складу цін на послуги підприємств готельного господарства?
5. Які елементи містить ціна на продукцію ресторанного господарства?
6. Які фактори впливають на формування цін на туристичні послуги?
7. Якими є особливості калькулювання цін на туристичні та готельні послуги?
8. Визначте напрями регулювання цін на готельні та туристичні послуги, продукцію ресторанного господарства.
9. Які є види цінової політики підприємств на національному та міжнародному туристичному ринку?

Тестові завдання

1. Ціна визначає грошові витрати, які має понести покупець, щоб придбати певне благо й мати змогу користуватися еквівалентно визначеними вигодами та користю.

а) так;

б) ні.

2. Співвіднесіть:

Вид	Характеристика
1. комісійні	а) повсюдно відома форма додаткової (факультативної) оплати за обслуговування клієнта (гостя);
2. «booking»	б) абсолютно обов'язкова ціна (наприклад, за послуги перевезення пасажирським транспортом, в основному громадським);
3. тариф	в) ціна за діяльність, яка проведена для туриста, наприклад, туристичним посередником;
4. «tips»	г) грошова квота, яку беруть, наприклад, за завчасне замовлення туристичного заходу в туристичній агенції.

3. Розставити в правильній послідовності етапи розробки цінової політики:

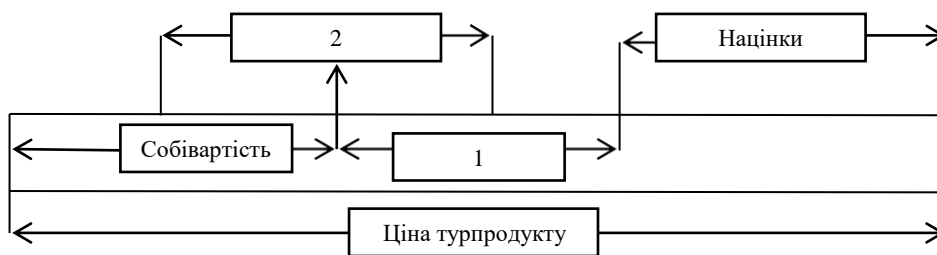
Етап розробки цінової політики	№ п/п
а) розрахунок рекламних ринкових цін;	

б)аналіз факторів, що впливають на цінову політику підприємства;	
в)визначення методів і прийомів тактичного регулювання ринкових цін;	
г)визначення цілей ціноутворення;	
д)визначення моделей формування вихідних ринкових цін;	
е)вибір цінової стратегії для окремих видів туристичних послуг.	

4. Що не є метою ціноутворення?

- а)забезпечення економічного виживання підприємства;
- б)збільшення частки ринку;
- в)завоювання лідерства на ринку;
- г)максимізація поточного прибутку;
- д) відповіді б і в;
- е) немає вірної відповіді.

5. Доповніть рисунок :

- а) знижки;
- б) прибуток.

6. Співвіднесіть:

Вид витрат	Характеристика
1.прямі витрати	а)витрати, абсолютна величина яких зі збільшенням (зменшенням) випуску продукції чи надання послуг істотно не змінюється;
2.постійні витрати	б) витрати, які пов'язані з реалізацією конкретного продукту, які можуть бути розраховані безпосередньо, виходячи з обсягу наданих послуг;
3.непрямі витрати	в)це ті види витрат, абсолютна величина яких зростає зі збільшенням обсягу випуску продукції і зменшується з його зниженням;
4.змінні витрати	г)витрати, які як правило, пов'язані з виробництвом декількох видів продукції.

7. Туристичні оператори найчастіше нараховують комісійні у формі встановлення надбавки на туристичний продукт, для отримання більшого прибутку?

а) так;

б) ні.

8. Навіщо до вартості пакета туристичних послуг повинен бути включений нормативний дохід тур фірми?

а) для скороченню непродуктивних витрат;

б) для механізації й автоматизації виробничих процесів;

в) для покриття її власних витрат і формування необхідного прибутку;

г) для продажу своїх пакетів за цінами, нижчими від їхньої вартості;

д) немає вірної відповіді.

9. Якщо ціни на продукцію (послуги) неконкурентоспроможні, то необхідно ...

а) знаходити можливість зниження закупівельних цін на сировину та товари

б) оптимізувати витрати виробництва та обігу;

в) зменшити норму цільового прибутку;

г) відповіді а і б;

д) усі відповіді вірні;

е) немає вірної відповіді.

10. Предметом цінової політики у підприємствах ресторанного господарства виступає не ціна товару в цілому, а лише один з її елементів - _____.

а) комісійні;

б) націнка;

в) прибуток;

г) знижка.

11. В основу якого підходу покладено калькулювання собівартості окремих блюд при обліку в ресторанному господарстві?

- а) торгівельний підхід;
- б) виробничий підхід;
- в) торговельно-виробничий підхід;
- г) методичний підхід.

12. Яка формула використовується при визначенні середньої вартості однієї доби розміщення в готельному бізнесі?

- а) формула Хаббарта;
- б) формула Поцеха;
- в) формула Котлера;
- г) формула Альткорна.

13. Середня вартість однієї доби розміщення необхідна для ...

- а) встановлення ціни на готельні номери;
- б) визначення середньої вартості однієї доби розміщення;
- в) диференціації готельних тарифів по категоріям номерів готелю;
- г) немає вірної відповіді.

14. Що не входить до складу готельного тарифу?

- а) харчування;
- б) трансфер;
- в) послуги міні- бару;
- г) послуги сауни.

15.Співвіднесіть:

Цінова стратегія	Характеристика
1. стратегія «проникнення на ринок»	а) полягає в установленні цін у поєднанні з усіма можливими знижками й надбавками до середнього рівня для різних ринків та їхніх сегментів;
2.стратегія диференційованих цін	б)передбачає стартовий продаж нової послуги за найвищою ціною;
3. стратегія «зняття вершків»	в)передбачає встановлення надмірно високої ціни, зорієнтованої на окрему категорію споживачів;
4.стратегія «престижних цін»	г)ґрунтується на встановленні низького рівня цін з метою залучення значної кількості споживачів.

Розгляньте економічну природу та роль ціни туристичних послуг. Визначте види цін на товари і послуги туристичного попиту. Охарактеризуйте основи державного регулювання цін на послуги підприємств туристичної індустрії. Дослідіть механізм формування ринкових цін на послуги підприємств туристичної індустрії. Визначте фактори відхилення ринкових цін від ринкової вартості товарів і послуг туристичного попиту на національному та міжнародному туристичному ринку. Приділіть увагу структурі ціни на послуги туристичного попиту. Охарактеризуйте особливості формування цін на тури і туристичні послуги. Дослідіть особливості формування та методика калькулювання цін на продукцію підрозділів ресторанного господарства. Розгляньте особливості формування цін на послуги розміщення в підприємствах готельного господарства. Визначте цінову політику підприємств туристичної індустрії на національному та міжнародному туристичному ринку.

МОДУЛЬ 3. УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА І ТУРИЗМУ

ТЕМА 9. УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ТУРИЗМУ

Ключові терміни та поняття

Дохід, валовий дохід, чистий дохід, капітал, екстенсивні та інтенсивні фактори впливу на розмір доходу, нормативно-планові; облікові; поза облікові джерела інформації для аналізу доходів п/п, метод прямого рахунку, аналітичний метод, метод суміщеного розрахунку.

Контрольні питання

1. Економічна сутність доходів, їх види та класифікація у підприємствах готельного господарства та туризму.

2. Джерела утворення доходів у підприємствах готельного господарства та туризму.

3. Фактори впливу на розмір та структуру доходів підприємств готельного господарства та туризму.

4. Методичний інструментарій та порядок проведення аналізу доходів підприємств готельного господарства та туризму.

5. Методи обґрунтування і порядок планування доходів підприємств готельного господарства та туризму.

Проблемні питання

1. Розкрийте поняття доходів (виручки) підприємств туристичної індустрії.

2. Назвіть доходи (виручку) від основної діяльності в підприємствах готельного господарства.

3. Назвіть доходи (виручку) від основної діяльності в туристичних підприємствах (туроператорів, турагентів).

4. Назвіть доходи (виручку) від основної діяльності в підприємствах торгівлі.

5. Назвіть доходи (виручку) від основної діяльності в закладах ресторанного господарства.

6. Розкрийте джерела формування комерційного доходу в підприємствах туристичної індустрії.

7. Охарактеризуйте фактори впливу на розмір доходу (виручки) підприємств туристичної індустрії.

8. Наведіть етапи проведення економічного аналізу доходів (виручки) в підприємствах туристичної індустрії.

9. Охарактеризуйте показники оцінки доходів у підприємствах туристичної індустрії.

10. Наведіть показники оцінки комерційного доходу в підприємствах туристичної індустрії.

11. Розкрийте методи та алгоритм розрахунку доходів (виручки) в підприємствах туристичної індустрії.

12. Наведіть резерви оптимізації доходу (виручки) у підприємствах туристичної індустрії.

Тестові завдання

1. Співвіднести поняття та їх характеристики:

Поняття	Характеристика
1. Дохід	а) загальний дохід (виручка) від реалізації послуг без вирахування наданих знижок, повернення проданих товарів (ПДВ, АЗ, тощо);
2. Валовий дохід	б) дохід (виручка) від реалізації послуг за відрахуванням податків, зборів, знижок, тощо;
3. Чистий дохід	в) показник ефективності виробництва, що характеризує рівень віддачі витрат і ступінь використання ресурсів;
	г) грошові кошти або інші активи, отримані в результаті будь-якої діяльності

2. Може бути визнано доходом підприємств готельного господарства та туризму:

а) сума попередньої оплати товарів, послуг, продукції;

б) сума надходжень за договорами комісії, агентськими та іншими договорами;

в) курсова різниця;

г) сума ПДВ, акцизів, інших податків, що підлягають перерахуванню до бюджету та позабюджетних фондів

3. Отримано аванс від організації-замовника за туристичні послуги (путівки), які ще не надані замовнику. Сума авансу враховується туристичній компанії як:

а) дохід;

б) чистий дохід;

в) валовий дохід;

г) кредиторська заборгованість;

д) дебіторська заборгованість

4. Що є доходом туристичних підприємств від операційної діяльності?

- а) надання турпослуг;
- б) дохід від участі в капіталі;
- в) дохід від реалізації фінансових інвестицій;
- г) всі відповіді вірні;
- д) всі відповіді невірні

5. _____ - це доходи, отримані у вигляді доходів від участі в капіталі та інших фінансових доходів.

- а) доходи від операційної діяльності;
- б) доходи від фінансових операцій;
- в) доходи від іншої звичайної діяльності;
- г) доходи від надзвичайних подій

6. Що є джерелом доходу підприємств готельного господарства та туризму?

- а) основна виробничо-господарська діяльність;
- б) унікальність туристичного продукту або монопольне становище туристського підприємства з випуску того або іншого продукту;
- в) інноваційна діяльність туристського підприємства;
- г) всі відповіді вірні;
- д) всі відповіді невірні.

7. Що належить до інтенсивних факторів підприємств готельного господарства та туризму?

- а) підвищення кваліфікації працівників;
- б) зміна тривалості робочого дня;
- в) вартість основних фондів;
- г) всі відповіді вірні

8. Що належить до екстенсивних факторів підприємств готельного господарства та туризму?

- а) норма амортизаційних відрахувань;
- б) впровадження прогресивних технологій;

в) компетентність керівництва;

г) всі відповіді вірні

9. Всі джерела даних для проведення аналізу поділяються на:

а) внутрішні, зовнішні;

б) виробничі, поза виробничі;

в) нормативно-планові; облікові; поза облікові;

г) статистичні, оперативні, облікові

10. Відновити порядок аналізу доходів підприємств готельного господарства та туризму:

№ етапу	Характеристика
	Виявлення чинників, які вплинули на виконання плану за валовим доходом і кількісний вимір цих факторів.
	Розробка пропозицій щодо збільшення валового доходу в майбутньому періоді.
	Оцінка виконання плану валового доходу за поточний рік
	Оцінка рівня валового доходу в динаміці

11. Співвіднести метод планування доходів з його характеристикою:

Назва методу	Характеристика
1. Метод прямого рахунку	а) прибуток обчислюється як різниця між виручкою від реалізації продукції у відповідних цінах за вирахуванням ПДВ і акцизів і повної її собівартістю;
2. Аналітичний метод	б) містить елементи двох методів;
3. Метод суміщеного розрахунку	в) прибуток розраховується не за кожним видом продукції, що випускається в планованому році продукції, а по всій порівнянній продукції в цілому

12. Відновити порядок проведення аналітичного методу планування прибутку:

№ етапу	Характеристика
	обчислення обсягу товарної продукції в планованому періоді за собівартістю звітного року і визначення прибутку на товарну продукцію виходячи з базової рентабельності;
	облік впливу на плановий прибуток різних факторів: зниження собівартості порівнянної продукції, підвищення її якості та сортності, зміна асортименту, цін і т.д.;
	визначення базової рентабельності як частки від розподілу очікуваного прибутку за звітний рік на повну собівартість порівнянної

товарної продукції за той же період
----

13. До позаоблікових джерел інформації аналізу доходів підприємств готельного господарства та туризму відносять:

- а) договори, угоди, рішення арбітражу і судових органів, рекламації;
- б) публікації, звіти за результатами науково-дослідної роботи;
- в) закони держави, укази президента, постанови уряду, накази вищестоящих органів управління;

14. Чинники пов'язані в основному з комерційною, природоохоронною та іншими аналогічними видами діяльності підприємства відносять до:

- а) зовнішніх;
- б) виробничих;
- в) інтенсивних;
- г) позавиборничих

15. Чи є вірним твердження: «Будь-який дохід фірми збільшує її капітал»?

- а) твердження вірне;
- б) твердження помилкове

Методичні рекомендації

Охарактеризуйте поняття, економічна сутність та джерела утворення доходів у підприємствах туристичної індустрії. Дослідіть показники, що характеризують обсяг та рівень комерційних доходів від надання послуг та реалізації продукції (товарів) в підприємствах туристичної індустрії. Розгляньте фактори, що впливають на розмір доходів та комерційних доходів підприємств туристичної індустрії. Визначте цілі та завдання управління доходами підприємств туристичної індустрії. Охарактеризуйте методичний інструментарій та порядок проведення аналізу доходів підприємств туристичної індустрії. Приділіть увагу методам обґрунтування планового обсягу доходів підприємств туристичної індустрії. Розгляньте особливості управління формуванням інших видів доходів підприємств туристичної індустрії.

ТЕМА 10. УПРАВЛІННЯ ПОТОЧНИМИ ВИТРАТАМИ ТА СОБІВАРТІСТЮ ПОСЛУГ В ПІДПРИЄМСТВАХ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ

Ключові терміни та поняття

Витрати, постійні витрати, змінні витрати, собівартість туристичного продукту, готельний тариф, повна собівартість, експлуатаційна собівартість, витрати виробництва, витрати обігу, витрати організації, аналіз витрат діяльності підприємства, планування витрат.

Контрольні питання

1. Поняття, склад та структура поточних витрат та собівартості послуг туристичних підприємств.
2. Поняття, склад та структура експлуатаційних витрат у підприємствах готельного господарства.
3. Методичний інструментарій та порядок проведення аналізу поточних витрат підприємств готельного господарства та туризму.
4. Фактори формування розміру та структури поточних витрат у підприємствах готельного господарства та туризму.
5. Планування експлуатаційних витрат та витрат оборотності

Проблемні питання

1. Дайте визначення поточних витрат підприємства туристичної індустрії.
2. Що таке собівартість послуг підприємств готельного господарства і туризму?
3. Які Ви знаєте види собівартості послуг готельного господарства та туризму?
4. Розкрийте класифікацію поточних витрат підприємств туристичної індустрії за різними ознаками.

5. Якими є етапи аналізу витрат (собівартості) послуг у підприємствах готельного господарства та туризму?

6. За якими показниками здійснюють аналіз ефективності поточних витрат?

7. Які фактори формують розмір поточних витрат підприємств готельного господарства і туризму?

8. Які Ви знаєте методи планування поточних витрат у підприємствах туристичної індустрії?

Тестові завдання

1. Грошова форма витрат на формування та збут туристичного продукту чи послуги – це

- а) собівартість
- б) постійні витрати
- в) змінні витрати
- г) витрати на одиницю продукції

2. Що включається до вартості туристичного продукту?

- а) проїзд
- б) проживання та харчування
- в) екскурсійне обслуговування
- г) відповіді а, б і в
- д) відповіді а і б
- е) відповіді а і в

3. Твердження вірне? «Ціни одиничних замовлень на туристичні подорожі калькуються за системою задоволення попиту відповідно до замовлення туриста з урахуванням усіх параметрів якості, термінів виконання та особливостей замовлення»

- а) так
- б) ні

4. При визначенні тарифів на готельні послуги враховують

- а) собівартість номерів і готельних послуг в цілому;

- б) інвестиції, що надійшли або планується їхнє надходження;
- в) ситуацію і тенденції на основних цільових ринках;
- г) норми прибутку і повернення витрат на вкладений капітал;
- д) немає вірної відповіді
- е) усі відповіді вірні

5. Що включається до готельного тарифу?

- а) вартість розміщення
- б) харчування
- в) послуги міні-бару
- г) усі відповіді вірні
- д) немає вірної відповіді

6. Твердження вірне? «Якщо готель надає один вид послуг - лише номер, витрати готелю визначають на одиницю цих послуг, їх на прямі та загальні не поділяють»

- а) так
- б) ні

7. Витрати на оплату праці персоналу з відрахуваннями на соціальні заходи, амортизаційні відрахування на основні засоби готельного підприємства господарства, комунальні витрати – це

- а) експлуатаційна собівартість
- б) адміністративні витрати
- в) витрати на збут
- г) господарські витрати

8. До витрат, що фінансуються за рахунок чистого прибутку у торговельних підприємствах не відноситься:

- а) оплата палива, енергії, води понад встановлені ліміти
- б) витрати на оренду
- в) знос МШП
- г) дивіденди власникам підприємства
- д) відповіді Б і В

е) відповіді А і Б

є) відповіді В і Г

9. Твердження вірне? «Планування витрат здійснюється зверху вниз, починаючи з місць витрат і центрів відповідальності.»

а) так

б) ні

10. Не підлягають плануванню

а) втрати від участі в капіталі

б) надзвичайні витрати

в) витрати на збут

г) немає вірної відповіді

д) відповіді а і б

е) відповіді б і в

11. При здійсненні внутрішнього контролю за витратами підприємства головний бухгалтер застосовує:

а) зустрічну перевірку

б) нормативну перевірку

г) арифметичну перевірку

д) усі відповіді вірні

е) відповіді А і Б

є) відповіді Б і Г

12. Співвіднесіть:

Поняття	Характеристика
1. Загальні витрати	а) обчислюються як середні, якщо продукція виробляється постійно або серіями
2. Змінні витрати	б) це витрати на весь обсяг продукції за певний період. Їх величина залежить від тривалості періоду і кількості виготовленої продукції
3. Постійні витрати	в) це витрати, загальна сума яких за певний час залежить від обсягу виготовленої продукції
4. Витрати на одиницю продукції	г) витрати, що не залежать від кількості виготовленої продукції, є незмінними впродовж певних періодів часу

13. Співвіднесіть

Тип витрат	Приклади
1. Витрати виробництва	а) заробітна плата працівників кухні, витрати на паливо, пару, електроенергію для виробничих потреб, амортизація основних фондів, зношення спецодягу та малоцінних предметів
2. Витрати обігу	б) заробітна плата працівників, які зайняті безпосередньо процесом обслуговування, зношення столової білизни та інвентаря
3. Витрати організації споживання	в) заробітна плата працівників, які здійснюють відпуск продукції, витрати на транспортування та зберігання товарів, що не піддаються кулінарній обробці, витрати на утримання торговельних приміщень, спрацювання торговельного обладнання й інвентаря

14. Вкажіть порядок

Номер етапу	Етап
	ролекування організаційно-економічного механізму управління витратами підприємства
	формування планових і нормативних показників, їх доведення до виконавців
	економічне стимулювання та санкції за результатами управління витратами
	оцінка взаємозв'язку цілей діяльності підприємства і необхідних для цього витрат
	облік, розподіл та поточний контроль витрат, аналіз та внутрішній аудит витрат
	аналіз зовнішнього середовища

15. Співвіднесіть

Тип факторів	Приклади
1. Фактори зовнішнього середовища	а) стан ринків виробництва
	б) обсяг товарообороту підприємства
2. Фактори внутрішнього середовища	в) асортиментна структура товарообороту
	г) механізм державного регулювання торгово-господарської діяльності

Методичні рекомендації

Охарактеризуйте поняття поточних витрат та собівартості послуг підприємств готельного господарства та туризму, їх склад та структура. Дослідіть класифікацію поточних витрат, що відносяться на собівартість послуг у підприємствах туристичної індустрії. Розгляньте поняття, склад та структура

експлуатаційних витрат у підприємствах готельного господарства. Визначте сутність та склад витрат виробництва та обігу в закладах ресторанного господарства, витрат обігу в торговельних підприємствах. Приділіть увагу показникам оцінки загального обсягу і рівня поточних витрат в підприємствах туристичної індустрії. Визначте фактори, що формують розмір поточних витрат у підприємствах готельного господарства та туризму. Розгляньте цілі та завдання управління поточними витратами в підприємствах туристичної індустрії. Охарактеризуйте методичний інструментарій та порядок проведення аналізу поточних витрат підприємств туристичної індустрії. Приділіть увагу плануванню експлуатаційних витрат та витрат обертання, калькулюванню собівартості послуг у готельному господарстві та туризмі.

ТЕМА 11. УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ І РЕНТАБЕЛЬНІСТЮ В ПІДПРИЄМСТВАХ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ТУРИЗМУ

Ключові терміни та поняття

Прибуток, збиток, прибуток (збиток) від операційної діяльності, прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування, прибуток (збиток) від надзвичайних подій, прибуток, що підлягає оподаткуванню, чистий прибуток, номінальний прибуток, мінімальним прибутком, максимальний прибуток, цільовий прибуток, сума прибутку, рентабельність, рентабельність використання трудових ресурсів, рентабельність основних фондів, рентабельність капіталу підприємства, чистий оборотний капітал, розподіл прибутку.

Контрольні питання

1. Економічна природа та джерела утворення прибутку в підприємствах готельного господарства та туризму.

2. Економічна сутність та характеристика мінімального, цільового, нормального та максимального прибутку підприємств готельного господарства та туризму, методичні підходи до оцінки їх розмірів.

3. Рентабельність підприємств готельного господарства та туризму, система показників, що її характеризують.

4. Методичний інструментарій та порядок проведення аналізу прибутку підприємств готельного господарства та туризму.

5. Методика розробки та обґрунтування плану формування і розподілу прибутку та рентабельності підприємств готельного господарства та туризму.

Проблемні питання

1. Визначте економічний зміст та функції прибутку підприємств туристичної індустрії.

2. Якими є основні джерела утворення прибутку в підприємства готельного господарства і туризму?

3. Проведіть класифікацію видів прибутку підприємств туристичної індустрії і охарактеризувати їх зміст.

4. Розкрийте послідовність формування прибутку підприємств готельного господарства і туризму.

5. Які фактори впливають на формування прибутку ?

6. Охарактеризуйте показники рентабельності підприємств туристичної індустрії та порядок їх розрахунку.

7. Обґрунтуйте методику розрахунку прибутку на плановий період.

Тестові завдання

1. Для оцінки прибутку як фінансового результату діяльності доход зіставляється з витратами?

а) так;

б) ні.

2. Якщо доход дорівнює витратам, то це...

- а) прибуток;
- б) беззбитковість;
- в) збиток.

3. В чому полягає економічна сутність прибутку?

а) прибуток забезпечує формування доходної частини бюджету підприємства;

б) прибуток узагальнює результати господарсько-фінансової діяльності і є вимірником ефективності використання усіх видів ресурсів

в) прибуток створює привабливість і надійність для внутрішніх і зовнішніх інвесторів

г) усі відповіді вірні.

4. Співвіднесіть:

Поняття	Характеристика
1. мікроінтерес до прибутку	а) держава і регіон зацікавлені в тому, щоб підприємства одержували прибуток, оскільки частина його через податки та обов'язкові платежі надходить до відповідних бюджетів;
2. прибуток (збиток) від операційної діяльності	б) прибуток (збиток) до оподаткування;
3. макроінтерес до прибутку	в) частиною доходу, що залишається підприємству після відшкодування витрат і сплати податків та обов'язкових зборів;
4. загальна сума прибутку (збитку) від операційної та фінансової діяльності	г) виявляється в зацікавленості самого підприємства, його власників, кредиторів і працівників в одержанні такої величини прибутку, яка забезпечить умови для самофінансування підприємства, стимулювання праці та винагороди власників капіталу;
	д) являє собою різницю між чистим доходом від усіх видів операційної діяльності і сумою витрат, пов'язаних з цією діяльністю.

5. Номінальний прибуток – це...

а) прибуток, виражений у порівнянних цінах:

б) та сума, що залишається в розпорядженні підприємства після сплати податку на прибуток:

в) фактично отримана сума прибутку, тобто прибуток, виражений у діючих цінах:

г) немає вірної відповіді.

6. За якою формулою визначається реальний прибуток?

а) $\Pi_p = \frac{I_{\text{інф}}}{\Pi_{\text{ном}}}$;

б) $\Pi_p = \frac{\Pi_{\text{ном}}}{I_{\text{інф}}}$;

в) $\Pi_p = \Pi_{\text{ном}} * I_{\text{інф}}$;

г) $\Pi_p = \frac{\Pi_{\text{ном}}}{100}$

7. Що не можна допускати у випадку збитковості?

а) щоб сума змінних витрат перевищувала дохід від усіх видів діяльності;

б) щоб сума постійних витрат перевищувала дохід від усіх видів

діяльності;

в) щоб сума валових витрат перевищувала дохід від усіх видів діяльності;

г) немає вірної відповіді.

8. Співвіднесіть:

Поняття	Характеристика
1. мінімальним прибутком	а) величина чистого прибутку, яка дорівнює середній відсотковій ставці за поточний період на депозитні внески в банках;
2. цільовий прибуток	б) визначається доцільністю нарощування обсягів реалізації туристичних послуг при мінімізації витрат;
3. максимальний прибуток	в) сума чистого прибутку, яка відповідає можливостям підприємства одержувати обсяг прибутку, що відповідає потребам підприємства в забезпеченні економічного та соціального розвитку;
	г) прибуток, виражений у діючих цінах.

9. За нормальних умов цільовий прибуток повинен...

а) перевищувати максимальний;

б) бути менше максимального;

в) бути менше мінімального;

г) перевищувати мінімальний.

10. Що характеризує рентабельність?

а) скільки прибутку припадає на одиницю виручки (доходу) на одиницю витрат підприємства;

б) скільки прибутку припадає на одиницю виручки (доходу) від реалізації тур послуг;

в) являє собою частку прибутку в середній ціні турпродукту (послуги)

г) відповіді а і б;

д) відповіді б і в;

е) усі відповіді вірні

11. Що відноситься до перманентного капіталу?

а) капітал, що знаходиться в довгостроковому розпорядженні підприємства;

б) сума власного оборотного капіталу;

в) сумі всіх джерел власного капіталу;

г) сума всіх довгострокових кредитів на певну дату.

12. Розставити в правильній послідовності етапи аналізу формування та використання прибутку:

Етапи аналізу формування та використання прибутку:	№ п/п
а) аналіз рентабельності діяльності підприємства;	
б) аналіз рівня середньореалізаційних цін;	
в) аналіз фінансових результатів від інших видів діяльності;	
г) аналіз складу і динаміки балансового прибутку	
д) аналіз розподілу і використання прибутку;	
е) аналіз фінансових результатів від звичайних видів діяльності.	

13.Доповніть рисунок 1:

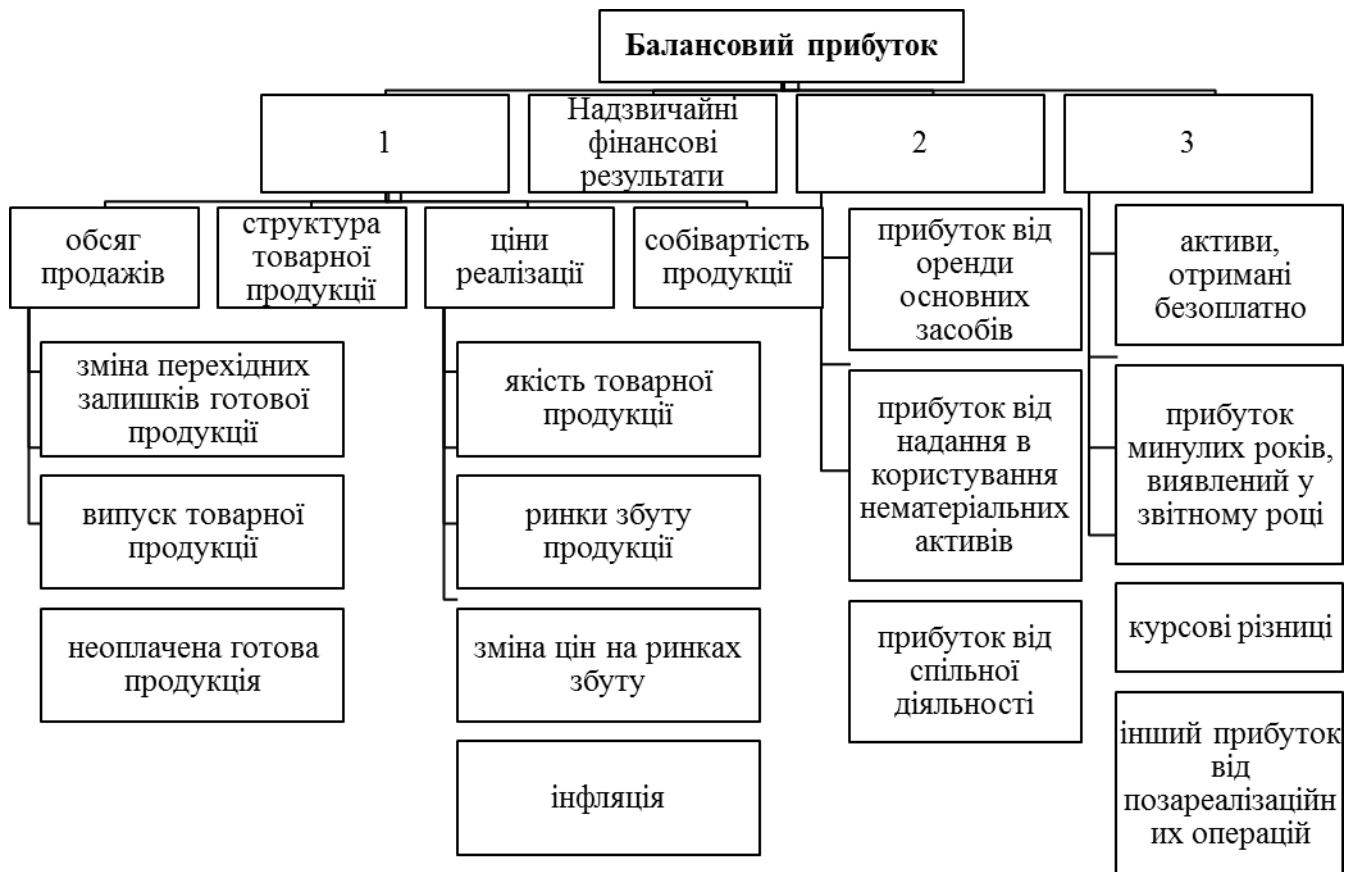

Рис.1. Схема факторного аналізу прибутку

- а) операційні фінансові результати;
- б) прибуток від звичайних видів діяльності;
- в) внереалізованні фінансові результати.

14. Від яких факторів залежить прибуток від продажу продукції в цілому по підприємству?

- а) обсягу продажів продукції;
- б) структури продукції;
- в) собівартості продукції;
- г) рівня середньореалізаційних цін;
- д) відповіді а і г;
- е) відповіді б і в;
- ж) усі відповіді вірні

15. За якою формулою розраховується зміна суми прибутку за рахунок середніх цін реалізації?

$$\text{а) } \Delta\Pi_{\text{ц}} = \Pi_{\text{усл2}} - \Pi_{\text{усл1}};$$

$$\text{б) } \Delta\Pi_{\text{ц}} = \Pi_{\text{усл3}} - \Pi_{\text{усл2}};$$

$$\text{в) } \Delta\Pi_{\text{ц}} = \Pi_{\text{усл1}} - \Pi_{\text{п}};$$

$$\text{г) } \Delta\Pi_{\text{ц}} = \Pi_{\text{ф}} - \Pi_{\text{усл3}};$$

Методичні рекомендації

Охарактеризуйте економічну природу і функції прибутку підприємств. Дослідіть джерела утворення прибутку в підприємствах туристичної індустрії, їх види. Розгляньте порядок розрахунку, розподілу і використання прибутку підприємств. Приділіть увагу рентабельності підприємств та показникам, що її характеризують. Визначте фактори, що впливають на формування прибутку підприємств туристичної індустрії. Дослідіть цілі та завдання управління прибутком (фінансовим результатом) підприємств туристичної індустрії. Охарактеризуйте методичний інструментарій та порядок проведення аналізу фінансового результату підприємств туристичної індустрії. Визначте методичні підходи до розробки плану (прогнозу) формування фінансового результату (прибутку) підприємств туристичної індустрії. Розгляньте порядок планування розподілу планового чистого прибутку підприємств туристичної індустрії.

ТЕМА 12. УПРАВЛІННЯ ПОДАТКОВОЮ ПОЛІТИКОЮ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ

Ключові терміни та поняття

Система оподаткування, податок на додану вартість, податковий кредит, податкове зобов'язання, податок на прибуток підприємства, плата (податок) за землю, збір на обов'язкове соціальне страхування, Збір на обов'язкове державне пенсійне страхування, плата за торговий патент на деякі види підприємницької діяльності, туристичний збір, податкові політика, податкові пільги, фінансові

пільги, податкове планування, поточний податковий контроль, поточне податкове планування, стратегічне податкове планування.

Контрольні питання

1. Поняття системи оподаткування, склад податкових платежів підприємств туристичної індустрії.
2. Суть та принципи розробки податкової політики підприємств туристичної індустрії.
3. Система податкових пільг та їх використання в процесі формування податкової політики підприємств туристичної індустрії.
4. Методика аналізу та планування податкових платежів підприємств готельного господарства та туризму.

Проблемні питання

1. Що таке система оподаткування підприємств туристичної індустрії?
2. Дайте визначення податку та перерахувати його основні елементи.
3. Розкрийте склад та структуру податкових платежів підприємств готельного господарства та туризму.
4. Якими є основні принципи розробки податкової політики підприємств туристичної індустрії?
5. Які податкові пільги надають підприємствам готельного господарства і туризму?
6. Назвіть основні етапи аналізу податкової діяльності підприємств готельного господарства і туризму.
7. Якими є основні показники оцінки ефективності податкової політики підприємств туристичної індустрії?
8. Якою є послідовність планування податкових виплат підприємств готельного господарства та туризму?

Тестові завдання

1. Співвіднести поняття та їх характеристику:

Поняття	Характеристика
1. Податок за землю	а) справляється суб'єктами підприємництва з туристів в розмірі від 0.5 до 1% від вартості (без ПДВ) всього періоду проживання (ночівлі) приїжджого туриста;
2. Плата за торговий патент на деякі види підприємницької діяльності	б) охоплює такі види платежів: - обов'язкове соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності й витратами, зумовленими народженням і похованням; - обов'язкове соціальне страхування на випадок безробіття; - обов'язкове соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, що спричинили втрату працездатності;
3. Туристичний збір	в) непрямий податок, який входить в ціну товару, послуги та сплачується покупцем, але до бюджету його перераховує продавець;
4. Податок на додану вартість	г) податок на земельні ділянки, будівлі, споруди, житлові та нежитлові приміщення, відокремлені водні об'єкти, ліси;
5. Збір на обов'язкове соціальне страхування	д) державне свідоцтво, яке засвідчує право суб'єкта підприємницької діяльності чи його структурного (відокремленого) підрозділу займатися підприємницькою діяльністю в таких сферах;
6. Податок на прибуток підприємства	є) податок (обов'язковий платіж), що справляється з юридичних і фізичних осіб за використання земельних ділянок;
	ж) прямий податок, сплачуваний підприємствами з прибутку, одержаного від реалізації продукції (робіт, послуг), основних фондів та ін..

2. _____ - це сума податку, яку суб'єкт ведення господарської діяльності нараховує на вартість, що додається до товару або послуги.

- а) податковий кредит;
- б) основна сума податку;
- в) податкове зобов'язання;
- г) додана вартість

3. Базова ставка податку на прибуток за 2015 рік в Україні склала:

- а) 10%;
- б) 18%;
- в) 20 %;

г) 12%;

д) всі варіанти невірні

4. Співвіднести принципи розробки податкової політики туристичного підприємства та їх сутність:

Принцип	Характеристика
1. Дотримання чинного податкового законодавства	а) цілеспрямований вплив на різні елементи бази оподаткування в розрізі джерел сплати окремих податків, широке використання встановленої системи прямих і непрямих податкових пільг;
2. Співвіднесення завдань мінімізації податкових платежів з цілями загальної політики управління чистим грошовим потоком підприємства	б) розроблена підприємством податкова політика, а в окремих випадках і види господарських операцій, пов'язаних із здійсненням операційної діяльності, повинні оперативного коригуватися з урахуванням появи нових видів податків, зміни ставок оподаткування, скасування або надання податкових пільг;
3. Пошук і використання найбільш ефективних господарських рішень, що забезпечують мінімізацію бази оподаткування в процесі операційної діяльності	в) виключення можливостей ухилення від податків, які повинні бути сплачені відповідно до реальними фінансовими результатами операційної діяльності підприємства. Жодна з протизаконних форм ухилення від сплати податків (приховування реальних доходів або прибутку, підтасування бухгалтерської звітності, затримка податкових платежів тощо) не може бути використана підприємством, яке дбає про свою ділову репутацію;
4. Оперативний облік змін у діючій податковій системі	г) в основу такого планування повинні бути покладені цільова сума операційного прибутку підприємства, плановані обсяги операційних доходів і витрат та інші показники розвитку операційної діяльності підприємства в майбутньому періоді;
5. Планове визначення сум майбутніх податкових платежів	д) мінімізація податкових платежів завжди повинна бути спрямована на зростання суми чистого грошового потоку підприємства, тобто співвідноситися з цілями його формування.

5. Відновіть порядок формування податкової політики на туристичному підприємстві:

№ етапу	Характеристика
	Визначення методичних принципів податкового планування на підприємстві;

	Облік непрямих податкових пільг у формуванні податкової політики підприємства;
	Облік регіональних особливостей формування податкової політики підприємства;
	Оцінка ефективності розробленої податкової політики підприємства;
	Виявлення напрямків операційної діяльності підприємства, що дозволяють мінімізувати податкові платежі за рахунок різних ставок оподаткування;
	Виявлення можливостей зменшення бази оподаткування операційної діяльності підприємства за рахунок використання прямих податкових пільг

6. _____ - тимчасове звільнення від сплати податків чи скорочення їх розміру.

- а) напівфінансові пільги;
- б) фінансові пільги;
- в) податкові пільги

7. _____ - уряд виступає гарантом позик, підтримує курс обміну валют і розробляє систему знижок; відрахування із суспільних фондів значно скорочені й практично дорівнюють нулю.

- а) напівфінансові пільги;
- б) фінансові пільги;
- в) податкові пільги

8. _____ - знижки й позики під низький відсоток (уряд стимулює приплив інвестицій за рахунок власних коштів).

- а) напівфінансові пільги;
- б) фінансові пільги;
- в) податкові пільги

9. _____ - це заходи з поточної оптимізації оподаткування, складання типових схем господарських операцій і реалізації угод.

- а) стратегічне податкове планування;
- б) поточне податкове планування;
- в) поточний податковий контроль;

10. _____ - складання прогнозів податкових зобов'язань підприємства, а також схем реалізації заходів щодо зниження податкового навантаження на підприємство.

- а) стратегічне податкове планування;
- б) поточне податкове планування;
- в) поточний податковий контроль;

11. Що може бути податковими ризиками туристичного підприємства:

- а) ризики посилення податкового тягаря;
- б) ризики фінансової неспроможності;
- в) ризики кримінального переслідування;
- г) ризик кредиторської заборгованості;
- д) правильні відповіді а,г;
- є) правильні відповіді а,в;
- ж) правильні відповіді б,г;
- з) всі варіанти вірні;
- і) всі варіанти невірні

12. Управління прибутком і чистим грошовим потоком підприємства, що полягає у виборі найбільш ефективного варіанту сплати податків при альтернативних напрямках операційної діяльності та пов'язаних з нею господарських операцій – це:

- а) податкові пільги;
- б) планування податкової політики;
- в) податкові політика;
- г) аналіз податкових платежів;
- д) схема податкової політики

13. _____ - оптимальна структура організації господарської діяльності господарюючого суб'єкта, вироблену з урахуванням відповідних вимог законодавства в якості варіанту оптимізації оподаткування згідно поставленим цілям.

- а) податкові пільги;

- б) планування податкової політики;
- в) податкові політика;
- г) аналіз податкових платежів;
- д) схема податкової політики

14. Податкове планування може базуватися на:

- а) використанні спеціально розроблених схем, оптимізації податкових платежів;
- б) використанні податкових пільг;
- в) використанні податкових лазівок;
- г) правильні відповіді а,в;
- д) правильні відповіді б,в;
- є) всі варіанти вірні;
- ж) всі варіанти невірні

15. Відновіть послідовність етапів податкової політики туристичного підприємства:

№ етапу	Характеристика
	створення схеми податкової політики;
	визначення основних інструментів, які може використовувати організація;
	визначення головних принципів;
	здійснення фінансово-господарської діяльності відповідно до розробленої схеми;
	аналіз проблем і постановка задач

Методичні рекомендації

Охарактеризуйте поняття системи оподаткування, склад податкових платежів підприємств туристичної індустрії. Визначте суть та принципи розробки податкової політики підприємств туристичної індустрії. Розкрийте систему податкових пільг та їх використання в процесі формування податкової політики підприємств туристичної індустрії. Розгляньте політику управління сплатою податкових платежів підприємств туристичної індустрії. Риділіть увагу методичному інструментарію та порядку проведення аналізу сплати

податкових платежів підприємств туристичної індустрії. Дослідіть методику розробки податкової політики підприємств туристичної індустрії. Охарактеризуйте методику визначення планового обсягу сплати окремих видів податкових платежів підприємств туристичної індустрії.

ТЕМА 13. УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ТА БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ

Ключові терміни та поняття

Інвестиційна діяльність, інвестиції, витрати, вигоди, ризик, ефект, ефективність інвестиційного портфеля, індекс дохідності, внутрішня норма дохідності.

Контрольні питання

1. Поняття інвестиційної діяльності та інвестиційних ресурсів підприємств готельного господарства та туризму.
2. Інвестиційна програма та порядок її розробки в підприємствах туристичної індустрії.
3. Політика управління реальними інвестиціями підприємства
4. Поняття інноваційних інвестицій підприємства та їх види.
5. Поняття, цілі і завдання бізнес-плану інвестиційного проекту підприємств готельного господарства та туризму.
6. Особливості розробки, характеристика основних елементів бізнес-плану створення нового чи розвитку діючого підприємства готельного господарства та туризму.

Проблемні питання

1. Розкрийте поняття інвестиційної діяльності та інвестиційних ресурсів підприємств туристичної індустрії.

2. Дослідіть інвестиційну програму та порядок її розробки в підприємствах туристичної індустрії.

3. Розкрийте сутність аналізу та планування реальних інвестицій підприємств у формі капітальних вкладень.

4. Охарактеризуйте сутність грошових інвестицій та принципи їх здійснення.

5. Дайте визначення поняттю інноваційних інвестицій підприємства та їх видам.

6. Розкрийте поняття бізнес-плану інвестиційного проекту підприємств туристичної індустрії.

7. Які є цілі і завдання бізнес-плану.

8. В чому закладається зміст і структура бізнес-плану.

9. Які особливості розробки бізнес-плану створення нового чи розвитку діючого підприємства туристичної індустрії.

10. Охарактеризуйте бізнес-план як комплексний документ поєднання планів: маркетингу, виробничого, організаційно-юридичного, фінансового, запобігання ризику.

11. Розкрийте цілі, завдання зміст і структуру бізнес-плану стратегічного розвитку підприємств туристичної індустрії.

12. Визначте сутність бізнес-плану реального інвестиційного проекту та вимоги до його розробки.

13. Наведіть методику розробки бізнес-планів будівництва нового підприємства та реконструкції діючого підприємства туристичної індустрії.

14. Економічно обґрунтуйте потреби в кредитних ресурсах під реальний інвестиційний проект та визначення ефективності кредиту.

15. Розкрийте порядок подання бізнес-планів потенційним інвесторам.

16. Наведіть методи оцінювання ефективності реальних інвестиційних проектів та інвестиційної привабливості суб'єктів туристичної індустрії у бізнес-плані.

Тестові завдання

1. Інвестиції – це:

а) всі види активів (коштів), що вкладаються в господарчу діяльність з метою отримання доходу

б) активи що вкладаються в господарчу діяльність без мети отримання доходу

в) не має вірної відповіді

2. За характером участі в інвестуванні виділяються:

а) реальні та фінансові

б) прями та непрямі

в) приватні, державні та спільні

г) немає вірної відповіді

3. Твердження вірне? «Всі суб'єкти інвестиційної діяльності незалежно від форм власності та господарювання мають рівні права в частині здійснення цієї діяльності.»

а) так

б) ні

4. Всі суб'єкти _____ визначають цілі, напрямки, види та обсяги інвестицій

а) самостійно

б) за рекомендацією держави

5. До об'єктів інвестиційної діяльності відносять

а) цінні папери

б) цільові грошові внески

в) науково-технічна продукція

г) усі відповіді вірні

6. Твердження вірне? «Суб'єкти інвестиційної діяльності не можуть об'єднувати кошти для здійснення спільного інвестування.»

а) так

б) ні

7. Основний показник, який характеризує ефективність інвестицій у вигляді грошових доходів, які повертаються інвестору - це

- а) загальний обсяг реального інвестування
- б) ліквідність інвестицій
- в) грошовий потік
- г) немає вірної відповіді

8. Придбання патентів і "ноу-хау" здійснюється на основі _____

- а) ліцензійних угод
- б) договорів
- в) довіреностей
- г) немає вірної відповіді

9. Розробка нової науково-технічної продукції сторонніми організаціями на замовлення підприємства – це

- а) Cash flow
- б) інжиніринг
- в) немає вірної відповіді

10. В міжнародній практиці прийняті певні вимоги, яким має відповідати конкретний бізнес-план, і зокрема, є ряд обов'язкових розділів, присвячених конкретним аспектам інвестиційного проекту.

- а) так
- б) ні

11. Зазвичай, обсяг бізнес-плану залежить від обсягу інвестицій, проте на практиці вважається оптимальним обсяг в межах _____ сторінок

- а) 70-80
- б) не більше 100
- в) 20-30
- г) 40-50

12. Співвіднесіть

Форма інвестиційних ресурсів	Характеристика
------------------------------	----------------

1.Грошова форма	а) підприємством у вигляді різноманітних фінансових інструментів, які вносяться до його статутного фонду. Такими фінансовими інструментами можуть бути акції, облігації, депозитні рахунки і сертифікати банків тощо.
2.Фінансова форма	б) До цього виду інвестованого капіталу відносять права користування окремими природними ресурсами, патентні права на використання винаходів, "ноу-хау", права на промислові зразки й моделі, товарні знаки, комп'ютерні програми та інші нематеріальні види майнових цінностей.
3.Матеріальна форма	в) Універсальність цього виду інвестиційних ресурсів полягає в тому, що вони можуть бути трансформовані в будь-яку іншу форму активів, необхідних підприємству для здійснення інвестиційної діяльності
4.Нематеріальна форма	г) залучаються підприємством у вигляді різноманітних капітальних активів (машин, обладнання, приміщень), сировини, матеріалів, напівфабрикатів і т. п.

13. Співвіднесить

Розділ бізнес-плану	Зміст
1. Обсяг і структура виробництва продукції	а) – ціни на продукцію – цінова політика – канали збуту – реклама – прогнозування нової продукції
2. Аналіз ринку	б) – загальний обсяг інвестицій – структура джерел фінансування проекту – план доходів та витрат – план грошових надходжень та виплат – очікуваний баланс – точка беззбитковості
3. Стратегія маркетингу	в) – загальні обсяги виробництва – прогнозовані річні обсяги виробництва – структура виробництва – вплив на навколишнє середовище
4. Додатки	г) – копії контрактів – копії ліцензій та патентів – копії документів, з яких взяті вихідні дані – прейскуранти та калькуляція витрат
5. Фінансовий план	д) – потенційні споживачі продукції – потенційні конкуренти – розмір ринку та його зростання – оціночна частка ринку

14. Співвіднести

Принцип	Характеристика
---------	----------------

розробки бізнес-плану	
1. Багатоваріантність	а) означає необхідність побудови інвестиційних планів на основі економічних і фінансових розрахунків, які базувалися б на правильно обраних елементах системи планування, достатньо точних початкових даних і прогресивних нормах і нормативах;
2. Науковість	б) обумовлює потребу проектування всіх елементів системи інвестиційного планування у тісній єдності та взаємообумовленості
3. Збалансованість	в) припускає необхідність оперативного внесення відповідних коригувань у плани інвестиційної діяльності підприємства, зумовлені змінами, що відбулися в мікро- та макросередовищі
4. Системність	г) відображає потребу отримання системи тісно взаємопов'язаних і узгоджених бізнес-планів, які реалізуються одночасно на певному підприємстві
5. Швидке (гнучке) реагування	д) відображає потребу в отриманні не одного, а сукупності альтернативних варіантів бізнес-планів інвестиційного проекту

15. Визначити послідовність

Номер етапу	Етап
	На цьому етапі підприємство здійснює збір та аналіз інформації про продукцію (послуги), визначає основні напрями та тенденції розвитку галузі, формулює бізнес-ідею (концепцію розвитку виробництва) та здійснює її попередню техніко-економічну оцінку.
	На цьому етапі відбувається формування потрібних для реалізації бізнес-плану практичних завдань, їх логічної послідовності та графіка виконання; визначення необхідних ресурсів для виконання кожного завдання; розроблення кошторису реалізації та потоків ресурсів, що забезпечують фінансування протягом усього часу реалізації бізнес-плану; здійснення практичних завдань, контроль показників його реалізації та коригування, за необхідності, завдань і розрахунків, зроблених під час складання бізнес-плану.
	Формується група розробників бізнес-плану, визначається система організаційного та фінансового забезпечення бізнес-планування.

Методичні рекомендації

Розгляньте поняття інвестиційної діяльності та інвестиційних ресурсів підприємств туристичної індустрії. Дослідіть інвестиційну програму та порядок її розробки в підприємствах туристичної індустрії. Приділіть увагу питанням

аналізу та планування реальних інвестицій підприємств у формі капітальних вкладень. Охарактеризуйте сутність грошових інвестицій та принципи їх здійснення. Розкрийте сутність інноваційних інвестицій підприємства та їх види. Дослідіть поняття бізнес-плану інвестиційного проекту підприємств туристичної індустрії. Розгляньте цілі і завдання бізнес-плану. Приділіть увагу змісту і структурі бізнес-плану. Охарактеризуйте особливості розробки бізнес-плану створення нового чи розвитку діючого підприємства туристичної індустрії.

ТЕМА 14. УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЗАПОБІГАННЯ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ

Ключові терміни та поняття

Ризик-менеджмент, ризик, страхова компанія, дефляційний ризик, валютні ризики, ризик ліквідності, інвестиційні ризики, ризик упущеної вигоди, ризик зниження прибутковості, ризик прямих фінансових втрат, біржовий ризик, селективні ризики, ризики банкрутства, майнові ризики, ризик у туристичній діяльності, економічні ризики, політичні ризики, соціальні ризики, потенційні ризики, розмір імовірної втрати, імовірність ризику, рівень ризику, ступінь ризику, ризик-рішення, лімітування, страхування, диверсифікація, самострахування, методи зниження ризику, управлінський ризик, дисперсія, коефіцієнт варіації, метод експертних оцінок, метод аналогій, метод доцільності витрат, страхування, банкрутство, реальне банкрутство, технічне банкрутство, навмисне банкрутство, фіктивне банкрутство, коефіцієнт поточної ліквідності, модель Альтмана.

Контрольні питання

1. Сутність, основні види та класифікація ризиків в діяльності підприємств готельного господарства та туризму.

2. Управління ризиком в діяльності підприємств готельного господарства та туризму.

3. Методичний інструментарій оцінки рівня ризиків підприємств готельного господарства та туризму.

4. Суть та основні причини банкрутства підприємств готельного господарства та туризму. Діагностика банкрутства підприємств індустрії гостинності.

5. Розробка антикризової стратегії готельного підприємства.

Проблемні питання

1. Розкрийте суть господарського ризику в діяльності підприємств готельного господарства і туризму.

2. Назвіть основні види господарського ризику в діяльності підприємств готельного господарства і туризму.

3. Розкрийте сутність та умови застосування методів оцінки рівня ризику.

4. Назвіть та охарактеризувати форми зовнішнього та внутрішнього страхування господарського ризику.

5. Наведіть показники методів внутрішнього страхування ризику та алгоритм їх розрахунків.

6. Розкрийте сутність та головні причини банкрутств підприємств туристичної індустрії.

7. Дайте визначення санації підприємства та умови її проведення.

8. Назвіть головні шляхи зменшення господарського ризику підприємств туристичної індустрії.

Тестові завдання

1. Ризик – це подія або група родинних випадкових подій, що наносять _____ господарюючому суб'єктові, який володіє цим ризиком.

а) втрати;

б) прибуток;

- в) збиток;
- г) негаразди;
- д) усі відповіді вірні.

2. Ризик як окрема подія обумовлена двома найбільш важливими властивостями – імовірністю й збитком?

- а) так;
- б) ні.

3. Припустимий фінансовий ризик у готельному бізнесі – це...

а) ризик при якому повністю втрачаються доходи й виникає необхідність відшкодувати витрати;

б) ризик, коли губиться частина доходу, прибутку;

в) ризик повної втрати майна;

г) немає вірної відповіді.

4. Співвіднесіть види фінансових ризиків підприємств готельного господарства з їх складовою:

Види ризиків	Складові ризику
1. селективні ризики	а) небезпечні в результаті неправильного вибору вкладення капіталу, повної втрати підприємцем власного капіталу й нездатності його розраховуватися по взятих на себе зобов'язань;
2. ризики банкрутства	б) містять у собі наступні підвиди ризиків: ризик упущеної вигоди, ризик зниження прибутковості, ризик прямих фінансових втрат;
3. ризики прямих фінансових втрат	в) включають наступні різновиди: біржовий ризик, селективний ризик, ризик банкрутства, кредитний ризик;
4. ризик ліквідності	г) це ризики неправильного вибору видів вкладення капіталу, виду цінних паперів для інвестування в порівнянні з іншими видами цінних паперів при формуванні інвестиційного портфелю;
	д) це ризики, пов'язані з можливістю втрат при реалізації цінних паперів або інших товарів через зміну оцінки їх якості й споживчої вартості.

5. Що спричинює настання ризику в підприємницькій діяльності туристичного підприємства?

- а) відхилення від намічених планів;
- б) незаплановані витрати та збитки;
- в) зменшення очікуваних дох;одів
- г) усі відповіді вірні.

6. Ризики які існують у сфері туризму пов'язані лише з ризиками саме туристичного підприємства.

- а) так;
- б) ні.

7. Співвіднесіть види фундаментальних ризиків у туристичній сфері з їх суттю:

Види ризиків	Суть
1. політичні ризики	а) недосконалість сучасної туристичної інфраструктури, інфляційні процеси в країні, невідповідність ціни і якості тур продукту;
2. економічні ризики	б) розшарування суспільства, зниження витрат на відпочинок і туризм, падіння платоспроможності попиту населення;
3.соціальні ризики	в) жорсткість вимог з оформлення в'їзних документів іноземних туристів, неефективність державної підтримки вітчизняних туристичних підприємств, недосконалість законодавства, що регулює діяльність у сфері туризму.

8. Диверсифікація, як основний спосіб зниження ризику – це...

- а) ухилення від заходів, пов'язаних з ризиком;
- б) розподіл капіталу між різними об'єктами вкладення, які безпосередньо не пов'язані між собою;
- в) зменшення імовірності та обсягу втрат;
- г) немає вірної відповіді.

9. Ким були запропоновані допущення, які використовують при аналізі ризику?

- а) Б. Берлімером;
- б) Е.Альтманом;
- в) А. Смітом;
- г) немає вірної відповіді.

10. Якщо коефіцієнт варіації знаходиться в межах до 10%, то це свідчить про те, що...

- а) варіація висока;
- б) варіація помірна;
- в) варіація слабка.

11. Співвіднесіть:

Назва виду страхування	Сфера ресторанного і готельного бізнесу
1. EAR	а) страхування систем енергопостачання, водопостачання і водовідведення;
2. CECR	б) страхування об'єктів спеціального обладнання в процесі їх монтажу;
3. DOS	в) страхування продуктів харчування на випадок порчі.

12. У чому полягає суть технічного банкрутства?

а) повна неспроможність підприємства відновити в наступному періоді свою фінансову стабільність і платоспроможність в силу реальних втрат капіталу;

б) навмисне створення або збільшення керівником або власником підприємства його неплатоспроможності, нанесення економічного збитку в особистих інтересах або інтересах інших осіб, заздалегідь некомпетентне фінансове керівництво;

в) банкрутство, що викликане суттєвим простроченням дебіторської заборгованості та перевищенням цієї заборгованості над кредиторською, а сума активів істотно перевищує фінансові зобов'язання;

г) заздалегідь неправдиве об'явлення підприємством про свою неплатоспроможність з метою введення в оману кредиторів для отримання від них відстрочки виконання своїх зобов'язань або знижки на суми кредиторської заборгованості.

13. Виходячи з методики, яку запропанувала М.А. Федотова, підприємство залишається платоспроможним якщо - ...

- а) $Z > 0$;
- б) $Z < 0$;
- в) $Z > 1$;
- г) $Z < 1$.

14. За моделлю Альтмана, якщо значення Z-рахунку $2,99 < Z < 2,77$, то ...

- а) ймовірність втрати платоспроможності становить від 80 до 100%;
- б) ймовірність банкрутства оцінюється від 35 до 50%;
- в) фіксується ймовірність банкрутства 15 до 20%;
- г) відзначається стабільність ситуації, ризик відступних зобов'язань нікчемний.

15. Що необхідно використовувати для визначення найбільш точної ймовірності банкрутства готельного підприємства?

- а) показники у. бівера;
- б) модель альтмана;
- в) swot-аналіз;
- г) усі відповіді вірні.

Методичні рекомендації

Визначте суть та основні види господарського ризику в діяльності підприємств готельного господарства та туризму. Дослідіть класифікацію підприємницьких рішень. Охарактеризуйте оцінку рівня господарського ризику і можливих фінансових втрат. Визначте форми внутрішнього та зовнішнього страхування господарського ризику та оцінка їх ефективності. Розгляньте методичні підходи до виявлення ризикових подій та видів ризику, що притаманні діяльності підприємств туристичної індустрії. Приділіть увагу методичному інструментарію оцінки рівня ризиків підприємств туристичної індустрії. Визначте головні шляхи зменшення господарського ризику в підприємствах туристичної індустрії. Охарактеризуйте суть і головні причини банкрутства підприємств туристичної індустрії, форми його регулювання. Дослідіть санацію підприємства туристичної індустрії та умови її проведення. Розгляньте форми санації підприємств туристичної індустрії. Визначте головні шляхи запобігання банкрутству підприємств туристичної індустрії.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна:

1. Агафонова Л.Г. Туризм, готельний та ресторанний бізнес: ціноутворення, конкуренція, державне регулювання: Навч. посібник/ Л.Г. Агафонова, О.Є. Агафонова. –К.: Знання України, 2002.
2. Агеева О.А. Туризм и гостиничное хозяйство: Учебник для студ. вузов/ Под ред. А.Д. Чудновского./ О.А. Агеева, Д.Н. Акуленок, Н.М. Васильев, Ю.Л. Васянин - М.: Тандем, Экмос, 2001.
3. Балабанов И.Т. Экономика туризма: Учеб. Пособие/ Балабанов, И.Т., А.И. Балабанов. – М.: Финансы и статистика, 1999.
4. Биржаков М. Б. Введение в туризм / Биржаков М. Б. – М.: Издат. торг. дом "Герда", 2002.
5. Браймер Р.А. Основы управления в индустрии гостеприимства / Р.А. Браймер.-М.: Аспект Пресс, 1995.
6. Буров В.П. Бизнес-план инвестиционного проекта / В.П. Буров, В.В. Галь. – М.: Альтпресс, 2004.
7. Василенко В.А. Стратегічне управління / В.А. Василенко, Т.І. Ткаченко.– К.: ЦУЛ, 2003.
8. Воронцова М.Г. Экономика туризма/ М.Г. Воронцова. – М.: Альтпресс, 2003.
9. Головань С.И. Бизнес-планирование. Учеб. пособие/ С.И.. Головань.- Ростов на/Д: Феникс, 2002.
10. Горбылева З.М. Экономика туризма. Практикум: Учеб. пособие/ З.М. Горбылева. – Мн.: БГЭУ, 2002.
11. Горемыкин В.А. Бизнес-план: Методика разработки 25 реальных образцов бизнс-плана/ В.А. Горемыкин, А.Ю.. Богомолов. - М.: Ось-89, 2003.
12. Гуляев В.Г. Налогообложение в туризме/ В.Г. Гуляев. – М.: ПРИОР, 1998.

13. Гуляєва Н. М. Управління формуванням та використанням основних фондів торговельного підприємства: Навч. посіб/ Н. М. Гуляєва . - К.: КНТЕУ, 2000.
14. Ефимова О.П. Экономика общественного питания, /Под ред. Н.И. Кабушкина / О.П. Ефимова. - Мн.: 000 “Новое знание”, 2000.
15. Ефимова О.П. Экономика общественного питания и гостиничного хозяйства / О.П. Ефимова, А.И. Ефимова. - Мн.: 000 “Новое знание”, 2003.
16. Зигель Э.С. Пособие по составлению бизнес-плана./ Пер. с англ / Э.С. Зигель. - М.:Сирин, 2002.
17. Зорин И.В., Туризм как вид деятельности / И.В. Зорин, В.А. Квартальнов, Е.Н. Ильина. – М.: Финансы и статистика, 2000.
18. Козырев В.М. Экономика туризма/ В.М. Козырев – М.: Финансы и статистика, 2003.
19. Кравченко Н. И. Экономический анализ деятельности предприятий торговли и общественного питания / Н. И. Кравченко. - Мн.: Высш. шк., 1999.
20. Кузнецова Н.М. Основы економіки готельного та ресторанного господарства: Навч. посіб / Н.М. Кузнецова.– К.: ФПУТ, 1997.
21. Лифиц И.М. Теория и практика оценки конкурентоспособности товаров и услуг / И.М. Лифиц. -М., 2001.
22. Лігоненко Л. О. Управління підприємницьким ризиком як елемент протидії банкрутству торговельного підприємства. Навчальний посіб / Л. О. Лігоненко. - К.: КДТЕУ, 1998.
23. Лігоненко Л.О. Дивідендна політика підприємства: Навч.посібник / Л.О. Лігоненко, Л.В. Клоченок, Н.В.Юрчук .-К.:КНТЕУ, 2004
24. Мазаракі А.А. Економіка торговельного підприємства: Підруч. для вузів. / За ред. проф.Н.М. Ушакової / А.А. Мазаракі, Л.О. Лігоненко, Н.М. Ушакова.-К.: Хрещатик, 1999.
25. Митрофанов Г.В. Фінансовий аналіз:Навч.посібник/За ред. Г.В. Митрофанова / Г.В. Митрофанов, Г.О. Кравченко, Н.С. Барабаш, О.Ю.Большакова.-К.:КНТЕУ,2002

26. Смолін І. В. Стратегія розвитку торговельного підприємства в ринкових умовах: Навч. посіб / І. В. Смолін, Н.М. Лещук .- К.:КДТЕУ, 1998.

27. Сухова Л.Ф. Практикум по разработке бизнес-плана и финансовому анализу предприятия / Л.Ф. Сухова, Н.А.. Чернова. - М.: Финансы и статистика, 2001.

28. Ткаченко Т.І. Економіка готельного господарства та туризму: Навч. посібник / Т.І. Ткаченко, С.П. Гаврилюк. – Київ: КНТЕУ, 2005.

29. Ушакова Н.М. Економічна стратегія діяльності торговельного підприємства в умовах ринкової економіки / Н.М. Ушакова, Л.О. Кукурудз.–К.: УкрИНТЭИ, 1993.

30. Ушакова Н.М. Методи оцінки рівня господарського ризику // Підприємництво у торгівлі: 36. наук. Праць / Н.М. Ушакова, Л. О.. Кукурудза.- К.: КДТЕУ, 1995.

31. Ушакова Н.М. Управління прибутком торговельного підприємства / Н.М. Ушакова, Л. О. Кукурудза .-К.: КТЕІ, 1993.

32. Ушакова Н.М. Фінанси підприємства. Опорний конспект лекцій / Н.М. Ушакова, Л.О. Лігоненко.- К.: КНТЕУ, 1998 р.

33. Ушакова Н.Н. Инвестирование, финансирование, кредитование: Монография / Н.Н. Ушакова, Т.Е. Унковская, Н.Н. Гуляева, Н.А. Гринюк.- К.:КДТЕУ, 1997.

34. Цал-Цалко Ю.С. Витрати підприємства: Навч.посібник / Ю.С Цалко.- Київ: ЦУЛ, 2002.

35. Филипповский Е.Е. Экономика и организация гостиничного хозяйства/ Е.Е. Филипповский, Л.В. Шмарова.-М.:Финансы и статистика, 2003.

Додаткова:

1. Альбеков А.У. Экономика коммерческого предприятия: Учеб.пособие / А.У. Альбеков, С.А. Согомоян.-Ростов на/Д:Феникс, 2002

2. Баканов М.И. Теория экономического анализа: Учебник для вузов. - изд. 4-е, доп.и перераб/ М.И. Баканов, А.Д. Шеремет.- М.: Финансы и статистика, 2001.

3. Балабанов И. Т. Финансовый анализ и планирование хозяйствующего субъекта / И. Т. Балабанов.- М.:Финансы и статистика, 2001.
4. Балабанов И.Т. Риск – менеджмент / И.Т. Балабанов. - М.;Финансы и статистика, 2002.
5. Бланк И.А. Управление прибылью: Для руководителей, менеджеров, преподавателей и студентов экон. Вузов / И.А. Бланк.- К.: Ника-Центр, 1998.
6. Бланк І.О. Управління оборотним капіталом: Навч.-практ. посіб / І.О. Бланк, Є.С. Стоянова, Є.В. Викова.-М.: Перспектива, 1998,
7. Вітлінський В.В. Ризик у менеджменті / Вітлінський В.В., С.І.Наконечний.- К.: ТОВ “Борисфен-МЄ”, 2000.
8. Волков О.И. Экономика предприятия (фирмы):Учебник для студентов вузов/Под ред.О.И.Волкова,О.В.Девяткина.-3-е изд., перераб. и доп / О.И. Волков, О.В. Девяткин, Н.Б. Акуленко, В.Г. Слепухин.-М.:ИНФРА-М,2004
9. Грибов В.Д. Экономика предприятия: Учебное пособие. Практикум. – 3-е изд. перераб. и доп / В.Д. Грибов, В.П. Грузинов.– М.: Финансы и статистика. – 2003.
10. Коробков М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. для ВНЗ / М.Я. Коробков.- К., 2001.
11. Котляров Д.Л. Управление затратами: Краткий курс / Д.Л. Котляров. - СПб., 2001.
12. Мельник Л.Г. Экономика информации и информационные системы предприятия:Учеб. пособие для студентов вузов / Л.Г. Мельник, С.Н. Ильяшенко, В.А. Касьяненко.-Сумы:Университетская книга, 2004
13. Роцин С.Ю., Разумова Т.О. Экономика труда: Учеб. пособие для студ. вузов/ С.Ю. Роцин, Т.О. Разумова.- М.: ИНФРА - М., 2000.
14. Хасси Д.А. Стратегия и планирование: Учеб. пособие для вузов / Д.А. Хасси. - ОПб.,2001.
15. Царев В.В. Внутрифирменное планирование/ В.В. Царев . - СПб.: Питер, 2002.

16. Чавкин А.М. Методы и модели рационального управления в рыночной экономике: разработка управленческих решений: Учеб. пособие для вузов / А.М.Чавкин.-М., 2001.

ДИДАКТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Контроль за опануванням студентами навчального матеріалу, відведеного на самостійне вивчення, відбувається шляхом:

- включення питань, відведених на самостійне вивчення, до завдань модульної контрольної роботи;
- включення питань, відведених на самостійне вивчення, до переліку питань для обговорення на семінарських заняттях;
- включення питань, відведених на самостійне вивчення, до переліку контрольних питань з вивчення дисципліни.

1. Суть та зміст аналізу господарської діяльності підприємств туристичної індустрії. Характеристика головних методів аналізу та джерела його інформаційного забезпечення.

2. Характеристика складових елементів економічних ресурсів та ресурсного потенціалу підприємств туристичної індустрії.

3. Методичні основи економічної оцінки сукупного ресурсного потенціалу підприємств туристичної індустрії та їх підрозділів.

4. Оборотні фонди та матеріальні фонди обертання підприємств туристичної індустрії, визначення ефективності їх використання.

5. Соціально-економічна сутність і особливості праці у туризмі.

6. Ефективність та продуктивність праці у туризмі: поняття, критерії, показники оцінки і методи визначення.

7. Сутність і роль фінансів підприємств туристичної індустрії та їх зв'язок з державним фінансовим механізмом та з складовими фінансового ринку.

8. Джерела та порядок формування основних і обігових коштів підприємств туристичної індустрії, співвідношення внутрішніх та зовнішніх

джерел їх формування.

9. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів підприємств туристичної індустрії: показники, критерії, методи оцінки.

10. Порядок і методика проведення аналізу обсягу реалізації турпродукту в підприємствах туризму.

11. Аналіз обсягу та структури товарообороту виробничої програми в підприємствах торгівлі та ресторанного господарства готельно-туристичних комплексів.

12. Планування матеріально-технічної бази підприємств туристичної індустрії.

13. Форми державного регулювання заробітної плати працівників туризму.

14. Економічна сутність, види та джерела утворення доходів в підприємствах – основних складових туристичної індустрії.

15. Економічна природа і функції прибутку підприємств. Джерела утворення прибутку в підприємствах туристичної індустрії, їх види.

16. Суть та принципи розробки податкової політики підприємств туристичної індустрії.

17. Поняття інвестиційної діяльності та інвестиційних ресурсів підприємств туристичної індустрії. Інвестиційна програма та порядок її розробки в підприємствах туристичної індустрії.

18. Цілі, завдання, зміст і структура бізнес-плану стратегічного розвитку підприємств туристичної індустрії.

ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

1. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

ТЕМА 1. РОЛЬ І МІСЦЕ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ТУРИЗМУ В ЕКОНОМІЧНОМУ КОМПЛЕКСІ ТА В СИСТЕМІ РИНКОВОГО ГОСПОДАРСТВА КРАЇНИ

1. Які функції не виконує міжнародний туризм в Україні?

а) є джерелом валютних надходжень для країн і засобом для забезпечення зайнятості

б) розширює вкладення у платіжний баланс і ВВП країни

в) сприяє диверсифікації економіки, створюючи галузі, які обслуговують сферу туризму

г) знижує потребу у професійних кадрах з туристичної індустрії

2. На які сектори економіки не впливає туризм?

а) транспорт

б) зв'язок

в) будівництво

г) промисловість

3. _____ вплив готельної індустрії на економіку держави буде справлятися тільки в тому випадку, якщо вона розвиватиметься всебічно, тобто не перетворюючи економіку країни в економіку послуг.

а) позитивний

б) негативний

в) вплив незмінний

4. Хто з наведених вчених визначив структуру туристичної індустрії?

а) Кіне

б) Сміт

в) Уокер

г) Маршал

5. Конференції, виставки та зустрічі відносяться до _____.

а) подорожей

б) мешкання

в) харчування

г) дозвілля

6. Діттмер та Гриффін –

а) вивчали індустрію гостинності

б) вивчали індустрію дозвілля

в) вивчали індустрію туризму

г) немає вірної відповіді

7. За Торкільдсеном індустрія дозвілля поділяється на

а) комерційний, державний, окраїнний сектор

б) волонтерський, саме туристичний, комерційний сектор

в) державний, окраїнний, додатковий туристичний сектор

г) немає вірної відповіді

8. Всесвітня туристична організація поділяє їх на три основні групи, а саме:

а) економічні

б) суспільно-психологічні

в) пропозиційні

г) відповіді а і в

д) відповіді а і б

е) відповіді а, б і в

9. Якщо національний дохід має низьке значення, то туристичний попит _____?

а) відсутній або виникає у елітарних суспільних групах

б) високий та виникає в усіх шарах населення

в) немає вірної відповіді

10. До суспільно-психологічних чинників відносять

а) вільний час

- б) культурні чинники
- в) чинники урбанізації
- г) усі відповіді вірні

11. Для забезпечення туристичної діяльності необхідна наявність

- а) природно-рекреаційних ресурсів
- б) історико-культурних ресурсів
- в) соціально-економічних ресурсів
- г) усі відповіді вірні

12. Завдяки чому Україна стала привабливою для інвесторів у галузі гостинності?

- а) Чемпіонат Європи з футболу
- б) Євробачення
- г) завдяки туристичному потенціалу
- д) немає вірної відповіді

13. Твердження вірне? «Більшість найбільш дорогих проектів великих чотирьох - п'ятизіркових готелів сьогодні реально здійснювати лише з іноземними інвестиціями»

- а) так
- б) ні

14. Співвіднесіть

Індустрія	Складові
1. Індустрія туризму	а) Комерційний, волонтерський, державний сектор
2. Індустрія дозвілля	б) Туріндустрія у власному розумінні, додаткова тур індустрія, окраїнна туриндустрія
3. Індустрія гостинності	в) Гостинність та подорожі і туризм

15. Співвіднесіть

1. Попит	а) Заощадження населення
	б) Політична стабільність
	в) Кредитна політика
2. Пропозиція	г) Ціна
	д) Розвиток інфраструктури
	е) Демографічні чинники

ТЕМА 2. УПРАВЛІННЯ ОБСЯГОМ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОСЛУГ У ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

1. Згідно з С. Водейко туристична пропозиція це - ...

а) сукупність дій суб'єктів господарювання, які провадять діяльність щодо задоволення попиту туристів.

б) прийняте відношення між кількістю благ, яку виробники можуть запропонувати у певному часовому періоді, та ціною, за умови, що інші процеси і явища на туристичному ринку не змінюються;

в) кількість туристичного продукту, який запропонований для реалізації при визначеній ціні у даний період;

г) немає вірної відповіді.

2. Що належить до первинної пропозиції:

а) загальна інфраструктура, заклади розміщення, мова;

б) натуральні туристичні цінності, народні традиції, транспорт;

в) пам'ятки архітектури, підприємства туристичної інфраструктури, комунальне господарство;

г) народні традиції, туристичне посередництво, інституції туристичної інфраструктури.

3. Валовий показник діяльності туристичного підприємства, який характеризує масштаби його діяльності на локальному видовому ринку – це ...

а) обсяг реалізації туристичного підприємства;

б) дохід (виручка) від реалізації туристичного продукту;

в) кількість реалізованих турів;

г) усі відповіді вірні;

д) немає вірної відповіді.

4. Згідно з Міждержавним стандартом (ГОСТ 28681.0) туристична послуга – це...

а) послуги суб'єктів туристичної діяльності щодо розміщення, харчування, транспортного, інформаційно-рекламного обслуговування, а також послуги

закладів культури, спорту, побуту, розваг тощо, спрямовані на задоволення потреб туристів;

б) продукт, у якому домінують нематеріальні елементи і присутні також окремі матеріальні складові;

в) результат діяльності туристичного підприємства по задоволенню відповідних потреб туристів;

г) сукупність цілеспрямованих дій у сфері обслуговування, які орієнтовані на забезпечення і задоволення потреб туриста або екскурсанта.

5. Що входить до складу туристичного пакету?

а) послуги розміщення;

б) шведський стіл;

в) тур;

г) трансфер;

д) відповіді а і г

е) відповіді б і в

ж) усі відповіді вірні.

6. Співвіднесіть поняття і характеристику:

Поняття	Характеристика
1. пекидж-тур	а) обслуговування по єдиному для всіх клієнтів меню без права вибору;
2. «табль дот»	б) тільки частина туристичного продукту, точніше обов'язкова частина туру, який може бути більшим або рівним тур пакету;
3. туристичний пакет	в) комплексна туристична послуга, яка містить в собі розміщення, харчування, екскурсійне обслуговування, транспортні, побутові, спортивно-оздоровчі та інші послуги;
4. туристична послуга	г) результат діяльності туристичного підприємства по задоволенню відповідних потреб туристів;
	д) це конкретний готель, який пропонується туристу в туристичному центрі на час подорожі.

7. Який аналіз вважається першочерговим при проведенні оцінки рентабельності продукції?

а) аналіз виконання виробничої програми за асортиментом;

б) аналіз виробництва і реалізації;

- в) оцінка точки беззбитковості підприємства;
- г) аналіз динаміки випуску валової і товарної продукції;
- д) немає вірної відповіді.

8. Оцінка виконання плану по асортименту ґрунтується на ...

- а) зіставленні планового і фактичного випуску продукції;
- б) на зіставленні планового і фактичного випуску за основними видами продукції, включеним в номенклатуру;
- в) зіставленні фактичного і планового випуску продукції;
- г) зіставленні фактичного і планового випуску за основними видами продукції, включеним в номенклатуру.

9. Метод прямого рахунку по всіх виробках зі зміни питомої ваги кожного виробу в загальному випуску використовується для ...

- а) розрахунку найменшого відсотка виконання плану по конкретному виробу;
- б) розрахунку виконання плану по асортименту;
- в) розрахунку впливу структурних зрушень та усунення їх впливу на економічні показники;
- г) усі відповіді вірні;
- д) немає вірної відповіді.

10. Хто зазначив: «Якщо товар не в змозі задовольнити покупця і його потреби, то ніякі додаткові витрати і зусилля, пов'язані з використанням інших елементів маркетингу, не зможуть поліпшити позиції підприємства на ринку»?

- а) С. Водейко;
- б) Ф. Тейлор;
- в) Г. Грант;
- г) С. Маджаро.

11. Продуктова стратегія – це річний план виробництва продукції та використання ресурсів, який встановлює обсяг і терміни поставки продукції по всьому асортименту.

- а) так;

б) ні.

12. Що є завданням продуктової стратегії?

а) оптимізація структури пропонованих продуктів та розробка і впровадження на ринок продуктів-новинок;

б) визначення стратегії поведінки фірми на ринку;

в) організація та вдосконалення системи й методів збуту продукції;

г) виявлення існуючих і потенційних бажань споживачів та попиту на товар і на цій основі обґрунтування доцільності їх виробництва.

13. Перелік найменувань виробів і їх кодів, встановлених для відповідних видів продукції у загальному класифікаторі - це...

а) номенклатура;

б) асортимент;

14. Виконання плану за асортиментом означає...

а) виробництво всієї продукції, яка була запланована;

б) виробництво різних видів продукції;

в) виробництво продукції у певному речовому складі;

г) немає вірної відповіді.

15.Співвіднесіть:

Назва показника	Формула
1. середньоквадратичне відхилення	а) $K_p = \frac{\sigma_{p\text{пл}}}{\sigma_{p\text{заг}}}$
2. коефіцієнт варіації	б) $v = \frac{r \times 100}{\sigma_p}$
3. коефіцієнт ритмічності	в) $r = \sqrt{\frac{(\sigma_{pi} - \sigma_p)^2}{n}}$
4. абсолютний діапазон коливань туристичного продукту від середньої величини	г) $i_c = \frac{\sigma_{pi}}{\sigma_p}$

ТЕМА 3. УПРАВЛІННЯ ОБСЯГОМ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОСЛУГ В ПІДПРИЄМСТВАХ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

1. Учасники ринкового каналу розподілу готельних послуг виконують таку функцію:

а) визначення причин зміни показників, їх невідповідності планових завдань і розробленої економічної стратегії, кількісна оцінка впливу зовнішніх внутрішніх факторів;

б) формування і пристосування пропозиції до потреб клієнтури, включаючи надання додаткових послуг, узгодження термінів перебування;

в) розробка заходів по оптимізації використання планової пропускної здатності готелю і задоволення попиту населення в комплексному готельному продукті;

г) квотування;

д) правильні відповіді б,г

є) правильні відповіді а,б.

2. Співвіднести вид каналу розподілу з його характеристикою:

Назва каналу розподілу	Характеристика
1. Агентський продаж	а) Поселення туристів безпосередньо, але при цьому можливе попереднє бронювання розміщення через відділ продажів.
2. Прямий продаж	б) Отримання заявок від торгових компаній, банків, промислових та інших організацій і підприємств для розміщення їхніх співробітників
3. Корпоративний продаж	в) Ситуація, коли одна сторона зобов'язується за винагороду здійснювати за дорученням іншої сторони (принципала) дії, спрямовані на продаж готельної послуги від свого імені, але за рахунок принципала або від імені та за рахунок принципала.

3. Для активізації _____ багато готелів мають договірні відносини з різними клубами, члени яких мають дисконтні картки, що дають їм певні знижки в період перебування в цих готелях.

а) прямих продаж;

б) агентських продаж;

в) корпоративних продаж;

г) правильні відповіді а,б;

д) правильні відповіді б,в

4. Виберіть правильні відповіді: пропозиція готельних послуг характеризується різноманітністю по:

- а) типам засобів розміщення;
- б) матеріальним можливостям споживача;
- в) віку;
- г) ціновим параметрам;
- д) за рівнем якості пропонованих послуг;
- є) ціннісним орієнтирам

5. До кількісних показників пропозиції послуг готельного підприємства можна віднести:

- а) класифікацію номерів;
- б) якість обслуговування клієнтів;
- в) асортимент номерів;
- г) номенклатуру готельних послуг

6. До плану експлуатаційної діяльності готелю відносять:

- а) план доходів від експлуатаційної діяльності;
- б) план розходів від експлуатаційної діяльності;
- в) план доходів від основних та додаткових послуг

7. Співвіднести показник та його призначення:

Показник	Характеристика
1. Можлива пропускна спроможність	а) Дозволяє визначити чисельність гостей, що можуть біти обслужені в готелі з урахуванням простоїв, пов'язаних із капремонтom і реконструкцією готелю
2. Коефіцієнт використання пропускної спроможності	б) Ступінь використання номерного фонду готелю за певний період
3. Планова пропускна спроможність	в) Дозволяє визначити чисельність гостей, що можуть бути обслужені в готелі з урахуванням кількості інвентарних місць за певний період у відсутності простоїв
	г) Дозволяє визначити чисельність гостей, що можуть бути обслужені в готелі з урахуванням планових простоїв з об'єктивних причин (обсяг надання послуг за планом)

8. _____ - кількість місць (номерів), які надаються для проживання гостям в плановому періоді з урахуванням середнього терміну проживання гостей (або оборотності одного місця) в готелі.

- а) пропозиція готельного підприємства;
- б) експлуатаційна діяльність готельного підприємства;
- в) експлуатаційна програма готельного підприємства;
- г) попит на готельні послуги

9. Тризірковий готель "Гостинний двір" прийняв за 2013 рік 500 чол. і продало 245 номерів. Готуючись до сертифікації послуг, підприємству необхідно з'ясувати середню кількість гостей, що в середньому обслуговано за рік на одному місці.

- а) 5 осіб;
- б) 5 людино-днів;
- в) 2 особи;
- г) 2 людино-днів

10. Відновити порядок проведення економічного аналізу показників виробничо-експлуатаційної програми підприємств готельного господарства:

№ етапу	Характеристика
	аналіз динаміки загального обсягу та зміни структури наданих готелем послуг за 3-5 років;
	кількісна оцінка факторів, що обумовлюють зміну обсягу та структури реалізації готельних послуг;
	аналіз ступеня виконання виробничо-експлуатаційної програми готелю у звітному періоді та ефективності використання наявної матеріально-технічної бази;
	оцінка порогу безпечності та запасу фінансової стійкості, обсягів реалізації готельних послугу критичних точках діяльності;
	визначення розмірів збільшення обсягів реалізації готельних послуг та оптимізації використання номерного фонду
	формування інформаційної бази даних;
	аналіз сезонності реалізації готельних послуг;

11. Інвестиційна політика держави, що направлена на розвиток готельного бізнесу в країні є :

- а) внутрішнім фактором;

б) зовнішнім фактором;

в) всі відповіді вірні

12. Розробка заходів щодо оптимізації використання планової пропускної здатності готелю і задоволення попиту населення в комплексному готельному продукті – це одне з завдань економічного аналізу показників:

а) експлуатаційної діяльності готелю;

б) маркетингової діяльності готелю;

в) фінансової діяльності готелю;

г) експлуатаційної програми готелю

13. Тризірковий готель «Галицька корона» прийняв за 2013 рік 470 чол. при цьому середня тривалість перебування гостя дорівнює 5 дням. Необхідно визначити фактично надану кількість людино-днів у готелі «Галицька корона» за 2013 рік.

а) 569 людино-днів;

б) 94 людино-доби;

в) 2350 людино-днів;

г) всі відповіді невірні

14. Співвіднести методи розрахунку планових показників експлуатаційної програми підприємств готельного господарства з їх характеристиками

Метод	Характеристика
1. Прямий	а) Передбачає розрахунок обсягу надання основних послуг готельного господарства (проживання) з урахуванням їх зміни за рахунок впливу основних факторів у плановому періоді
2. Економіко-статистичний	б) Розрахунок обсягу реалізації основних послуг з урахуванням впливу сукупності найбільш вагомих факторів у плановому періоді
3. Факторно-аналітичний	в) Розрахунок обсягу реалізації основних послуг, що дозволяє отримати цільовий прибуток
4. Програмно-цільовий	г) Передбачає розрахунок обсягу надання основних послуг готельного господарства з урахуванням

	пропускної спроможності готелю та планового коефіцієнта завантаження окремих типів номерів готелю
5.Економіко-математичного моделювання	д) Передбачає розрахунок обсягу надання основних послуг готельного господарства (проживання) з урахуванням тенденцій їх зміни у попередньому періоді

15. Для обґрунтування надання послуг розміщення на плановий період розраховуються показники:

- а) плановий коефіцієнт завантаження номерного фонду; звітний коефіцієнт завантаження номерного фонду (місць) за певний період
- б) поріг безпечності господарської діяльності; запас фінансової стійкості підприємства;
- в) коефіцієнт використання пропускної спроможності; середню місткість

ТЕМА 4. УПРАВЛІННЯ ТОВАРООБОРОТОМ І ВИРОБНИЧОЮ ПРОГРАМОЮ ЗАКЛАДІВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

1. Товарооборот поділяється на:

- а) роздрібний та підприємств харчування
- б) оптовий та роздрібний
- в) оптовий та підприємств роздрібної торгівлі
- г) немає вірної відповіді

2. Продаж товарів на борту літаків та в пасажирських поїздах враховується в роздрібному товарообороті магазину, складу на момент _____

- а) продажу
- б) замовлення
- в) здачі виручки
- г) немає правильної відповіді

3. Твердження вірне? «Продаж роздрібними торговельними підприємствами населенню проїзних квитків та талонів на всі види міського пасажирського транспорту, лотерейних квитків відноситься до роздрібного товарообороту.»

а) так

б) ні

4. Сировину і продукти, що пройшли кулінарну обробку і що отримали вигляд кулінарного виробу відносять до _____

а) купівельних товарів

б) продукції власного виробництва

в) обідньої продукції

г) усі відповіді вірні

5. Питома вага реалізації окремих товарів чи товарних груп у загальному обсязі товарообороту – це?

а) об'єм товарообороту

б) склад товарообороту

в) структура товарообороту

г) немає вірної відповіді

6. Аналіз роздрібного товарообороту за асортиментом товарів проводять за

а) перший квартал

б) перше півріччя

в) перші 9 місяців

г) перший рік

д) усі відповіді вірні

7. Твердження вірне? «Для аналізу роздрібного товарообороту достатньо використати лише статистичну, бухгалтерську і оперативну звітність»

а) так

б) ні

8. План товарообороту окремого закладу встановлюється на основі даних про

а) контингент відвідувачів

б) потужність підприємства, з врахуванням нормативів відвідувачів на одне місце

в) відповіді а і б

г) немає вірної відповіді

9. Якщо потужність кухні не використовується повністю, то необхідно

а) збільшити виробітку кулінарних і кондитерських виробів, напівфабрикатів тощо

б) збільшити пропускну спроможність ресторану

в) зменшити виробітку кулінарних і кондитерських виробів, напівфабрикатів тощо

г) зменшити пропускну спроможність ресторану

10. Що визначає асортимент і обсяг виготовленої продукції за робочу зміну?

а) товарооборот

б) виробнича програма

в) меню

г) немає вірної відповіді

11. Виробнича потужність вимірюється

а) лише у натуральних показниках

б) в грошових показниках

в) в умовно-натуральних показниках

г) відповіді а і б

д) відповіді а і в

12. Співвіднесіть

Тип продукції	Продукція
1.Купівельна продукція	а) Цукерки «Рафаелло»
	б) Лазан'я класична з м'ясом
	в) Коктейль «Леди Чаттерлей»
2.Продукція власного виробництва	г) Вино «Шато Шант Люазо»
	д) Пиво «Kasztelan»
	е) Хліб
	є) Фрукти, овочі, ягоди

13. Співвіднесіть

Група факторів	Фактор
1.Фактори внутрішнього	а)Стан конкуренції на

середовища		регіональному видовому ринку товарів та послуг
		б)Цінову та маркетингову політику
2.Фактори середовища зовнішнього		в)Місцезнаходження підприємства
		г)Тип та клас закладу ресторанного господарства

14. Співвіднесіть

Метод прогнозування товарообороту	Його сутність
1.Метод варіантних наближень	а) базується на використанні збалансованих раціонів харчування, різних соціально-вікових і професійних груп населення.
2.Нормативний метод	б)розробка прогнозу на основі індивідуального чи колективного опитування спеціалістів
	в) розробляється декілька варіантів розрахунків, їх вивчення і всебічне врахування конкретних соціально-економічних умов є основою вибору оптимального варіанту

15. Встановіть послідовність етапів аналізу обсягу та структури роздрібного товарообороту в динаміці

Етап	аналіз динаміки загального обсягу товарообороту протягом певного аналітичного періоду	вивчення факторів, що мали вплив в звітному періоді на його обсяг та структуру	аналіз товарногрупової структури товарообороту торговельного підприємства за звітний період та в динаміці
Номер етапу в послідовності			

Практичне завдання

1. Заповнити таблицю:

Назва страв	Кількість відвідувачів	Коефіцієнт споживання страв	Кількість страв
Холодні закуски		1,3	
Супи		0,5	
Другі страви		1,4	

Солодкі страви		0,3	
Разом		3,5	

Якщо середня оборотність місць за день – 5, кількість місць – 160.

ТЕМА 5. УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ В ПІДПРИЄМСТВАХ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ТУРИЗМУ

1. Коли був вперше сформульований ресурсний підхід до вивчення можливостей підприємства?

- а) 1973 р.;
- б) 1984 р.;
- в) 1899 р.;
- г) 1856 р.

2. Які існують підходи щодо визначення економічного потенціалу підприємства?

- а) структурний;
- б) доцільний;
- в) цільовий;
- г) ресурсний;
- д) науковий;
- е) відповіді а і г
- ж) відповіді а, в, г
- з) усі відповіді вірні.

3. Що не належить до ресурсного потенціалу ресторанного господарства?

- а) ринковий потенціал;
- б) фінансовий потенціал;
- в) кадровий потенціал;
- г) управлінський потенціал;
- д) відповіді б і г
- е) відповіді а, в.

ж) немає вірної відповіді.

4. Які засоби виробництва цілком споживається у виробничому процесі впродовж одного циклу, а їх вартість повністю переноситься на готову продукцію?

- а) нематеріальні;
- б) виробничі;
- в) основні;
- г) оборотні.

5. Основні засоби – це економічна форма...

- а) предметів праці;
  - б) засобів праці;
  - в) відповіді а і б;
  - г) немає вірної відповіді.
- б) Співвіднесіть:

Поняття	Характеристика
1. основні засоби	а) повністю бере участь у виробництві життєвих благ та переносить свою вартість на новостворений продукт частинами, залежно від ступеня зношуваності;
2. основний капітал	б) засоби виробництва, які використовуються або можуть бути використані у виробничому процесі та формують його матеріально-речову базу;
3. оборотні засоби	в) беруть участь у створенні споживчої вартості;
4. матеріальні ресурси	г) цілком споживаються у виробничому процесі впродовж одного циклу, а їх вартість повністю переноситься на готову продукцію.

7. Співвіднесіть:

Вид вартісної оцінки	Характеристика
1. відновна вартість	а) розраховується з урахуваннями вартості нововведених і вибулих впродовж року основних фондів і термінів їх введення в дію та вибуття;
2. залишкова вартість	б) незмінна впродовж усього терміну служби основних засобів;
3. первісна вартість	в) різниця між первісною та відновною вартістю і сумою їхнього зносу.
4. середньорічна вартість	г) визначається при переоцінці основних фондів.

8. Завдяки чого відображається вартість зносу основних фондів?

- а) морального зносу;
- б) амортизаційних відрахуваннях;
- в) фізичного зносу;
- г) відповіді а і в;
- д) немає вірної відповіді.

9. Що показує фондвіддача?

- а) вартість основних фондів у розрахунку на одного працівника;
- б) характеризує вартість середньорічних основних фондів, що припадають на гривню обсягу реалізованих послуг;
- в) обсяг послуг на гривню основних фондів;
- г) немає вірної відповіді.

10. Який коефіцієнт характеризує величину прибутків на гривню основних фондів?

- а) коефіцієнт оновлення;
- б) коефіцієнт придатності;
- в) інтегральний показник використання основних фондів
- г) коефіцієнт ефективності використання.

11. – це відшкодування нормального фізичного спрацювання конструктивних елементів засобів праці та максимально-можливого відновлення їх первісних техніко-експлуатаційних параметрів.

- а) капітальний ремонт;
- б) поточний ремонт;
- в) розширене виробництво;
- г) просте відтворення.

12. Що належить до узагальнюючих показників оцінки ефективності використання основних фондів?

- а) коефіцієнт ефективності використання основних фондів, коефіцієнт придатності;
- б) фондвіддача, фондоємкість, рівень рентабельності;
- в) коефіцієнт оновлення.

13. Співвіднесіть:

Показник	Характеристика
1. коефіцієнт придатності	а) характеризує вартість середньорічних основних фондів, що припадають на гривню обсягу реалізованих послуг;
2. коефіцієнт оновлення	б) показує частку залишкової вартості основних фондів у первісній;
3. фондоємкість	в) показує обсяг послуг на гривню основних фондів;
4. фондovіддача	г) питому вагу нових основних фондів, що надійшли впродовж року до їхньої загальної кількості.

14. Оборотні кошти покликані обслуговувати тільки сферу виробництва.

а) так;

б) ні.

15. Натуральним показником експлуатаційної програми є....

а) кількість категорій номерів;

б) кількість місце-днів;

в) виручка (дохід) від реалізації послуг з розміщення клієнтів;

г) кількість номерів, які пропонувалися для продажу.

ТЕМА 6. УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМИ РЕСУРСАМИ В ПІДПРИЄМСТВАХ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ТУРИЗМУ

1. _____ - головна продуктивна сила суспільства, що включає працездатну частину населення країни, яка володіє фізичними та інтелектуальними можливостями для виробництва матеріальних благ і послуг. До _____ належать громадяни як зайняті в економіці, так і не зайняті, але здатні трудитися.

а) кадри;

б) трудові ресурси;

в) економічно активне населення;

г) персонал

2. Співвіднести поняття та їх характеристики:

Поняття	Характеристика
1. персонал	а) організаційно оформлена група працівників, створена для реалізації

	комплексу виробничих цілей.
2. кадри	б) частина населення, яка забезпечує пропозицію робочої сили для виробництва товарів і послуг
3. трудовий колектив	в) сукупність працівників різних професійно-кваліфікаційних груп, зайнятих на підприємстві і вхідних у його обліковий склад
	г) сукупність фізичних осіб, які перебувають з підприємством, як юридичною особою, у відносинах, регульованих договором найму.

3. Співвіднести поняття та їх характеристики:

Поняття	Характеристика
1. професія	а) стабільний комплекс обов'язків і прав, правове встановлення, орієнтоване на одну людину, яка має здійснювати частину роботи організації
2. спеціальність	б) рівень розвитку спеціальних здібностей суб'єкта (працівника), що дозволяє йому виконувати трудові функції певного ступеня складності в певному професійному праці.
3. кваліфікація	в) вид занять в рамках однієї професії, що спирається на споріднений вид дисциплін
	г) вид трудової діяльності людини, яка володіє комплексом теоретичних знань і практичних навичок, набутих в результаті спеціальної підготовки п досвіду роботи.

4. До зовнішніх служб готельного підприємства можуть бути віднесені:

- а) служба громадського харчування, магазини та кіоски роздрібної торгівлі, сауни;
- б) інженерно-технічна служба, бухгалтерія, відділ кадрів;
- в) господарський відділ, бухгалтерія, плановий відділ, відділ кадрів, інженерно-технічна;
- г) служба прийому і розміщення, служба громадського харчування

5. До внутрішніх служб готельного підприємства можуть бути віднесені:

а) служба громадського харчування, магазини та кіоски роздрібної торгівлі, сауни;

б) інженерно-технічна служба, бухгалтерія, відділ кадрів;

в) господарський відділ, бухгалтерія, плановий відділ, відділ кадрів, інженерно-технічна;

г) служба прийому і розміщення, служба громадського харчування

6. _____ - це ступінь ефективності доцільної діяльності людей, що відображає здатність виробляти за одиницю робочого часу певний обсяг споживчих вартостей.

а) ефективність праці;

б) результативність праці;

в) продуктивність праці;

г) трудомісткість праці

7. Чим _____ трудомісткість виготовлення одиниці продукції, тим вища продуктивність праці.

а) вище;

б) нижче

в) пропорційніше

8. Показник, що показує, скільки туристів обслуговує один середньосписковий працівник туристського підприємства – це:

а) продуктивність праці у вартісній оцінці;

б) показник динаміки ефективності праці;

в) продуктивність праці в натуральному вираженні

9. Для проведення економічного аналізу формування та використання трудових ресурсів в готельному господарстві та туризмі можуть бути використані:

а) Податковий кодекс України ;

б) Трудовий кодекс України;

в) Форма № 3 бухгалтерської звітності;

г) бізнес-план підприємства

10. Співвіднести методи планування показників з праці та заробітної плати та їх характеристики:

Метод	Характеристика
1. Нормативний	а) За заданим алгоритмом здійснюється розрахунок фонду оплати праці і відрахувань до Пенсійного фонду, Фонд обов'язкового медичного страхування, Фонд соціального страхування, а також інші розрахунки;
2. Техніко-економічних розрахунків	б) Визначається залежність чисельності працівників від продуктивності праці, фондоозброєності та інших показників
3. Експертних оцінок	в) Розрахунок нормо-годин і норм виробітку для виробничого та обслуговуючого персоналу;
4. Математичного моделювання	г) На основі такого методу обґрунтовується зростання продуктивності праці з урахуванням фондоозброєності та інтенсивності праці та інші показники

11. Додаткова потреба в робочій силі виникає при:

- а) зміні форм організації виробництва туристського продукту;
- б) зміні обсягу виробництва;
- в) інтенсифікації галузі та науково-технічний прогрес в ній;
- г) зміні рівня продуктивності праці;
- д) правильні відповіді б,г;
- е) правильні відповіді а,в;
- ж) всі відповіді правильні

12. Керуючому готельного комплексу «Інтуризм» необхідно визначити вироблення працівників за останній місяць для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Відомо, що виручка від реалізації туристичного продукту склала в цьому місяці 158 тис.грн., а середньооблікова чисельність працівників – 15 чол.

- а) 10,5 тис.грн.;
- б) 2,4тис.грн.;
- в) 10,5 грн.;
- г) 2,4 тис.грн

13. _____ - процес вироблення заходів по оптимальному використанню трудових ресурсів з урахуванням їх кваліфікації та раціонального відтворення.

- а) бізнес-план;
- б) план по праці і заробітній платі;
- в) планування чисельності та складу працівників;
- г) планування показників по праці і заробітній платі

14. _____ - це ємний і структурований по розділах директивний документ, що розробляється не менше ніж на один рік і формує умови цілеспрямованого підбору кадрів, їх включення у виробничий і торговельний процес, організацію трудових відносин на взаємовигідних умовах.

- а) бізнес-план;
- б) план по праці і заробітній платі;
- в) планування чисельності та складу працівників;
- г) планування показників по праці і заробітній платі

15. Порівняння професійної структури працівників підприємства за тривалий період (ряд років), виявлення створених тенденцій і розповсюдження їх на майбутній період – це:

- а) метод розрахунку перспективної структури працівників за професійними групами;
- б) метод розрахунку матриці переходів;
- в) метод екстраполяції

ТЕМА 7. УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ В ПІДПРИЄМСТВАХ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ТУРИЗМУ

1. У ході виробничо-обслуговуючого процесу туристичних фірм не виникають фінансові відносини:

- а) турагента з турагентом
- б) туроператора з туроператором
- в) туристичної фірми з бюджетом
- г) немає вірної відповіді

2. Твердження вірне? «Для великих готельних комплексів найбільш характерне відокремлення спеціальної служби фінансового директора, що, як правило, включає бухгалтерію і фінансовий відділ.»

а) так

б) ні

3. Фінанси готельного комплексу виконують такі функції:

а) формування, підтримання оптимальної структури і нарощування потенціалу готельного комплексу в наданні готельних послуг;

б) забезпечення поточної діяльності готельного комплексу;

в) забезпечення участі готельного комплексу в здійсненні соціальної політики

г) усі відповіді вірні

4. Організація діяльності туристського підприємства неможлива без участі

а) готелю

б) комерційного банку

в) аудиторських фірм

г) немає вірної відповіді

5. Який рахунок для туристичної фірми найважливіший?

а) депозитний

б) благодійний

в) поточний

г) карт-рахунок

6. Твердження вірне? «Головний обов'язок фінансиста у туристичній галузі - приймати рішення в умовах нестабільності і невизначеності, оцінювати ступінь ризику, ризикувати і сприймати нове в швидкоплинній зовнішньому середовищі.»

а) так

б) ні

7. Основне джерело поповнення власних фінансових ресурсів туристичного або готельного підприємства це

- а) інвестиції
- б) прибуток
- в) кредити
- г) немає вірної відповіді

8. Всі фінансові потоки поділяються на

- а) позитивні й негативні
- б) доцільні та недоцільні
- в) вхідні і вихідні
- г) короткострокові, середньострокові, довгострокові

9. Потік коштів власникам готельного комплексу включає

- а) виплата дивідендів
- б) цільові відрахування готельного комплексу
- в) грошові кошти, що витрачаються на викуп цінних паперів у власників

готельного комплексу

- г) усі відповіді вірні
- д) відповіді А і Б
- е) відповіді Б і В

10. Гвозденко поділяє фінансові потоки в туризмі на такі:

а) фінансові потоки, зумовлені продажем туристичних продуктів, фінансові потоки, пов'язані з функціонуванням грошових фондів туристичної фірми

- б) інвестиційні фінансові потоки, кредитні фінансові потоки
- в) фінансові потоки між суб'єктами туристичної діяльності
- г) немає вірної відповіді
- д) усі відповіді вірні

11. Відносний показник, що порівнює отриманий ефект із витратами або ресурсами, використаними для досягнення цього ефекту – це

- а) економічна ефективність

б) рентабельність

в) коефіцієнт сталості економічного зростання

г) немає вірної відповіді

1. Коефіцієнт, що показує кількість основного капіталу, що припадає на одиницю чистого прибутку – це

а) коефіцієнт періоду окупності основного капіталу

б) коефіцієнт фінансової залежності

в) коефіцієнт сталості економічного зростання

г) немає вірної відповіді

13. Коефіцієнт, що показує обсяг доходу від реалізації, що припадає на одиницю основного капіталу - це

а) рентабельність діяльності комплексу

б) Коефіцієнт місткості основного капіталу

в) Коефіцієнт періоду окупності основного капіталу

г) немає вірної відповіді

14. Співвіднесіть

Вид фінансових ресурсів	Характеристика
1. Власні фінансові ресурси	а) це кошти інших підприємств, які тимчасово перебувають в обороті в зв'язку з існуючою системою розрахунків
2. Позикові фінансові ресурси	б) короткострокові і довгострокові кредити банків, позики.
3. Залучені фінансові ресурси	в) це базова і основна частина всіх фінансових ресурсів підприємства, яка утворюється і знаходиться в їх розпорядженні. Ця частина називається статутним фондом. Основним джерелом його поповнення є прибуток

15. Співвіднесіть

Вид фінансового потоку	Приклад
1. Вхідні	а) дохід, що одержується за цінними паперами
	б) погашення кредиторської заборгованості по придбаних ТМР і послугах
2. Вихідні	в) податки
	г) грошові кошти, одержані у вигляді різного роду штрафів

д) субсидії

ТЕМА 8. ЦІНА ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ ТА ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ОКРЕМІ ВИДИ ГОТЕЛЬНИХ І ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

1. Ціна визначає грошові витрати, які має понести покупець, щоб придбати певне благо й мати змогу користуватися еквівалентно визначеними вигодами та користю.

а) так;

б) ні.

2. Співвіднесіть:

Вид	Характеристика
1. комісійні	а) повсюдно відома форма додаткової (факультативної) оплати за обслуговування клієнта (гостя);
2. «booking»	б) абсолютно обов'язкова ціна (наприклад, за послуги перевезення пасажирським транспортом, в основному громадським);
3. тариф	в) ціна за діяльність, яка проведена для туриста, наприклад, туристичним посередником;
4. «tips»	г) грошова квота, яку беруть, наприклад, за завчасне замовлення туристичного заходу в туристичній агенції.

3. Розставити в правильній послідовності етапи розробки цінової політики:

Етап розробки цінової політики	№ п/п
а) розрахунок рекламних ринкових цін;	
б) аналіз факторів, що впливають на цінову політику підприємства;	
в) визначення методів і прийомів тактичного регулювання ринкових цін;	
г) визначення цілей ціноутворення;	
д) визначення моделей формування вихідних ринкових цін;	
е) вибір цінової стратегії для окремих видів туристичних послуг.	

4. Що не є метою ціноутворення?

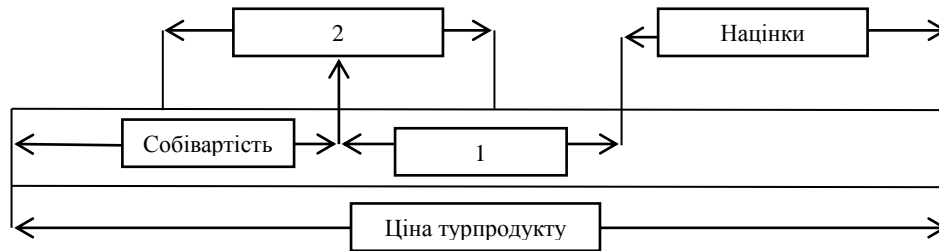
а) забезпечення економічного виживання підприємства;

б) збільшення частки ринку;

в) завоювання лідерства на ринку;

г) максимізація поточного прибутку;

- д) відповіді б і в;
 е) немає вірної відповіді.
 5. Доповніть рисунок :

- а) знижки;
 б) прибуток.
 6. Співвіднесіть:

Вид витрат	Характеристика
1.прямі витрати	а)витрати, абсолютна величина яких зі збільшенням (зменшенням) випуску продукції чи надання послуг істотно не змінюється;
2.постійні витрати	б) витрати, які пов'язані з реалізацією конкретного продукту, які можуть бути розраховані безпосередньо, виходячи з обсягу наданих послуг;
3.непрямі витрати	в)це ті види витрат, абсолютна величина яких зростає зі збільшенням обсягу випуску продукції і зменшується з його зниженням;
4.змінні витрати	г)витрати, які як правило, пов'язані з виробництвом декількох видів продукції.

7. Туристичні оператори найчастіше нараховують комісійні у формі встановлення надбавки на туристичний продукт, для отримання більшого прибутку?

- а) так;
 б) ні.

8. Навіщо до вартості пакета туристичних послуг повинен бути включений нормативний дохід тур фірми?

- а) для скороченню непродуктивних витрат;
 б) для механізації й автоматизації виробничих процесів;
 в) для покриття її власних витрат і формування необхідного прибутку;
 г) для продажу своїх пакетів за цінами, нижчими від їхньої вартості;

д) немає вірної відповіді.

9. Якщо ціни на продукцію (послуги) неконкурентоспроможні, то необхідно ...

а) знаходити можливість зниження закупівельних цін на сировину та товари

б) оптимізувати витрати виробництва та обігу;

в) зменшити норму цільового прибутку;

г) відповіді а і б;

д) усі відповіді вірні;

е) немає вірної відповіді.

10. Предметом цінової політики у підприємствах ресторанного господарства виступає не ціна товару в цілому, а лише один з її елементів -

_____.

а) комісійні;

б) націнка;

в) прибуток;

г) знижка.

11. В основу якого підходу покладено калькулювання собівартості окремих блюд при обліку в ресторанному господарстві?

а) торгівельний підхід;

б) виробничий підхід;

в) торговельно-виробничий підхід;

г) методичний підхід.

12. Яка формула використовується при визначенні середньої вартості однієї доби розміщення в готельному бізнесі?

а) формула Хаббарта;

б) формула Поцеха;

в) формула Котлера;

г) формула Альткорна.

13. Середня вартість однієї доби розміщення необхідна для ...

- а) встановлення ціни на готельні номери;
- б) визначення середньої вартості однієї доби розміщення;
- в) диференціації готельних тарифів по категоріям номерів готелю;
- г) немає вірної відповіді.

14. Що не входить до складу готельного тарифу?

- а) харчування;
- б) трансфер;
- в) послуги міні- бару;
- г) послуги сауни.

15. Співвіднесіть:

Цінова стратегія	Характеристика
1. стратегія «проникнення на ринок»	а) полягає в установленні цін у поєднанні з усіма можливими знижками й надбавками до середнього рівня для різних ринків та їхніх сегментів;
2. стратегія диференційованих цін	б) передбачає стартовий продаж нової послуги за найвищою ціною;
3. стратегія «зняття вершків»	в) передбачає встановлення надмірно високої ціни, зорієнтованої на окрему категорію споживачів;
4. стратегія «престижних цін»	г) ґрунтується на встановленні низького рівня цін з метою залучення значної кількості споживачів.

ТЕМА 9. УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ТУРИЗМУ

1. Співвіднести поняття та їх характеристики:

Поняття	Характеристика
1. Дохід	а) загальний дохід (виручка) від реалізації послуг без вирахування наданих знижок, повернення проданих товарів (ПДВ, АЗ, тощо);
2. Валовий дохід	б) дохід (виручка) від реалізації послуг за відрахуванням податків, зборів, знижок, тощо;
3. Чистий дохід	в) показник ефективності виробництва, що характеризує рівень віддачі витрат і ступінь використання ресурсів;
	г) грошові кошти або інші активи, отримані в результаті будь-якої діяльності

2. Може бути визнано доходом підприємств готельного господарства та туризму:

- а) сума попередньої оплати товарів, послуг, продукції;
- б) сума надходжень за договорами комісії, агентськими та іншими договорами;
- в) курсова різниця;
- г) сума ПДВ, акцизів, інших податків, що підлягають перерахуванню до бюджету та позабюджетних фондів

3. Отримано аванс від організації-замовника за туристичні послуги (путівки), які ще не надані замовнику. Сума авансу враховується туристичній компанії як:

- а) дохід;
- б) чистий дохід;
- в) валовий дохід;
- г) кредиторська заборгованість;
- д) дебіторська заборгованість

4. Що є доходом туристичних підприємств від операційної діяльності?

- а) надання турпослуг;
- б) дохід від участі в капіталі;
- в) дохід від реалізації фінансових інвестицій;
- г) всі відповіді вірні;
- д) всі відповіді невірні

5. _____ - це доходи, отримані у вигляді доходів від участі в капіталі та інших фінансових доходів.

- а) доходи від операційної діяльності;
- б) доходи від фінансових операцій;
- в) доходи від іншої звичайної діяльності;
- г) доходи від надзвичайних подій

6. Що є джерелом доходу підприємств готельного господарства та туризму?

- а) основна виробничо-господарська діяльність;
- б) унікальність туристичного продукту або монопольне становище туристського підприємства з випуску того або іншого продукту;
- в) інноваційна діяльність туристського підприємства;
- г) всі відповіді вірні;
- д) всі відповіді невірні.

7. Що належить до інтенсивних факторів підприємств готельного господарства та туризму?

- а) підвищення кваліфікації працівників;
- б) зміна тривалості робочого дня;
- в) вартість основних фондів;
- г) всі відповіді вірні

8. Що належить до екстенсивних факторів підприємств готельного господарства та туризму?

- а) норма амортизаційних відрахувань;
- б) впровадження прогресивних технологій;
- в) компетентність керівництва;
- г) всі відповіді вірні

9. Всі джерела даних для проведення аналізу поділяються на:

- а) внутрішні, зовнішні;
- б) виробничі, поза виробничі;
- в) нормативно-планові; облікові; поза облікові;
- г) статистичні, оперативні, облікові

10. Відновити порядок аналізу доходів підприємств готельного господарства та туризму:

№ етапу	Характеристика
	Виявлення чинників, які вплинули на виконання плану за валовим доходом і кількісний вимір цих факторів.
	Розробка пропозицій щодо збільшення валового доходу в майбутньому періоді.
	Оцінка виконання плану валового доходу за поточний рік
	Оцінка рівня валового доходу в динаміці

11. Співвіднести метод планування доходів з його характеристикою:

Назва методу	Характеристика
1. Метод прямого рахунку	а) прибуток обчислюється як різниця між виручкою від реалізації продукції у відповідних цінах за вирахуванням ПДВ і акцизів і повної її собівартістю;
2. Аналітичний метод	б) містить елементи двох методів;
3. Метод суміщеного розрахунку	в) прибуток розраховується не за кожним видом продукції, що випускається в планованому році продукції, а по всій порівнянній продукції в цілому

12. Відновити порядок проведення аналітичного методу планування прибутку:

№ етапу	Характеристика
	обчислення обсягу товарної продукції в планованому періоді за собівартістю звітного року і визначення прибутку на товарну продукцію виходячи з базової рентабельності;
	облік впливу на плановий прибуток різних факторів: зниження собівартості порівнянної продукції, підвищення її якості та сортності, зміна асортименту, цін і т.д.;
	визначення базової рентабельності як частки від розподілу очікуваного прибутку за звітний рік на повну собівартість порівнянної товарної продукції за той же період

13. До позаоблікових джерел інформації аналізу доходів підприємств готельного господарства та туризму відносять:

- а) договори, угоди, рішення арбітражу і судових органів, рекламації;
- б) публікації, звіти за результатами науково-дослідної роботи;
- в) закони держави, укази президента, постанови уряду, накази вищестоящих органів управління;

14. Чинники пов'язані в основному з комерційною, природоохоронною та іншими аналогічними видами діяльності підприємства відносять до:

- а) зовнішніх;
- б) виробничих;
- в) інтенсивних;
- г) позавибірничих

15. Чи є вірним твердження: «Будь-який дохід фірми збільшує її капітал»?

- а) твердження вірне;

б) твердження помилкове

ТЕМА 10. УПРАВЛІННЯ ПОТОЧНИМИ ВИТРАТАМИ ТА СОБІВАРТІСТЮ ПОСЛУГ В ПІДПРИЄМСТВАХ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ

1. Грошова форма витрат на формування та збут туристичного продукту чи послуги – це

- а) собівартість
- б) постійні витрати
- в) змінні витрати
- г) витрати на одиницю продукції

2. Що включається до вартості туристичного продукту?

- а) проїзд
- б) проживання та харчування
- в) екскурсійне обслуговування
- г) відповіді а, б і в
- д) відповіді а і б
- е) відповіді а і в

3. Твердження вірне? «Ціни одиничних замовлень на туристичні подорожі калькуються за системою задоволення попиту відповідно до замовлення туриста з урахуванням усіх параметрів якості, термінів виконання та особливостей замовлення»

- а) так
- б) ні

4. При визначенні тарифів на готельні послуги враховують

- а) собівартість номерів і готельних послуг в цілому;
- б) інвестиції, що надійшли або планується їхнє надходження;
- в) ситуацію і тенденції на основних цільових ринках;
- г) норми прибутку і повернення витрат на вкладений капітал;
- д) немає вірної відповіді

е) усі відповіді вірні

5. Що включається до готельного тарифу?

а) вартість розміщення

б) харчування

в) послуги міні-бару

г) усі відповіді вірні

д) немає вірної відповіді

6. Твердження вірне? «Якщо готель надає один вид послуг - лише номер, витрати готелю визначають на одиницю цих послуг, їх на прямі та загальні не поділяють»

а) так

б) ні

7. Витрати на оплату праці персоналу з відрахуваннями на соціальні заходи, амортизаційні відрахування на основні засоби готельного підприємства господарства, комунальні витрати – це

а) експлуатаційна собівартість

б) адміністративні витрати

в) витрати на збут

г) господарські витрати

8. До витрат, що фінансуються за рахунок чистого прибутку у торговельних підприємствах не відноситься:

а) оплата палива, енергії, води понад встановлені ліміти

б) витрати на оренду

в) знос МШП

г) дивіденди власникам підприємства

д) відповіді Б і В

е) відповіді А і Б

є) відповіді В і Г

9. Твердження вірне? «Планування витрат здійснюється зверху вниз, починаючи з місць витрат і центрів відповідальності.»

а) так

б) ні

10. Не підлягають плануванню

а) втрати від участі в капіталі

б) надзвичайні витрати

в) витрати на збут

г) немає вірної відповіді

д) відповіді а і б

е) відповіді б і в

11. При здійсненні внутрішнього контролю за витратами підприємства головний бухгалтер застосовує:

а) зустрічну перевірку

б) нормативну перевірку

г) арифметичну перевірку

д) усі відповіді вірні

е) відповіді А і Б

є) відповіді Б і Г

12. Співвіднесіть:

Поняття	Характеристика
1. Загальні витрати	а) обчислюються як середні, якщо продукція виробляється постійно або серіями
2. Змінні витрати	б) це витрати на весь обсяг продукції за певний період. Їх величина залежить від тривалості періоду і кількості виготовленої продукції
3. Постійні витрати	в) це витрати, загальна сума яких за певний час залежить від обсягу виготовленої продукції
4. Витрати на одиницю продукції	г) витрати, що не залежать від кількості виготовленої продукції, є незмінними впродовж певних періодів часу

13. Співвіднесіть

Тип витрат	Приклади
1. Витрати виробництва	а) заробітна плата працівників кухні, витрати на паливо, пару, електроенергію для виробничих потреб, амортизація основних фондів, зношення спецодягу та малоцінних предметів

2. Витрати обігу	б) заробітна плата працівників, які зайняті безпосередньо процесом обслуговування, зношення столової білизни та інвентаря
3. Витрати організації споживання	в) заробітна плата працівників, які здійснюють відпуск продукції, витрати на транспортування та зберігання товарів, що не піддаються кулінарній обробці, витрати на утримання торговельних приміщень, спрацювання торговельного обладнання й інвентаря

14. Вкажіть порядок

Номер етапу	Етап
	ролекування організаційно-економічного механізму управління витратами підприємства
	формування планових і нормативних показників, їх доведення до виконавців
	економічне стимулювання та санкції за результатами управління витратами
	оцінка взаємозв'язку цілей діяльності підприємства і необхідних для цього витрат
	облік, розподіл та поточний контроль витрат, аналіз та внутрішній аудит витрат
	аналіз зовнішнього середовища

15. Співвіднесіть

Тип факторів	Приклади
1. Фактори зовнішнього середовища	а) стан ринків виробництва
	б) обсяг товарообороту підприємства
2. Фактори внутрішнього середовища	в) асортиментна структура товарообороту
	г) механізм державного регулювання торгово-господарської діяльності

ТЕМА 11. УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ І РЕНТАБЕЛЬНІСТЮ В ПІДПРИЄМСТВАХ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ТУРИЗМУ

1. Для оцінки прибутку як фінансового результату діяльності доход зіставляється з витратами?

а) так;

б) ні.

2. Якщо доход дорівнює витратам, то це...

а) прибуток;

б) беззбитковість;

в) збиток.

3. В чому полягає економічна сутність прибутку?

а) прибуток забезпечує формування доходної частини бюджету підприємства;

б) прибуток узагальнює результати господарсько-фінансової діяльності і є вимірником ефективності використання усіх видів ресурсів

в) прибуток створює привабливість і надійність для внутрішніх і зовнішніх інвесторів

г) усі відповіді вірні.

4. Співвіднесіть:

Поняття	Характеристика
1. мікроінтерес до прибутку	а) держава і регіон зацікавлені в тому, щоб підприємства одержували прибуток, оскільки частина його через податки та обов'язкові платежі надходить до відповідних бюджетів;
2. прибуток (збиток) від операційної діяльності	б) прибуток (збиток) до оподаткування;
3. макроінтерес до прибутку	в) частиною доходу, що залишається підприємству після відшкодування витрат і сплати податків та обов'язкових зборів;
4. загальна сума прибутку (збитку) від операційної та фінансової діяльності	г) виявляється в зацікавленості самого підприємства, його власників, кредиторів і працівників в одержанні такої величини прибутку, яка забезпечить умови для самофінансування підприємства, стимулювання праці та винагороди власників капіталу;
	д) являє собою різницю між чистим доходом від усіх видів операційної діяльності і сумою витрат, пов'язаних з цією діяльністю.

5. Номінальний прибуток – це...

а) прибуток, виражений у порівнянних цінах:

б) та сума, що залишається в розпорядженні підприємства після сплати податку на прибуток:

в) фактично отримана сума прибутку, тобто прибуток, виражений у діючих цінах:

г) немає вірної відповіді.

6. За якою формулою визначається реальний прибуток?

а) $\Pi_p = \frac{I_{\text{інф}}}{\Pi_{\text{ном}}}$;

б) $\Pi_p = \frac{\Pi_{\text{ном}}}{I_{\text{інф}}}$;

в) $\Pi_p = \Pi_{\text{ном}} * I_{\text{інф}}$;

г) $\Pi_p = \frac{\Pi_{\text{ном}}}{100}$

7. Що не можна допускати у випадку збитковості?

а) щоб сума змінних витрат перевищувала дохід від усіх видів діяльності;

б) щоб сума постійних витрат перевищувала дохід від усіх видів діяльності;

в) щоб сума валових витрат перевищувала дохід від усіх видів діяльності;

г) немає вірної відповіді.

8. Співвіднесіть:

Поняття	Характеристика
1. мінімальним прибутком	а) величина чистого прибутку, яка дорівнює середній відсотковій ставці за поточний період на депозитні внески в банках;
2. цільовий прибуток	б) визначається доцільністю нарощування обсягів реалізації туристичних послуг при мінімізації витрат;
3. максимальний прибуток	в) сума чистого прибутку, яка відповідає можливостям підприємства одержувати обсяг прибутку, що відповідає потребам підприємства в забезпеченні економічного та соціального розвитку;
	г) прибуток, виражений у діючих цінах.

9. За нормальних умов цільовий прибуток повинен...

а) перевищувати максимальний;

б) бути менше максимального;

в) бути менше мінімального;

г) перевищувати мінімальний.

10. Що характеризує рентабельність?

а) скільки прибутку припадає на одиницю виручки (доходу) на одиницю витрат підприємства;

б) скільки прибутку припадає на одиницю виручки (доходу) від реалізації тур послуг;

в) являє собою частку прибутку в середній ціні турпродукту (послуги)

г) відповіді а і б;

д) відповіді б і в;

е) усі відповіді вірні

11. Що відноситься до перманентного капіталу?

а) капітал, що знаходиться в довгостроковому розпорядженні підприємства;

б) сума власного оборотного капіталу;

в) сумі всіх джерел власного капіталу;

г) сума всіх довгострокових кредитів на певну дату.

12. Розставити в правильній послідовності етапи аналізу формування та використання прибутку:

Етапи аналізу формування та використання прибутку:	№ п/п
а) аналіз рентабельності діяльності підприємства;	
б) аналіз рівня середньореалізаційних цін;	
в) аналіз фінансових результатів від інших видів діяльності;	
г) аналіз складу і динаміки балансового прибутку	
д) аналіз розподілу і використання прибутку;	
е) аналіз фінансових результатів від звичайних видів діяльності.	

13. Доповніть рисунок 1:

Рис.1. Схема факторного аналізу прибутку

- а) операційні фінансові результати;
- б) прибуток від звичайних видів діяльності;
- в) внереалізованні фінансові результати.

14. Від яких факторів залежить прибуток від продажу продукції в цілому по підприємству?

- а) обсягу продажів продукції;
- б) структури продукції;
- в) собівартості продукції;
- г) рівня середньореалізаційних цін;
- д) відповіді а і г;
- е) відповіді б і в;
- ж) усі відповіді вірні

15. За якою формулою розраховується зміна суми прибутку за рахунок середніх цін реалізації?

$$а) \Delta П_{ц} = П_{усл2} - П_{усл1};$$

$$б) \Delta П_{ц} = П_{усл3} - П_{усл2};$$

$$в) \Delta П_{ц} = П_{усл1} - П_{п};$$

$$г) \Delta П_{ц} = П_{ф} - П_{усл3}.$$

ТЕМА 12. УПРАВЛІННЯ ПОДАТКОВОЮ ПОЛІТИКОЮ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ

1. Співвіднести поняття та їх характеристику:

Поняття	Характеристика
1. Податок за землю	а) справляється суб'єктами підприємництва з туристів в розмірі від 0.5 до 1% від вартості (без ПДВ) всього періоду проживання (ночівлі) приїжджого туриста;
2. Плата за торговий патент на деякі види підприємницької діяльності	б) охоплює такі види платежів: - обов'язкове соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності й витратами, зумовленими народженням і похованням; - обов'язкове соціальне страхування на випадок безробіття; - обов'язкове соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, що спричинили втрату працездатності;
3. Туристичний збір	в) непрямий податок, який входить в ціну товару, послуги та сплачується покупцем, але до бюджету його перераховує продавець;
4. Податок на додану вартість	г) податок на земельні ділянки, будівлі, споруди, житлові та нежитлові приміщення, відокремлені водні об'єкти, ліси;
5. Збір на обов'язкове соціальне страхування	д) державне свідоцтво, яке засвідчує право суб'єкта підприємницької діяльності чи його структурного (відокремленого) підрозділу займатися підприємницькою діяльністю в таких сферах;
6. Податок на прибуток підприємства	е) податок (обов'язковий платіж), що справляється з юридичних і фізичних осіб за використання земельних ділянок;
	ж) прямий податок, сплачуваний підприємствами з прибутку, одержаного від реалізації продукції (робіт, послуг), основних фондів та ін..

2. _____ - це сума податку, яку суб'єкт ведення господарської діяльності нараховує на вартість, що додається до товару або послуги.

- а) податковий кредит;
- б) основна сума податку;
- в) податкове зобов'язання;
- г) додана вартість

3. Базова ставка податку на прибуток за 2015 рік в Україні склала:

- а) 10%;
- б) 18%;
- в) 20 %;
- г) 12%;
- д) всі варіанти невірні

4. Співвіднести принципи розробки податкової політики туристичного підприємства та їх сутність:

Принцип	Характеристика
1. Дотримання чинного податкового законодавства	а) цілеспрямований вплив на різні елементи бази оподаткування в розрізі джерел сплати окремих податків, широке використання встановленої системи прямих і непрямих податкових пільг;
2. Співвіднесення завдань мінімізації податкових платежів з цілями загальної політики управління чистим грошовим потоком підприємства	б) розроблена підприємством податкова політика, а в окремих випадках і види господарських операцій, пов'язаних із здійсненням операційної діяльності, повинні оперативного коригуватися з урахуванням появи нових видів податків, зміни ставок оподаткування, скасування або надання податкових пільг;
3. Пошук і використання найбільш ефективних господарських рішень, що забезпечують мінімізацію бази оподаткування в процесі операційної діяльності	в) виключення можливостей ухилення від податків, які повинні бути сплачені відповідно до реальними фінансовими результатами операційної діяльності підприємства. Жодна з протизаконних форм ухилення від сплати податків (приховування реальних доходів або прибутку, підтасування бухгалтерської звітності, затримка податкових платежів тощо) не може бути використана підприємством, яке дбає про свою ділову репутацію;
4. Оперативний облік змін у діючій податковій системі	г) в основу такого планування повинні бути покладені цільова сума операційного прибутку підприємства, плановані обсяги операційних доходів і витрат та інші показники розвитку операційної діяльності підприємства в майбутньому

	періоді;
5. Планове визначення сум майбутніх податкових платежів	д) мінімізація податкових платежів завжди повинна бути спрямована на зростання суми чистого грошового потоку підприємства, тобто співвідноситися з цілями його формування.

5. Відновіть порядок формування податкової політики на туристичному підприємстві:

№ етапу	Характеристика
	Визначення методичних принципів податкового планування на підприємстві;
	Облік непрямих податкових пільг у формуванні податкової політики підприємства;
	Облік регіональних особливостей формування податкової політики підприємства;
	Оцінка ефективності розробленої податкової політики підприємства;
	Виявлення напрямків операційної діяльності підприємства, що дозволяють мінімізувати податкові платежі за рахунок різних ставок оподаткування;
	Виявлення можливостей зменшення бази оподаткування операційної діяльності підприємства за рахунок використання прямих податкових пільг

6. _____ - тимчасове звільнення від сплати податків чи скорочення їх розміру.

- а) напівфінансові пільги;
- б) фінансові пільги;
- в) податкові пільги

7. _____ - уряд виступає гарантом позик, підтримує курс обміну валют і розробляє систему знижок; відрахування із суспільних фондів значно скорочені й практично дорівнюють нулю.

- а) напівфінансові пільги;
- б) фінансові пільги;
- в) податкові пільги

8. _____ - знижки й позики під низький відсоток (уряд стимулює приплив інвестицій за рахунок власних коштів).

- а) напівфінансові пільги;
- б) фінансові пільги;

в) податкові пільги

9. _____ - це заходи з поточної оптимізації оподаткування, складання типових схем господарських операцій і реалізації угод.

а) стратегічне податкове планування;

б) поточне податкове планування;

в) поточний податковий контроль;

10. _____ - складання прогнозів податкових зобов'язань підприємства, а також схем реалізації заходів щодо зниження податкового навантаження на підприємство.

а) стратегічне податкове планування;

б) поточне податкове планування;

в) поточний податковий контроль;

11. Що може бути податковими ризиками туристичного підприємства:

а) ризики посилення податкового тягаря;

б) ризики фінансової неспроможності;

в) ризики кримінального переслідування;

г) ризик кредиторської заборгованості;

д) правильні відповіді а,г;

є) правильні відповіді а,в;

ж) правильні відповіді б,г;

з) всі варіанти вірні;

і) всі варіанти невірні

12. Управління прибутком і чистим грошовим потоком підприємства, що полягає у виборі найбільш ефективного варіанту сплати податків при альтернативних напрямках операційної діяльності та пов'язаних з нею господарських операцій – це:

а) податкові пільги;

б) планування податкової політики;

в) податкові політика;

г) аналіз податкових платежів;

д) схема податкової політики

13. _____ - оптимальна структура організації господарської діяльності господарюючого суб'єкта, вироблену з урахуванням відповідних вимог законодавства в якості варіанту оптимізації оподаткування згідно поставленим цілям.

а) податкові пільги;

б) планування податкової політики;

в) податкові політика;

г) аналіз податкових платежів;

д) схема податкової політики

14. Податкове планування може базуватися на:

а) використанні спеціально розроблених схем, оптимізації податкових платежів;

б) використанні податкових пільг;

в) використанні податкових лазівок;

г) правильні відповіді а,в;

д) правильні відповіді б,в;

є) всі варіанти вірні;

ж) всі варіанти невірні

15. Відновіть послідовність етапів податкової політики туристичного підприємства:

№ етапу	Характеристика
	створення схеми податкової політики;
	визначення основних інструментів, які може використовувати організація;
	визначення головних принципів;
	здійснення фінансово-господарської діяльності відповідно до розробленої схеми;
	аналіз проблем і постановка задач

ТЕМА 13. УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ТА БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ

1. Інвестиції – це:

а) всі види активів (коштів), що вкладаються в господарчу діяльність з метою отримання доходу

б) активи що вкладаються в господарчу діяльність без мети отримання доходу

в) не має вірної відповіді

2. За характером участі в інвестуванні виділяються:

а) реальні та фінансові

б) прями та непрямі

в) приватні, державні та спільні

г) немає вірної відповіді

3. Твердження вірне? «Всі суб'єкти інвестиційної діяльності незалежно від форм власності та господарювання мають рівні права в частині здійснення цієї діяльності.»

а) так

б) ні

4. Всі суб'єкти _____ визначають цілі, напрямки, види та обсяги інвестицій

а) самостійно

б) за рекомендацією держави

5. До об'єктів інвестиційної діяльності відносять

а) цінні папери

б) цільові грошові внески

в) науково-технічна продукція

г) усі відповіді вірні

6. Твердження вірне? «Суб'єкти інвестиційної діяльності не можуть об'єднувати кошти для здійснення спільного інвестування.»

а) так

б) ні

7. Основний показник, який характеризує ефективність інвестицій у вигляді грошових доходів, які повертаються інвестору - це

а) загальний обсяг реального інвестування

б) ліквідність інвестицій

в) грошовий потік

г) немає вірної відповіді

8. Придбання патентів і "ноу-хау" здійснюється на основі _____

а) ліцензійних угод

б) договорів

в) довіреностей

г) немає вірної відповіді

9. Розробка нової науково-технічної продукції сторонніми організаціями на замовлення підприємства – це

а) Cash flow

б) інжиніринг

в) немає вірної відповіді

10. В міжнародній практиці прийняті певні вимоги, яким має відповідати конкретний бізнес-план, і зокрема, є ряд обов'язкових розділів, присвячених конкретним аспектам інвестиційного проекту.

а) так

б) ні

11. Зазвичай, обсяг бізнес-плану залежить від обсягу інвестицій, проте на практиці вважається оптимальним обсяг в межах _____ сторінок

а) 70-80

б) не більше 100

в) 20-30

г) 40-50

12. Співвіднесіть

Форма інвестиційних ресурсів	Характеристика
1.Грошова форма	а) підприємством у вигляді різноманітних фінансових інструментів, які вносяться до його статутного фонду. Такими фінансовими інструментами можуть бути акції, облігації, депозитні рахунки і сертифікати банків тощо.
2.Фінансова форма	б) До цього виду інвестованого капіталу відносять права користування окремими природними ресурсами, патентні права на використання винаходів, "ноу-хау", права на промислові зразки й моделі, товарні знаки, комп'ютерні програми та інші нематеріальні види майнових цінностей.
3.Матеріальна форма	в) Універсальність цього виду інвестиційних ресурсів полягає в тому, що вони можуть бути трансформовані в будь-яку іншу форму активів, необхідних підприємству для здійснення інвестиційної діяльності
4.Нематеріальна форма	г) залучаються підприємством у вигляді різноманітних капітальних активів (машин, обладнання, приміщень), сировини, матеріалів, напівфабрикатів і т. п.

13. Співвіднесіть

Розділ бізнес-плану	Зміст
1. Обсяг і структура виробництва продукції	а) – ціни на продукцію – цінова політика – канали збуту – реклама – прогнозування нової продукції
2. Аналіз ринку	б) – загальний обсяг інвестицій – структура джерел фінансування проекту – план доходів та витрат – план грошових надходжень та виплат – очікуваний баланс – точка беззбитковості
3. Стратегія маркетингу	в) – загальні обсяги виробництва – прогнозовані річні обсяги виробництва – структура виробництва – вплив на навколишнє середовище
4. Додатки	г) – копії контрактів – копії ліцензій та патентів – копії документів, з яких взяті вихідні дані – прейскуранти та калькуляція витрат
5. Фінансовий план	д) – потенційні споживачі продукції – потенційні конкуренти – розмір ринку та його зростання

– оціночна частка ринку

14. Співвіднести

Принцип розробки бізнес-плану	Характеристика
1. Багатоваріантність	а) означає необхідність побудови інвестиційних планів на основі економічних і фінансових розрахунків, які базувалися б на правильно обраних елементах системи планування, достатньо точних початкових даних і прогресивних нормах і нормативах;
2. Науковість	б) обумовлює потребу проектування всіх елементів системи інвестиційного планування у тісній єдності та взаємообумовленості
3. Збалансованість	в) припускає необхідність оперативного внесення відповідних коригувань у плани інвестиційної діяльності підприємства, зумовлені змінами, що відбулися в мікро- та макросередовищі
4. Системність	г) відображає потребу отримання системи тісно взаємопов'язаних і узгоджених бізнес-планів, які реалізуються одночасно на певному підприємстві
5. Швидке (гнучке) реагування	д) відображає потребу в отриманні не одного, а сукупності альтернативних варіантів бізнес-планів інвестиційного проекту

15. Визначити послідовність

Номер етапу	Етап
	На цьому етапі підприємство здійснює збір та аналіз інформації про продукцію (послуги), визначає основні напрями та тенденції розвитку галузі, формулює бізнес-ідею (концепцію розвитку виробництва) та здійснює її попередню техніко-економічну оцінку.
	На цьому етапі відбувається формування потрібних для реалізації бізнес-плану практичних завдань, їх логічної послідовності та графіка виконання; визначення необхідних ресурсів для виконання кожного завдання; розроблення кошторису реалізації та потоків ресурсів, що забезпечують фінансування протягом усього часу реалізації бізнес-плану; здійснення практичних завдань, контроль показників його реалізації та коригування, за необхідності, завдань і розрахунків, зроблених під час складання бізнес-плану.
	Формується група розробників бізнес-плану, визначається система організаційного та фінансового забезпечення бізнес-планування.

ТЕМА 14. УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЗАПОБІГАННЯ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ

1. Ризик – це подія або група родинних випадкових подій, що наносять _____ господарюючому суб'єктові, який володіє цим ризиком.

- а) втрати;
- б) прибуток;
- в) збиток;
- г) негаразди;
- д) усі відповіді вірні.

2. Ризик як окрема подія обумовлена двома найбільш важливими властивостями – імовірністю й збитком?

- а) так;
- б) ні.

3. Припустимий фінансовий ризик у готельному бізнесі – це...

- а) ризик при якому повністю втрачаються доходи й виникає необхідність відшкодувати витрати;
- б) ризик, коли губиться частина доходу, прибутку;
- в) ризик повної втрати майна;
- г) немає вірної відповіді.

4. Співвіднесіть види фінансових ризиків підприємств готельного господарства з їх складовою:

Види ризиків	Складові ризику
1. селективні ризики	а) небезпечні в результаті неправильного вибору вкладення капіталу, повної втрати підприємцем власного капіталу й нездатності його розраховуватися по взятих на себе зобов'язань;
2. ризики банкрутства	б) містять у собі наступні підвиди ризиків: ризик упущеної вигоди, ризик зниження прибутковості, ризик прямих фінансових втрат;
3. ризики прямих фінансових	в) включають наступні різновиди: біржовий ризик, селективний ризик, ризик банкрутства, кредитний ризик;

втрат	
4. ризик ліквідності	г) це ризики неправильного вибору видів вкладення капіталу, виду цінних паперів для інвестування в порівнянні з іншими видами цінних паперів при формуванні інвестиційного портфелю;
	д) це ризики, пов'язані з можливістю втрат при реалізації цінних паперів або інших товарів через зміну оцінки їх якості й споживчої вартості.

5. Що спричинює настання ризику в підприємницькій діяльності туристичного підприємства?

- а) відхилення від намічених планів;
- б) незаплановані витрати та збитки;
- в) зменшення очікуваних дох;одів
- г) усі відповіді вірні.

6. Ризики які існують у сфері туризму пов'язані лише з ризиками саме туристичного підприємства.

- а) так;
- б) ні.

7. Співвіднесіть види фундаментальних ризиків у туристичній сфері з їх суттю:

Види ризиків	Суть
1. політичні ризики	а) недосконалість сучасної туристичної інфраструктури, інфляційні процеси в країні, невідповідність ціни і якості тур продукту;
2. економічні ризики	б) розшарування суспільства, зниження витрат на відпочинок і туризм, падіння платоспроможності попиту населення;
3.соціальні ризики	в) жорсткість вимог з оформлення в'їзних документів іноземних туристів, неефективність державної підтримки вітчизняних туристичних підприємств, недосконалість законодавства, що регулює діяльність у сфері туризму.

8. Диверсифікація, як основний спосіб зниження ризику – це...

- а) ухилення від заходів, пов'язаних з ризиком;
- б) розподіл капіталу між різними об'єктами вкладення, які безпосередньо не пов'язані між собою;
- в) зменшення імовірності та обсягу втрат;
- г) немає вірної відповіді.

9. Ким були запропоновані допущення, які використовують при аналізі ризику?

- а) Б. Берлімером;
- б) Е.Альтманом;
- в) А. Смітом;
- г) немає вірної відповіді.

10. Якщо коефіцієнт варіації знаходиться в межах до 10%, то це свідчить про те, що...

- а) варіація висока;
- б) варіація помірною;
- в) варіація слабка.

11. Співвіднесіть:

Назва виду страхування	Сфера ресторанного і готельного бізнесу
1. EAR	а) страхування систем енергопостачання, водопостачання і водовідведення;
2. CECR	б) страхування об'єктів спеціального обладнання в процесі їх монтажу;
3. DOS	в) страхування продуктів харчування на випадок порчі.

12. У чому полягає суть технічного банкрутства?

а) повна неспроможність підприємства відновити в наступному періоді свою фінансову стабільність і платоспроможність в силу реальних втрат капіталу;

б) навмисне створення або збільшення керівником або власником підприємства його неплатоспроможності, нанесення економічного збитку в особистих інтересах або інтересах інших осіб, заздалегідь некомпетентне фінансове керівництво;

в) банкрутство, що викликане суттєвим простроченням дебіторської заборгованості та перевищенням цієї заборгованості над кредиторською, а сума активів істотно перевищує фінансові зобов'язання;

г) заздалегідь неправдиве об'явлення підприємством про свою неплатоспроможність з метою введення в оману кредиторів для отримання від

них відстрочки виконання своїх зобов'язань або знижки на суми кредиторської заборгованості.

13. Виходячи з методики, яку запропанувала М.А. Федотова, підприємство залишається платоспроможним якщо - ...

- а) $Z > 0$;
- б) $Z < 0$;
- в) $Z > 1$;
- г) $Z < 1$.

14. За моделлю Альтмана, якщо значення Z -рахунку $2,99 < Z < 2,77$, то ...

- а) ймовірність втрати платоспроможності становить від 80 до 100%;
- б) ймовірність банкрутства оцінюється від 35 до 50%;
- в) фіксується ймовірність банкрутства 15 до 20%;
- г) відзначається стабільність ситуації, ризик відступних зобов'язань нікчемний.

15. Що необхідно використовувати для визначення найбільш точної ймовірності банкрутства готельного підприємства?

- а) показники у. бівера;
- б) модель альтмана;
- в) swot-аналіз;
- г) усі відповіді вірні.

2. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Соціально-економічне значення розвитку готельного господарства і туризму в Україні.
2. Характеристика головних елементів туристського ринку та їх взаємозв'язок., інфраструктури туристичного ринку.
3. Фактори формування попиту і пропозиції на ринку готельних та туристичних послуг.
4. Сучасні тенденції розвитку готельного господарства в Україні.
5. Сучасні тенденції розвитку туризму в Україні.
6. Сучасні тенденції розвитку курортної справи в Україні.
7. Характеристика підприємства туристичної індустрії як суб'єкту та об'єкту економічних відносин в системі ринкового господарства України.
8. Організаційно-економічні умови та особливості утворення і функціонування підприємств туристичної індустрії. Їх класифікація за функціональною ознакою та формами власності.
9. Сучасні організаційні структури, види господарських товариств та об'єднань підприємств туристичної індустрії в Україні. Їхня роль в підвищенні ефективності господарської діяльності підприємств готельного господарства і туризму.
10. Економічний механізм державного регулювання діяльності підприємств туристичної індустрії в Україні.
11. Економічна стратегія як програма діяльності підприємств туристичної індустрії. Особливості її розробки.
12. Суттєвість та структура внутрішнього господарського механізму підприємств туристичної індустрії, його головні інструменти.
13. Система показників економічного і соціального розвитку підприємств готельного господарства і туризму.
14. Суть та зміст аналізу господарської діяльності підприємств туристичної індустрії. Характеристика головних методів аналізу та джерела його інформаційного забезпечення.

15. Планування як інструмент обґрунтування економічної стратегії підприємств туристичної індустрії. Комплексне застосування методів планування та прогнозування господарської діяльності для забезпечення варіативності та оптимальності управлінських рішень.

16. Характеристика складових елементів економічних ресурсів та ресурсного потенціалу підприємств туристичної індустрії.

17. Форми економічного взаємозв'язку окремих елементів ресурсного потенціалу, особливості використання ресурсів у підприємствах туристичної індустрії та їх підрозділах.

18. Методичні основи економічної оцінки сукупного ресурсного потенціалу підприємств туристичної індустрії та їх підрозділів.

19. Матеріально-технічна база і основні фонди підприємств готельного господарства і туризму : поняття, класифікація, склад та структура, стан і головні тенденції розвитку.

20. Вартісна оцінка та оцінка основних фондів підприємств туристичної індустрії.

21. Загальні та часткові показники ефективності використання основних фондів, методика їх розрахунку в окремих підрозділах підприємств туристичної індустрії.

22. Особливості оцінки одноразової місткості та пропускної спроможності засобів розміщення, окремих підрозділів готельних комплексів.

23. Оборотні фонди та матеріальні фонди обертання підприємств туристичної індустрії, визначення ефективності їх використання.

24. Джерела формування товарних ресурсів в підприємстві. Економічна суттєвість, класифікація і показники вимірювання товарних запасів.

25. Показники ефективності використання товарних запасів в торговельних підрозділах готельних та туристичних комплексів.

26. Соціально-економічна сутність і особливості праці у готельному господарстві і туризмі.

27. Поняття трудових ресурсів підприємств туристичної індустрії, їх класифікація, кадровий склад, джерела формування

28. Ефективність та продуктивність праці у готельному господарстві та туризмі: поняття, критерії, показники оцінки і методи визначення.

29. Фактори зростання продуктивності праці та підвищення ефективності використання трудових ресурсів в підприємствах туристичної індустрії.

30. Сутність і роль фінансів підприємств туристичної індустрії та їх зв'язок з державним фінансовим механізмом та з складовими фінансового ринку.

31. Поняття фінансових ресурсів підприємств туристичної індустрії, їх склад та характеристика, структура активів і пасивів балансу.

32. Джерела та порядок формування основних і обігових коштів підприємств туристичної індустрії, співвідношення внутрішніх та зовнішніх джерел їх формування.

33. Фінансові фонди підприємств туристичної індустрії, порядок їх формування і напрямки використання.

34. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів підприємств туристичної індустрії: показники, критерії, методи оцінки.

35. Сутність і склад обсягу пропозиції та реалізації туристичного продукту в підприємствах туризму.

36. Показники оцінки обсягу реалізації послуг в туристичних підприємствах різних типів та джерела формування інформаційної бази даних.

37. Порядок і методика проведення аналізу обсягу реалізації турпродукту в підприємствах туризму.

38. Методика обґрунтування обсягу реалізації послуг в туристичних підприємствах на плановий період.

39. Стратегії та порядок управління обсягом реалізації послуг в туристичних підприємствах.

40. Сутність та склад показників виробничо-експлуатаційної програми підприємств готельного типу.

41. Порядок методика проведення економічного аналізу показників виробничо-експлуатаційної програми та його інформаційне забезпечення.

42. Методика розробки виробничо-експлуатаційної програми готельного підприємства на плановий період.

43. Оптимізація виробничо-експлуатаційної програми у відповідності із стратегією розвитку підприємств.

44. Економічна сутність та види товарообороту в підприємствах торгівлі та ресторанного господарства на ринку туристичних послуг.

45. Склад та структура роздрібного товарообороту підрозділів торгівлі в готельних та туристичних комплексах.

46. Поняття продукції ресторанного господарства, характеристика складу і структури товарообороту підприємств ресторанного господарства в готельних та туристичних комплексах.

47. Аналіз обсягу та структури товарообороту виробничої програми в підприємствах торгівлі та ресторанного господарства готельно-туристичних комплексів.

48. Кількісна оцінка факторів впливу на динаміку показників виробничої програми та товарообороту підприємств ресторанного господарства і торгівлі.

49. Методика розробки виробничої програми підприємств ресторанного господарства.

50. Методика обґрунтування плану товарообороту в підприємствах торгівлі і ресторанного господарства, що обслуговують різні категорії туристів.

51. Стратегії та порядок управління товарооборотом підприємств торгівлі і ресторанного господарства, що обслуговують туристів.

52. Аналіз стану, інтенсивності відтворення та ефективності використання основних фондів підприємств туристичної індустрії.

53. Кількісна оцінка впливу факторів на ефективність використання основних фондів підприємств.

54. Планування матеріально-технічної бази підприємств туристичної індустрії.

55. Аналіз оборотних фондів та матеріальної частини фондів обертання в підприємствах туристичної індустрії.

56. Планування та нормування виробничих запасів в підприємствах туристичної індустрії.

57. Планування та нормування запасів товарів і сировини в підприємствах торгівлі та ресторанного господарства.

58. Принципи організації матеріального стимулювання працівників в умовах ринкових відносин.

59. Форми державного регулювання заробітної плати працівників готельного господарства і туризму.

60. Система організації матеріального стимулювання працівників в підприємствах готельного господарства і туризму.

61. Показники плану з праці та заробітної плати, їх взаємозв'язок та взаємозалежність.

62. Аналіз планування чисельності працівників підприємств готельних і туристичних комплексів.

63. Аналіз і планування фонду оплати праці працівників готельних і туристичних комплексів.

64. Аналіз і планування продуктивності праці та середньої заробітної плати працівників готельних і туристичних комплексів.

65. Економічна сутність, види та джерела утворення доходів в підприємствах – основних складових туристичної індустрії.

66. Методичні основи аналізу доходів підприємств туристичної індустрії.

67. Напрямки оптимізації розміру доходів підприємств – основних складових туристичної індустрії.

68. Поняття поточних витрат та собівартості послуг підприємств готельного господарства і туризму, їх склад та структура.

69. Класифікація поточних витрат, що відносяться на собівартість послуг (продукції, робіт) в підприємствах туристичної індустрії.

70. Методичні основи аналізу поточних витрат в готельних і туристичних комплексах.

71. Фактори, що формують розмір поточних витрат в підприємствах готельного господарства і туризму методика їх кількісної оцінки.

72. Особливості формування та калькулювання цін на послуги розміщення та на додаткові послуги в підприємствах готельного господарства, на продукцію і послуги підрозділів ресторанного господарства.

73. Економічна природа і функції прибутку підприємств. Джерела утворення прибутку в підприємствах туристичної індустрії, їх види.

74. Порядок розрахунку, розподілу і використання прибутку підприємств туристичної індустрії.

75. Рентабельність підприємств та показники, що її характеризують в підприємствах туристичної індустрії.

76. Методичні основи аналізу прибутку підприємств готельного господарства і туризму.

77. Сутність та види прибутків підприємств готельного господарства і туризму.

78. Поняття системи оподаткування, склад та структура податкових платежів підприємств туристичної індустрії.

79. Суть та принципи розробки податкової політики підприємств туристичної індустрії.

80. Система податкових пільг та їх використання в процесі формування податкової політики підприємств туристичної індустрії.

81. Методика оцінки ефективності здійснення податкової політики підприємств туристичної індустрії.

82. Поняття та джерела утворення фінансових ресурсів підприємства туристичної індустрії.

83. Оптимізація співвідношення внутрішніх і зовнішніх джерел фінансових ресурсів.

84. Поняття інвестиційної діяльності та інвестиційних ресурсів підприємств туристичної індустрії. Інвестиційна програма та порядок її розробки в підприємствах туристичної індустрії.

85. Сутність інвестицій, принципи їх здійснення. Оцінка ефективності інвестицій.

86. Суть та основні види господарського ризику в діяльності підприємств готельного господарства і туризму.

87. Головні шляхи зменшення господарського ризику та запобігання банкрутств підприємств туристичної індустрії.

88. Економічна природа, суть та склад ціни туристського продукту. Види цін на товари і послуги туристського попиту.

89. Цілі, завдання, зміст і структура бізнес-плану стратегічного розвитку підприємств туристичної індустрії.

ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИХ ПОСІБНИКІВ

Основна:

1. Агафонова Л.Г. Туризм, готельний та ресторанний бізнес: ціноутворення, конкуренція, державне регулювання: Навч. посібник/ Л.Г. Агафонова, О.Є. Агафонова. –К.: Знання України, 2002.
2. Агеева О.А. Туризм и гостиничное хозяйство: Учебник для студ.вузов/Под ред. А.Д.Чудновского./ О.А Агеева, Д.Н. Акуленок, Н.М. Васильев, Ю.Л. Васянин - М.:Тандем, Экмос,2001.
3. Балабанов И.Т. Экономика туризма: Учеб. Пособие/ Балабанов, И.Т., А.И. Балабанов.– М.: Финансы и статистика, 1999.
4. Биржаков М. Б. Введение в туризм / Биржаков М. Б. – М.: Издат. торг. дом "Герда", 2002.
5. Браймер Р.А. Основы управления в индустрии гостеприимства / Р.А. Браймер.-М.: Аспект Пресс, 1995.
6. Буров В.П. Бизнес-план инвестиционного проекта / В.П. Буров, В.В. Галь. – М.: Альтпресс, 2004.
7. Василенко В.А. Стратегічне управління / В.А. Василенко, Т.І. Ткаченко.– К.: ЦУЛ, 2003.
8. Воронцова М.Г. Экономика туризма/ М.Г Воронцова. – М.: Альтпресс, 2003.
9. Головань С.И. Бизнес-планирование. Учеб.пособие/ С.И.. Головань.- Ростов на/Д:Феникс,2002.
10. Горбылева З.М. Экономика туризма. Практикум: Учеб. пособие/ З.М. Горбылева. – Мн.: БГЭУ, 2002.
11. Горемыкин В.А. Бизнес-план: Методика разработки 25 реальных образцов бизнс-плана/ В.А Горемыкин, А.Ю.. Богомолов. - М.:Ось-89,2003.
12. Гуляев В.Г. Налогообложение в туризме/ В.Г. Гуляев. – М.: ПРИОР, 1998.

13. Гуляєва Н. М. Управління формуванням та використанням основних фондів торговельного підприємства: Навч. посіб/ Н. М. Гуляєва . - К.: КНТЕУ, 2000.
14. Ефимова О.П. Экономика общественного питания, /Под ред. Н.И. Кабушкина / О.П. Ефимова. - Мн.: 000 “Новое знание”, 2000.
15. Ефимова О.П. Экономика общественного питания и гостиничного хозяйства / О.П. Ефимова, А.И. Ефимова. - Мн.: 000 “Новое знание”, 2003.
16. Зигель Э.С. Пособие по составлению бизнес-плана./ Пер. с англ / Э.С. Зигель. - М.:Сирин, 2002.
17. Зорин И.В., Туризм как вид деятельности / И.В. Зорин, В.А. Квартальнов, Е.Н. Ильина. – М.: Финансы и статистика, 2000.
18. Козырев В.М. Экономика туризма/ В.М. Козырев – М.: Финансы и статистика, 2003.
19. Кравченко Н. И. Экономический анализ деятельности предприятий торговли и общественного питания / Н. И. Кравченко. - Мн.: Высш. шк., 1999.
20. Кузнецова Н.М. Основы економіки готельного та ресторанного господарства: Навч. посіб / Н.М. Кузнецова.– К.: ФПУІТ, 1997.
21. Лифиц И.М. Теория и практика оценки конкурентоспособности товаров и услуг / И.М. Лифиц. -М., 2001.
22. Лігоненко Л. О. Управління підприємницьким ризиком як елемент протидії банкрутству торговельного підприємства. Навчальний посіб / Л. О. Лігоненко. - К.: КДТЕУ, 1998.
23. Лігоненко Л.О. Дивідендна політика підприємства: Навч.посібник / Л.О. Лігоненко, Л.В. Клоченок, Н.В.Юрчук .-К.:КНТЕУ, 2004
24. Мазаракі А.А. Економіка торговельного підприємства: Підруч. для вузів. / За ред. проф.Н.М. Ушакової / А.А. Мазаракі, Л.О. Лігоненко, Н.М. Ушакова.-К.: Хрещатик, 1999.
25. Митрофанов Г.В. Фінансовий аналіз:Навч.посібник/За ред. Г.В. Митрофанова / Г.В. Митрофанов, Г.О. Кравченко, Н.С. Барабаш, О.Ю.Большакова.-К.:КНТЕУ,2002

26. Смолін І. В. Стратегія розвитку торговельного підприємства в ринкових умовах: Навч. посіб / І. В. Смолін, Н.М. Лещук .- К.: КДТЕУ, 1998.

27. Сухова Л.Ф. Практикум по разработке бизнес-плана и финансовому анализу предприятия / Л.Ф. Сухова, Н.А.. Чернова. - М.: Финансы и статистика, 2001.

28. Ткаченко Т.І. Економіка готельного господарства та туризму: Навч. посібник / Т.І. Ткаченко, С.П. Гаврилюк. – Київ: КНТЕУ, 2005.

29. Ушакова Н.М. Економічна стратегія діяльності торговельного підприємства в умовах ринкової економіки / Н.М. Ушакова, Л.О. Кукурудз.–К.: УкрИНТЭИ, 1993.

30. Ушакова Н.М. Методи оцінки рівня господарського ризику // Підприємництво у торгівлі: 36. наук. Праць / Н.М. Ушакова, Л. О.. Кукурудза.- К.: КДТЕУ, 1995.

31. Ушакова Н.М. Управління прибутком торговельного підприємства / Н.М. Ушакова, Л. О. Кукурудза .-К.: КТЕІ, 1993.

32. Ушакова Н.М. Фінанси підприємства. Опорний конспект лекцій / Н.М. Ушакова, Л.О. Лігоненко.- К.: КНТЕУ, 1998 р.

33. Ушакова Н.Н. Инвестирование, финансирование, кредитование: Монография / Н.Н. Ушакова, Т.Е. Унковская, Н.Н. Гуляева, Н.А. Гринюк.- К.:КДТЕУ, 1997.

34. Цал-Цалко Ю.С. Витрати підприємства: Навч.посібник / Ю.С Цалко.- Київ: ЦУЛ, 2002.

35. Филипповский Е.Е. Экономика и организация гостиничного хозяйства/ Е.Е. Филипповский, Л.В. Шмарова.-М.:Финансы и статистика, 2003.

Додаткова:

1. Альбеков А.У. Экономика коммерческого предприятия: Учеб.пособие / А.У. Альбеков, С.А. Согомоян.-Ростов на/Д:Феникс, 2002

2. Баканов М.И. Теория экономического анализа: Учебник для вузов. - изд. 4-е, доп. и перераб./ М.И. Баканов, А.Д. Шеремет.- М.: Финансы и статистика, 2001.

3. Балабанов И. Т. Финансовый анализ и планирование хозяйствующего субъекта / И. Т. Балабанов.- М.: Финансы и статистика, 2001.

4. Балабанов И.Т. Риск – менеджмент / И.Т. Балабанов. - М.; Финансы и статистика, 2002.

5. Бланк И.А. Управление прибылью: Для руководителей, менеджеров, преподавателей и студентов экон. Вузов / И.А. Бланк.- К.: Ника-Центр, 1998.

6. Бланк І.О. Управління оборотним капіталом: Навч.-практ. посіб / І.О. Бланк, Є.С. Стоянова, Є.В. Викова.-М.: Перспектива, 1998,

7. Вітлінський В.В. Ризик у менеджменті / Вітлінський В.В., С.І.Наконечний.- К.: ТОВ “Борисфен-МЄ”, 2000.

8. Волков О.И. Экономика предприятия (фирмы): Учебник для студентов вузов/Под ред. О.И. Волкова, О.В. Девяткина.-3-е изд., перераб. и доп / О.И. Волков, О.В. Девяткин, Н.Б. Акуленко, В.Г. Слепухин.-М.: ИНФРА-М, 2004

9. Грибов В.Д. Экономика предприятия: Учебное пособие. Практикум. – 3-е изд. перераб. и доп / В.Д. Грибов, В.П. Грузинов.– М.: Финансы и статистика. – 2003.

10. Коробков М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. для ВНЗ / М.Я. Коробков.- К., 2001.

11. Котляров Д.Л. Управление затратами: Краткий курс / Д.Л. Котляров. - СПб., 2001.

12. Мельник Л.Г. Экономика информации и информационные системы предприятия: Учеб. пособие для студентов вузов / Л.Г. Мельник, С.Н. Ильяшенко, В.А. Касьяненко.-Сумы: Университетская книга, 2004

13. Рошин С.Ю., Разумова Т.О. Экономика труда: Учеб. пособие для студ. вузов/ С.Ю. Рошин, Т.О. Разумова.- М.: ИНФРА - М., 2000.

14. Хаси Д.А. Стратегия и планирование: Учеб. пособие для вузов / Д.А. Хаси. - ОПБ.,2001.

15. Царев В.В. Внутрифирменное планирование/ В.В. Царев . - СПб.: Питер, 2002.

16. Чавкин А.М. Методы и модели рационального управления в рыночной экономике: разработка управленческих решений: Учеб. пособие для вузов / А.М.Чавкин.-М., 2001.

**ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ БІБЛОТЕКИ ПО ЗАБЕЗПЕЧЕННЮ
НАВЧАЛЬНИМИ ПІДРУЧНИКАМИ (ПОСІБНИКАМИ) З ДИСЦИПЛІНИ**

з/п	Найменування навчальної дисципліни	Автор підручника (навчального посібника тощо)	Найменування підручника (навчального посібника тощо)	Найменування видавництва, рік видання	Кількість примірників
1	2	3	4	5	6
1	Економіка підприємств ГРБ	Балашова Р.І.	Організація діяльності туристичного підприємства : навчальний посібник	К. : Центр учбової літератури, 2012. - 184 с	2
2		Городня Т.А., Щербак А. Ф.	Економіка туризму: теорія і практика : навчальний посібник	К. : Кондор, 2014. - 436 с	10
		Ткаченко Т.І., Гаврилюк С.П.	Економіка готельного господарства і туризму : навчальний посібник	К. : КНТЕУ, 2005. - 179 с	30
3		Ткаченко Т.І., Гаврилюк С.П., Каролоп О.О.	Економіка готельного господарства та туризму : Опорний конспект лекцій для студентів напряму "Менеджмент" професійного спрямування "Менеджмент організацій" варіативної компоненти "Менеджмент туристичної індустрії" на освітньо-кваліфікаційному рівні "бакалавр"	К. : КНТЕУ, 2005. - 219 с	20
4		Мальська М. П.	Економіка туризму: теорія та практика : підручник	К. : Центр учбової літератури, 2014. - 544 с	10
5		Пуцентейло П.Р.	Економіка і організація туристично-готельного підприємництва : навч. посіб	К. : Центр учбової літератури, 2007. - 344 с	2
6		Кабушкин Н.И.	Управление гостиницами и ресторанами : учебное пособие	Минск : БГЭУ, 2009. - 416 с	1
7		Мальська М.П., Худо В.В., Цибух В.І.	Основи туристичного бізнесу : навчальний посібник	К. : Центр навчальної літератури, 2004. - 272 с	35
8		Мальська М.П., Бордун О.Ю.	Планування діяльності туристичних підприємств : Навчальний посібник	К. : Знання, 2005. - 241 с	2
9	Мальська М.П., Худо В.В.	Туристичний бізнес: теорія та практика : підручник	К. : Центр учбової літератури, 2012. - 368 с	3	